

ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ, ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ: Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

Ε-BOOK ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΕΙΡΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ¹

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΜΠΕΡΙΔΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ, ΤΟΜΕΑΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ (ΣΕΦΑΑ-ΕΚΠΑ)

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

1^ο webinar
Παρασκευή, 5 Μαρτίου 2021 Ώρα: 18.00-20.00

Εύη Μωραϊτίδου
Ενημέρωση-χαιρετισμός

Μαρία Ψυχουντάκη
«Μαθαίνοντας τι συνιστά ανεπιθύμητη σεξουαλική συμπεριφορά εντός του μαθήματος της σχολικής Φυσικής Αγωγής»

Ασπασία Δανιά
«Μαθαίνοντας τι συνιστά ανεπιθύμητη σεξουαλική συμπεριφορά εντός του μαθήματος της σχολικής Φυσικής Αγωγής»

Μαρία Στρατηγάκη
«Σεξουαλική παρενόχληση: Αιτίες, ανοχές, αντιστάσεις»

Ειρήνη Καμπερίδου
Οργάνωση-Συντονισμός

Μαρία Μήτσου
Κυριακή Γιαννακίδου

Παρενόχληση, Φύλο και Αθλητισμός
«Η συμβολή της ΠΕΠΓΑΣ στην Κοινωνία και την Επιστήμη»

YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=ltNeMaGAs64>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

2^ο webinar
9 Απριλίου 2021, ώρα: 18.00-20.00
YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=GzMRibK_6q4

Στυλιανή (Ανή) Χρόνη (INN)
«Grooming: Μια τρυφερή προσέγγιση που ξεγελά και τραυματίζει μοιραία»

Στέλλα Δούκα (ΑΠΘ)
«HALT: Ανάσχεση της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον Αθλητισμό με χρήση τεχνολογιών μάθησης»

Δήμητρα Κογκίδου (ΑΠΘ)
«Πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στα ΑΕΙ. Πού βρισκόμαστε σήμερα;»

Παρενόχληση Φύλο και Αθλητισμός
ΣΕΦΑΑ / ΕΚΠΑ

Ειρήνη Καμπερίδου (ΕΚΠΑ)
Οργάνωση-Συντονισμός

Ιωάννα Κονδύλη (ΕΚΠΑ)
«Η σεξουαλική παρενόχληση ως προβλή της προσωπικότητας»

Υπό την Αιγίδα και υποστήριξη

ΠΕΠΓΑΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ Σπουδών Κοινωνικών Θετικών Αρετών, more for life

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

3^ο webinar
Παρασκευή, 14 Μαΐου 2021, ώρα: 18.00-20.30

Ασπασία Δανιά (ΕΚΠΑ)
«LGBTQ: Θέματα ιστιμίας και πρόληψης των εσφαλμένων στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό»

Δήμητρα Κουτσούκη (ΕΚΠΑ)
«Παρενόχληση Unlimited: ΑμεΑ των δύο φύλων»

Γιάννης Γεωργίου (ΕΚΠΑ)
«Στάσεις των φοιτητών/τριών της ΣΕΦΑΑ απέναντι στην ανδρική και τη γυναικεία ομοφυλοφιλία»

Παρενόχληση Φύλο και Αθλητισμός
ΣΕΦΑΑ / ΕΚΠΑ

Ειρήνη Καμπερίδου (ΕΚΠΑ)
Οργάνωση & Συντονισμός

Βούλα Ζυγαύρη (ΣΕΟ)
«Διαχείριση στερεοτυπων φύλου στον Αθλητισμό»

Υπό την Αιγίδα και την υποστήριξη

ΠΕΠΓΑΣ, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ Σπουδών Κοινωνικών Θετικών Αρετών, more for life

¹ Πρακτικά των τριών διαδικτυακών σεμιναρίων (webinars) με θέμα ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ, ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ. Σύνταξη, επιμέλεια έκδοσης και επιμέλεια κειμένων: Ειρήνη Καμπερίδου, Σπουδαστήριο της Κοινωνιολογίας, ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ, 03/08/2021

Flipbook: c470625207

Παρακολουθήστε τα τρία διαδικτυακά σεμινάρια με θέμα
«Παρενόχληση, Φύλο και Αθλητισμός» στο YouTube:

1^ο webinar (5 Μαρτίου 2021): <https://youtu.be/LtNeMaGAs64>

2^ο webinar (9 Απριλίου 2021): https://www.youtube.com/watch?v=GtZMRbK_6q4

3^ο webinar (14 Μαΐου 2021): https://youtu.be/1zQZ_WyIO3c

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ (ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ)
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ, ΤΟΜΕΑΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

© «Παρενόχληση Φύλο και Αθλητισμός» ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ, υπό την Αιγίδα και την Υποστήριξη του Συλλόγου Ελλήνων Ολυμπιονικών (**ΣΕΟ**), της Πανελλήνιας Ένωσης Προώθησης των Γυναικών στον Αθλητισμό και τα Σπορ (**ΠΕΠΓΑΣ**), του Πανελλήνιου Αθλητικού Σωματείου Γυναικών «**Καλλιπάτειρα**» Θεσσαλονίκης, του ομίλου **UNESCO** Θεσσαλονίκης, και της **Move for Life** - ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ Συμβούλων Εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής της ΣΕΦΑΑ του ΕΚΠΑ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Τα μέλη του Σπουδαστηρίου Κοινωνιολογίας της ΣΕΦΑΑ/ΤΕΦΑΑ εκφράζουν τις ευχαριστίες τους στον Πρύτανη του ΕΚΠΑ, τον καθηγητή Θάνο Δημόπουλο για τη στήριξή του, και ειδικά για τη δημοσιοποίηση αυτής της εκδήλωσης στην πανεπιστημιακή κοινότητα και στα ΜΜΕ.

Οι θερμότερες ευχαριστίες ανήκουν στον Κοσμήτορά μας, τον καθηγητή Νίκο Γελαδά, ο οποίος στήριξε τις δραστηριότητές μας από την πρώτη ημέρα που δημοσιοποιήθηκαν οι δηλώσεις της Σοφίας Μπεκατώρου, εγκρίνοντας και ενθαρρύνοντας την πρότασή μας για την διεξαγωγή αυτών των τριών διαδικτυακών ημερίδων/σεμιναρίων (webinars), που ξεκίνησαν στις 5 Μαρτίου 2021 ενόψει της Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας.

Ευχαριστούμε θερμά την Εύη Μωραϊτίδου, τη Βούλα Ζυγούρη, την Κούλα Γιαννακίδου, τη Μαρία Μήτσιου, την Ασπασία Δανιά και την Ειρήνη Κόσσυβα για την θεσμική τους στήριξη ως ***ΣΕΟ, Καλλιπάτεια, ΠΕΠΓΑΣ, UNESCO, και Move for Life.***

Ευχαριστούμε τον υποψήφιο διδάκτορα κ. Χαράλαμπο (Μπάμπη) Αναγνωστόπουλο για την τεχνολογική υποστήριξη και τη δυνατότητα προβολής των τριών webinars στο YouTube και τον φοιτητή μας, κ. Νικήτα Νιάρχο για την απομαγνητοφώνηση και την αρχική προετοιμασία του δελτίου τύπου για τα τρία webinars.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε στην εκπαιδευτικό ΠΕ11 και μεταπτυχιακή μας φοιτήτρια Αλεξάνδρα Σπέγγα για την εξαιρετική γλωσσική επιμέλεια, που συνέβαλλε στην ολοκλήρωση της ηλεκτρονικής έκδοσης. Τέλος, ευχαριστούμε θερμά τον συνάδελφο Δρ. Βασίλη Μανασή για την τεχνική υποστήριξη στην προετοιμασία της ηλεκτρονικής έκδοσης (flipbook) που δημιουργεί μια πιο *ελκυστική* παρουσίαση (Flipbook: [c470625207](https://c470625207.files.wordpress.com/2021/03/flipbook.pdf))

Ειρήνη Καμπερίδου

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ WEBINARS: Νίκος ΓΕΛΑΔΑΣ, Κοσμήτορας ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	4
Ειρήνη Καμπερίδου: Πρόλογος και Εισαγωγή.....	7
«Μιλώ για το πρόβλημά μου» - «να φύγουμε από το φόβο»! Ερευνητικά πορίσματα, προτάσεις, σκέψεις και παρατηρήσεις	11

Ι. ΤΑ ΤΡΙΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ:

«Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΕΝΩΝΕΙ ΤΑ ΦΥΛΑ ΔΕΝ ΤΑ ΧΩΡΙΖΕΙ» (Χαραχούσου, 2016)

1 ^ο Webinar «Παρενόχληση, Φύλο και Αθλητισμός» αφιερωμένο στην αείμνηστη καθηγήτρια Υβόννη Χαραχούσου – 5 Μαρτίου 2021	19
Πρόλογος-Εισαγωγή	19
Εύη Μωραϊτίδου: Χαιρετισμός-ΣΕΟ.....	20
Μαρία Ψυχουντάκη: «Σεξουαλική παρενόχληση: Ασπίδα προστασίας η οικογένεια»	22
Ασπασία Δανιά: «Μαθαίνοντας τι συνιστά ανεπιθύμητη σεξουαλική συμπεριφορά εντός του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής»	23
Κυριακή Γιαννακίδου: ΠΕΠΓΑΣ, ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ και ο ρόλος της ως Γενική Γραμματέας Αθλητισμού	24
Μαριά Μήτσιου: «Η συμβολή της ΠΕΠΓΑΣ στην Κοινωνία και την Επιστήμη»	25
Ερωτήσεις, συζήτηση, προτάσεις 1 ^{ου} webinar.....	26
2 ^ο Webinar – 9 Απριλίου 2021	31
Πρόλογος.....	31
Στυλιανή (Ανή) Χρόνη: «Grooming: Μια τρυφερή προσέγγιση που ξεγελά και τραυματίζει μοιραία»	32
Στέλλα Δούκα: «HALT: Ανάσχεση της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον αθλητισμό με χρήση τεχνολογιών μάθησης»	33
Δήμητρα Κογκίδου: «Πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στα ΑΕΙ- Πού βρισκόμαστε σήμερα;»	33
Ιωάννα Κονδύλη: «Η σεξουαλική παρενόχληση ως προσβολή της προσωπικότητας»	35
Ερωτήσεις, συζήτηση, προτάσεις 2 ^{ου} webinar.....	36
3 ^ο Webinar – 14 Μαΐου 2021.....	41
Πρόλογος.....	41
Δήμητρα Κουτσούκη: «Παρενόχληση Unlimited-ΑμεΑ των δύο φύλων»	42

Ασπασία Δανιά «LGBTQ: θέματα ισοτιμίας και πρόληψης των διακρίσεων στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό»	43
Γιάννης Γεωργίου: «Στάσεις των φοιτητών και των φοιτητριών της ΣΕΦΑΑ απέναντι στην ανδρική και τη γυναικεία ομοφυλοφιλία»	45
Βούλα Ζυγούρη: «Διαχείριση στερεότυπων φύλου στον Αθλητισμό»	46
Ερωτήσεις, συζήτηση, προτάσεις 3 ^{ου} webinar	47
Γενικά συμπεράσματα και προτάσεις από τα τρία webinars.....	47
II. ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ (ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΚΑΙ ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΕΣ)	49

Flipbook: [c470625207](https://flipbook.c470625207.com/)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά τις αποκαλύψεις αθλητριών περί κατάχρησης εξουσίας, αλλά και αντίστοιχες καταγγελίες ανθρώπων από το ευρύτερο κοινωνικό πεδίο, το Σπουδαστήριο της Κοινωνιολογίας του Τομέα Θεωρητικών Επιστημών, της Σχολής Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (ΣΕΦΑΑ) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ) διοργάνωσε τρία webinars με θέμα «*Παρενόχληση, Φύλο και Αθλητισμός*», υπό την Αιγίδα και υποστήριξη του Συλλόγου Ελλήνων Ολυμπιονικών (ΣΕΟ), της Πανελλήνιας Ένωσης Προώθησης των Γυναικών στον Αθλητισμό και τα Σπορ (ΠΕΠΓΑΣ), του Πανελλήνιου Αθλητικού Σωματείου Γυναικών «*Καλλιπάτειρα*» Θεσσαλονίκης, του ομίλου UNESCO Θεσσαλονίκης, και της *Move for Life - ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ* Συμβούλων Εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής της ΣΕΦΑΑ του ΕΚΠΑ.

Εκτός από τη στήριξη του Κοσμήτορα της ΣΕΦΑΑ του ΕΚΠΑ— με τον οποίο εξετάζουμε το θέμα της ίδρυσης *Επιτροπής Ισότητας των Φύλων*— όλα τα μέλη (ΔΕΠ, ΕΕΠ, ΕΕΔΠ, ΕΤΕΠ, διοικητικό προσωπικό, και το ιατρείο μας) συνεργάστηκαν στενά, μετά από πρόσκληση-email της Καθηγήτριας Μαρίας Ψυχουντάκη, με στόχο την ενημέρωση και την εξάλειψη οποιασδήποτε παρενόχλησης στο ακαδημαϊκό περιβάλλον.

Ενδεικτικά αναφέρω ότι ετοιμάσαμε ενημερωτικό υλικό για τους φοιτητές και τις φοιτήτριές μας, όπως ηλεκτρονικές αφίσες για τη «Μηδενική ανοχή» και «Πες όχι στην σεξουαλική παρενόχληση», με τις οποίες κοινοποιήσαμε το τηλέφωνο του ιατρείου της ΣΕΦΑΑ στη Δάφνη (210-727 6148), την 24ωρη γραμμή SOS (15900) της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, και την 24ωρη γραμμή του Εθνικού Κέντρου Αλληλεγγύης (197). Όλες αυτές οι δυνατότητες εκλαμβάνονται ως αφετηρία για την υποστήριξη και την καθοδήγηση των φοιτητριών και των φοιτητών, δεδομένου ότι αυτές οι τηλεφωνικές γραμμές προσφέρουν μια αρχική υποστήριξη και συμβουλευτική στο θύμα.

Όταν λειτουργήσει εκ νέου η διά ζώσης εκπαιδευτική διαδικασία, θα τυπωθούν οι αφίσες με το υλικό αυτό για τα γραφεία και τους κοινόχρηστους χώρους (βιβλιοθήκη, αίθουσες διδασκαλίας, κολυμβητήριο, φοιτητικό εστιατόριο). Επίσης, ο σύλλογός μας (Σύλλογος Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού της ΣΕΦΑΑ) δημοσιοποίησε αμέσως «Ψήφισμα για τα φαινόμενα βίας και σεξουαλικής κακοποίησης στον αθλητισμό», το οποίο αναρτήθηκε στην κεντρική ιστοσελίδα της ΣΕΦΑΑ και γνωστοποιήθηκε σε όλα τα μέλη, και όλα τα τμήματα του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ).

Σε αυτό το σημείο οφείλω να αναφέρω ότι, κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το πρώτο διαδικτυακό σεμινάριο/webinar (5 Μαρτίου 2021), δύο συμμετέχοντες διαμαρτυρήθηκαν ή παρατήρησαν ότι στη θεματολογία δεν υπάρχουν αναφορές στους άνδρες, παρόλο που και οι άνδρες έρχονται αντιμέτωποι με τη σεξουαλική παρενόχληση. Οφείλω να αναφέρω εδώ ότι δεν ήταν δυνατόν να εξετάσουμε όλες τις μορφές βίας και όλες τις κοινωνικές ομάδες που έχουν υποστεί βία σε ένα δίωρο διαδικτυακό σεμινάριο.

Στα πρώτα δύο επικεντρωθήκαμε στη γυναίκα, δεδομένου ότι ερευνητικά στοιχεία τεκμηριώνουν πως η πλειονότητα που υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση ή σωματική βία είναι γυναίκες. Λάβαμε υπόψη στατιστικά δεδομένα και έρευνες που τεκμηριώνουν ότι η πλειονότητα των γυναικών στην Ευρώπη (το 85%) έχει υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στο

χώρο εργασία. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, μία (1) στις 3 γυναίκες, συγκεκριμένα (735 εκατομμύρια γυναίκες) μεταξύ 15 έως 25 ετών έχουν βιώσει σωματική ή σεξουαλική βία, και ειδικά από τους συντρόφους τους. Αυτά τα τρομακτικά στατιστικά δεδομένα αφορούν 160 χώρες και συγκεντρώθηκαν από το έτος 2000 έως το 2018.²

Όπως τονίζεται στην αναφορά, εδώ δεν συμπεριλαμβάνονται στατιστικές βίας για την περίοδο της πανδημίας και των lockdown, που παρατηρείται μεγάλη αύξηση της βίας.³ Δεν συμπεριλαμβάνονται:

- η σεξουαλική βία που χρησιμοποιείται ως όπλο πολέμου, δηλαδή οι βιασμοί των γυναικών σε εμπόλεμες περιοχές,
- η παιδεραστία και η εκμετάλλευση μικρών παιδιών,
- η βία (βιασμοί) κατά των γυναικών και των παιδιών στις δομές των προσφύγων,
- οι φόνοι-δολοφονίες «τιμής» των γυναικών, όπως εκείνοι στην Ινδία,
- οι γυναικοκτονίες στο Μεξικό,
- οι αναφορές για τον ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων των γυναικών (κοριτσιών και εφήβων) στη Μέση Ανατολή, την Αυστραλία και άλλες δυτικές κοινωνίες,
- το ανθρώπινο εμπόριο ψυχών (human trafficking), που έχει αυξηθεί και στη χώρα μας,
- οι διάφορες μορφές βίας και διακρίσεων λόγω ταυτοτήτων φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού,
- οι ενδοοικογενειακή βία, η γυναικοκτονία (όπως οι δύο δολοφονίες που συγκλόνισαν το Πανελλήνιο, η δολοφονία της Καρολάιν Κράουτς στις 11 Μαΐου του 2021 στο σπίτι της στα Γλυκά Νερά από τον σύζυγό της. Επίσης, στις 30 Ιουλίου, μία 31χρονη δολοφονήθηκε στη Δάφνη. Ένοχος και πάλι ο σύζυγός της, το όνομα του θύματος και του συζυγοκτόνου δεν δημοσιοποιήθηκαν.

Εν ολίγοις, δεν μπορούμε να εξετάσουμε όλες τις μορφές βίας και όλες τις κοινωνικές ομάδες και κατηγορίες, γιατί η κάθε μία αξίζει ξεχωριστό-αποκλειστικό σεμινάριο, συνέδριο, συζητήσεις, πολιτική, και όχι μόνο!

Η βία (η κατάχρηση εξουσίας, η κακοποίηση, η παρενόχληση, ο βιασμός, η γυναικοκτονία, η συζυγοκτονία) αναμφισβήτητα τεκμηριώνεται σε όλες τις χώρες, και οπωσδήποτε συνδέεται και με τις συζητήσεις που αφορούν την *ηθική της επιτρεπτικότητας*, το *μηδενισμό και την απαξίωση των ηθικών αξιών*. Εντοπίζεται, δηλαδή, ένα *πνεύμα ανεκτικότητας* που διαπερνά την κοινωνία μας, και ειδικά την κοινωνία του καταναλωτικού καπιταλισμού, όπου όλα είναι προς πώληση, ενώ ο άνθρωπος και το ανθρώπινο σώμα -ανεξαρτήτως φύλου και ηλικίας- αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα προς εκμετάλλευση.

² United Nations (2021). Endemic violence against women cannot be stopped with a vaccine’ – WHO chief. *UN News Global perspective Human stories* <https://news.un.org/en/story/2021/03/1086812>

³ ένθ. ανωτ.

ΤΑ ΤΡΙΑ WEBINARS

Ωστόσο, εμείς, ως Σπουδαστήριο της Κοινωνιολογίας της ΣΕΦΑΑ, και ειδικά μετά τις αποκαλύψεις της Σοφίας Μπεκατώρου και άλλων αθλητριών περί κατάχρησης εξουσίας— και λαμβάνοντας υπόψη τα στατιστικά δεδομένα και τις έρευνες που αναφέρθηκαν—αποφασίσαμε να διοργανώσουμε τα τρία webinars με θέμα **«Παρενόχληση, Φύλο και Αθλητισμός»**, ευελπιστώντας ότι θα εμπνεύσουν και θα συνεχιστούν από νέους ερευνητές και νέες ερευνήτριες, δημιουργώντας έτσι ένα *ερευνητικό φυτώριο θεματολογίας. Με αυτόν τον τρόπο*, νέοι επιστήμονες και φορείς θα πάρουν τη σκυτάλη και θα συμβάλλουν στην κοινωνική ευαισθητοποίηση, και ειδικά στην πρόληψη.

Η επιστημονική έρευνα για τη σεξουαλική παρενόχληση ξεκινάει από τη δεκαετία του 1970. Όμως, στην κοινωνική περιοχή του αθλητισμού η έρευνα ξεκίνησε πολύ αργότερα και η πλειονότητά της επικεντρώνεται στις σχέσεις προπονητών και αθλητριών. Όσον αφορά στη χώρα μας, η επιστημονική έρευνα για την σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση στον αθλητισμό και τη φυσική αγωγή «δεν υπάρχει», (όπως «δεν υπάρχει» και στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις). Ερώτημα: Αυτό σημαίνει ότι δεν υφίσταται; Εξαίρεση αποτελεί η έρευνα της καθηγήτριας Στυλιανής (Ανής) Χρόνη, η οποία έκανε τη συλλογή των δεδομένων που αφορούν στη χώρα μας το 2005 και μέχρι σήμερα (το 2021), δεν έχουν δημοσιοποιηθεί άλλα στοιχεία (μελέτη/επιστημονική έρευνα) για τη σεξουαλική παρενόχληση στον αθλητισμό!

Αρχικά, στα διαδικτυακά σεμινάρια που ακολουθούν εξετάζουμε το ζήτημα της βίας, της έμφυλης βίας και της σεξουαλικής παρενόχλησης ως γενικότερο κοινωνικό πρόβλημα, ως κοινωνικό φαινόμενο, και στη συνέχεια, μεμονωμένα ως αθλητικό ζήτημα. Τα θέματα των τριών webinar προσεγγίστηκαν μέσα από παιδαγωγικές, κοινωνιολογικές, ψυχολογικές, και νομικές οπτικές/αναλύσεις, δηλαδή μέσα από το διεπιστημονικό διάλογο και συνεργασία:

- Οι εισηγήσεις των καθηγητριών Μαρίας Στρατηγάκη, Δήμητρας Κογκίδου και Ιωάννας Κονδύλη καλύπτουν τη συζήτηση για τη βία ως κοινωνικό φαινόμενο, συμπεριλαμβανομένων της έμφυλης βίας και της σεξουαλικής παρενόχλησης και εκμετάλλευσης.
- Οι εισηγήσεις των καθηγητριών Ανής Χρόνη, Μαρίας Ψυχουντάκη, Δήμητρας Κουτσούκη, Ασπασίας Δανιά, Στέλλας Δούκα, καθώς και εκείνες των επιστημονικών συνεργατών και εκπροσώπων αθλητικών φορέων και θεσμών (Γιάννης Γεωργίου, Μαρία Μήτσιου, Εύη Μωραϊτίδου και Βούλα Ζυγούρη) επικεντρώνονται στην κοινωνική περιοχή του αθλητισμού και της φυσικής αγωγής.

Σε αυτό το σημείο οφείλω να αναφέρω ότι, μετά από ερευνητικές διαδρομές, αλλά και συζητήσεις με το συνάδελφο και μέλος του Σπουδαστηρίου Κοινωνιολογίας καθηγητή Νίκο Πατσαντάρα, θεωρούμε ότι ένας εκδημοκρατισμός των αθλητικών θεσμών θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά αναφορικά με ζητήματα σεξουαλικής παρενόχλησης και όχι μόνο!

Όταν αναφερόμαστε σε εκδημοκρατισμό δεν εννοούμε απλά μια ενθάρρυνση (στα λόγια) για γυναικεία συμμετοχή σε θέσεις θεσμικής εξουσίας (αθλητικής ηγεσίας). Εννοούμε ότι θα πρέπει το ίδιο το κανονιστικό και σήμερα νομικό σύστημα που υποστηρίζει τον αθλητισμό, να προβλέπει ισότιμη συμμετοχή των φύλων στη θεσμική ιεραρχία!

Οι έμφυλες ανισότητες και διακρίσεις/στερεότυπα στον αθλητισμό αναπαράγονται, δεδομένο που καθιστά αναγκαία την κατοχύρωση της ισότιμης συμμετοχής από το κανονιστικό και νομικό σύστημα. Όλα αυτά, που εισπράττουμε την τελευταία περίοδο στην κοινωνική περιοχή του αθλητισμού, προκύπτουν **και** από τις ασύμμετρες σχέσεις εξουσίας που συναντάμε στους αθλητικούς θεσμούς, που αναπόφευκτα οδηγούν στην κατάχρηση εξουσίας:

- είτε αυτό σημαίνει σεξουαλική παρενόχληση, όπως και οι πρόσφατες καταγγελίες περί κακοποίησης και σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο της ενόργανης γυμναστικής,
- είτε σημαίνει αναπαραγωγή του έμφυλου χάσματος στην αθλητική εξουσία/θεσμούς (gender leadership gap),
- είτε σημαίνει υποεκπροσώπηση του γυναικείου αθλητισμού και των αθλητριών στα ΜΜΕ,
- είτε σημαίνει εμπορευματοποίηση-μοντελοποίηση της αθλητικής ταυτότητας στα ΜΜΕ, όπως είναι η σεξιστική προβολή των αθλητριών.

Το ζήτημα της παρενόχλησης, της κακοποίησης και της βίας στον αθλητισμό έχει πολλές διαστάσεις και ιδιαιτερότητες. Πρώτον, στον αθλητισμό αναφερόμαστε σε μια έντονα ανδροκεντρική κοινωνική συγκρότηση, όπως δείχνει η ιστορικότητα του φαινομένου, και η ιστορικότητα, όπως γνωρίζετε, ασκεί τεράστια επιρροή. Αναμφίβολα, για να αλλάξουν τα πράγματα χρειάζονται ιστορικό χρόνο και αυτό αποτυπώνεται έντονα στους αθλητικούς θεσμούς. Παράδειγμα αποτελεί η σημερινή γυναικεία υποεκπροσώπηση στη ΔΟΕ, στην ΕΟΕ, στις αθλητικές ομοσπονδίες, καθώς και οι καταγγελίες για παρενοχλήσεις και βιασμούς κ.τ.λ.

Δεύτερον, θα πρέπει να προσεγγίσουμε και να εξετάσουμε αυτό το ζήτημα, αρχικά, ως κοινωνικό πρόβλημα/φαινόμενο μέσα στο γενικότερο κοινωνικό πλαίσιο και, στη συνέχεια, μεμονωμένα ως αθλητικό ζήτημα. Με αυτό εννοώ ότι ο αθλητικός κοινωνικός χώρος έχει κάποιες ιδιαιτερότητες. Δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον ίδιο τρόπο ανάλυσης ή σκέψης σε όλα τα θέματα/ζητήματα. Για παράδειγμα, σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση, σε αντιστοιχία με τον κάθε αθλητικό θεσμό, έχουμε και μια διαφορετική παρουσία και χρήση του ανθρώπινου σώματος. Στον αθλητισμό υπάρχει το ενδεχόμενο της σωματικής επαφής: πχ. ο προπονητής ή η προπονήτρια θα αγγίζει την αθλήτρια ή τον αθλητή στη μέση, στο πόδι, στο μπράτσο, και αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ή να προσδιορισθεί ως σεξουαλική παρενόχληση!

Επίσης, το φύλο στον αθλητισμό αποτελεί συστατικό δομικής συγκρότησης για λόγους ισότητας. Η έμφυλη κατηγοριοποίηση, δηλαδή ο διαχωρισμός/η διχοτόμηση των φύλων (gender segregation), ειδικά στον πρωταθλητισμό υποστηρίζεται από τις επίσημες δομές, τους αθλητικούς θεσμούς και κανονισμούς, σε αντίθεση με άλλες κοινωνικές περιοχές (πχ. πολιτική, οικονομία, ιατρική, τεχνολογία). Εδώ έχουμε γυναικείο αθλητισμό και ανδρικό αθλητισμό, και ο διαχωρισμός αυτός πραγματοποιείται για λόγους ισότητας. Όμως, αυτό δεν ισχύει στο μαζικό αθλητισμό και τη φυσική αγωγή. **Επομένως το ζήτημα του φύλου στον αθλητισμό έχει πολλές διαστάσεις και ιδιαιτερότητες.**

Ειρήνη Καμπερίδου

03/08/2021

Ακολουθούν τα αποτελέσματα: οι προτάσεις και τα συμπεράσματα των τριών διαδικτυακών σεμιναρίων/ημερίδων (webinars):

«ΜΙΛΩ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΜΟΥ» - «ΝΑ ΦΥΓΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΟ ΦΟΒΟ» !

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ⁴

1. Η προώθηση/στήριξη της έρευνας για τη χώρα μας: Η επιστημονική έρευνα για την σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση στον αθλητισμό και τη φυσική αγωγή «δεν υπάρχει», (όπως δεν υπάρχει και στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις). Ερώτημα: Αυτό σημαίνει ότι δεν υφίσταται; Εξαίρεση αποτελεί η έρευνα της καθηγήτριας Στυλιανής (Ανής) Χρόνη, η οποία έκανε τη συλλογή των δεδομένων που αφορούν στη χώρα μας το 2005 και μέχρι σήμερα, δεν έχουν δημοσιοποιηθεί άλλα στοιχεία/μελέτες/επιστημονικές έρευνες για τη σεξουαλική παρενόχληση στον αθλητισμό!
2. Αρχικά πρέπει να ορίσουμε το πρόβλημα, να αναγνωρίσουμε ότι υπάρχει η σεξουαλική παρενόχληση στην κοινωνική περιοχή του αθλητισμού και της φυσικής αγωγής. Πρέπει επίσης, να αναγνωρίσουμε ότι μπορεί να συμβεί στον καθένα ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας και αγωνιστικού επιπέδου, και να ενημερωθούν για το θέμα αυτό όλοι οι εμπλεκόμενοι (αθλητές/τριες, αθλητικοί παράγοντες, προπονητές/τριες και γονείς/κηδεμόνες).
3. Γνωρίζουμε ότι υπάρχει, και, επειδή στα ΤΕΦΑΑ εκπαιδεύουμε καθηγητές/εκπαιδευτικούς φυσικής αγωγής και προπονητές/τριες, οφείλουμε να προβούμε σε πράξεις πρόληψης αλλά και αντιμετώπισης του φαινομένου -και όχι μόνο στο ΤΕΦΑΑ της ΣΕΦΑΑ του ΕΚΠΑ- όπως μαθήματα φύλου και ισότητας σε όλα τα ΤΕΦΑΑ της χώρας μας (και γενικότερα σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης), με έμφαση στη διαχείριση συμπεριφορών κατάχρησης εξουσίας, όπως είναι η παρενόχληση και η έμφυλη βία.
4. Επισημάνθηκε η χρησιμότητα τέτοιου είδους σεμιναρίων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης (τα τρία webinars) τα οποία θα πρέπει να ενταχθούν στη λειτουργία όλων των χώρων (ΑΕΙ, εργασιακοί χώροι) και να μην είναι ευκαιριακά.
5. Να συσταθούν **ανεξάρτητες αρχές** που θα ερευνούν τα περιστατικά (αναφορές/καταγγελίες) και να οριστούν ασφαλιστικές δικλίδες που θα αποτρέπουν την επανάληψή τους στο μέλλον.
6. Δεν αρκούν μόνο οι νόμοι, τα εγχειρίδια, και οι οδηγίες, αλλά θα πρέπει να υπάρχει συνεχής ενεργοποίηση-κινητοποίηση: (1) των **θεσμών** (προσαρμογή των νόμων για τα πειθαρχικά παραπτώματα και εφαρμογή των νόμων από αστυνομία, δικαιοσύνη), (2) της **κοινωνίας των πολιτών** (γυναικείες οργανώσεις και ΜΚΟ που εκπροσωπούν το θύμα

⁴Οι προτάσεις, οι σκέψεις, οι υποδείξεις, και οι συμπερασματικές παρατηρήσεις—που προέρχονται από τις επιστημονικές εισηγήσεις/ομιλίες και τις προσεγγίσεις του κοινού (που παρακολούθησε τα τρία webinars και συμμετείχε στη συζήτηση)—καταγράφονται/ακολουθούν με χρονολογική σειρά, ξεκινώντας με το 1^ο webinar στις 5 Μαρτίου, καταλήγοντας με εκείνες του 3^{ου} webinar στις 14 Μαΐου 2021.

και τα ανθρώπινα δικαιώματα), και (3) **των ίδιων των πολιτών**, ανδρών και γυναικών (προσωπική ανοχή μηδέν, ενθάρρυνση καταγγελίας, και καταγγελία από μάρτυρες).

7. Η καλλιέργεια μιας κουλτούρας μηδενικής ανοχής απαιτεί ισόρροπη συμμετοχή στα κέντρα εξουσίας.
8. Είναι απαραίτητη η εκπαίδευση των εφήβων μαθητών/τριών, ώστε να μάθουν να κατονομάζουν, να διαχειρίζονται, να αντιμετωπίζουν ή να προλαμβάνουν συμπεριφορές παρενόχλησης και κακοποίησης.
 - 8.1 Προτάθηκε η ένταξη του **σεξουαλικού γραμματισμού** στο μάθημα της σχολικής φυσικής αγωγής, δεδομένου ότι αποτελεί μάθημα που εμπεριέχει εμπειρίες αλληλεπίδρασης και βιωματικές διαδικασίες μέσω έντονης σωματικής επαφής εκπαιδευτικού-μαθητή και αθλητή-προπονητή: τόσο οι εμπειρίες του ατόμου, όσο και οι εμπειρίες που θα αποκτήσει μέσω των σχέσεων του με συμμαθητές/τριες, γονείς και προπονητές/τριες θα συμβάλουν στην ανάπτυξη μιας υγιούς σεξουαλικής ζωής.

Ακούμε- Εξετάζουμε- Παρατηρούμε- Κατονομάζουμε -Αντιμετωπίζουμε- Απαγορεύουμε- Εξηγούμε

9. Υπογραμμίζεται η σημαντικότητα της **πρόληψης** (και στα τρία webinars): η ανάγκη να αναπτυχθούν *στρατηγικές πρόληψης* στα μαθήματα ώστε να αποφεύγονται ανεπιθύμητες σεξουαλικές συμπεριφορές και να προστατευτεί η αξιοπρέπεια, τα ατομικά όρια και η ασφάλεια των μαθητών/τριών μας.
 - 9.1 «*Να εξετάζουμε, να ακούμε, να κατονομάζουμε, να αντιμετωπίζουμε, να απαγορεύουμε, να εξηγούμε ή/και να παρατηρούμε ακόμη περισσότερο!*»
 - 9.2 Κρίθηκε αναγκαία η εκπαίδευση των μελλοντικών εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής και προπονητών/τριών.
 - 9.3 Καθίσταται απαραίτητη η καλλιέργεια επικοινωνίας και συνεργασίας των εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής με την οικογένεια ώστε να εκπαιδευτούν και οι ίδιοι οι γονείς (Σχολές Γονέων). Επιπλέον, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα θέματα αυτά τονίστηκε ως εξόχως σημαντική, αφού οι εκπαιδευτικοί «με αφορμή το σώμα θα πρέπει να μιλάνε ανοιχτά για τη σεξουαλικότητα» και με σαφήνεια όσον αφορά στην ορολογία, με σεβασμό στα όρια των μαθητών/τριών, και να προβαίνουν σε συζητήσεις που αφορούν τις εικόνες που προβάλλονται στα ΜΜΕ.
 - 9.4 Συνεργασίες-διάυλος επικοινωνίας εκπαιδευτικών με την οικογένεια ώστε να εκπαιδευτούν και οι ίδιοι οι γονείς (Σχολές Γονέων), και ασφαλώς, και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι «με αφορμή το σώμα θα πρέπει να μιλάνε ανοιχτά για την σεξουαλικότητα» και με σαφήνεια όσον αφορά στην ορολογία, με σεβασμό στα όρια των μαθητών/τριών, και να προβαίνουν σε συζητήσεις που αφορούν τις εικόνες που προβάλλονται στα ΜΜΕ.
10. Η ένταξη της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία.
11. Προτάθηκε, αντί της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, να γίνει μία υπέρβαση και να δοθεί βαρύτητα στην **ερωτική διαπαιδαγώγηση**.

- 11.1 Παρόλο που είναι μία δύσκολη διαδικασία, ο έρωτας είναι αυτός που εξευγενίζει τα σεξουαλικά ένστικτα, συνεπώς, θα πρέπει να δώσουμε βαρύτητα στην ερωτική διαπαιδαγώγηση.
12. Όταν γίνεται αναφορά στις **εξουσιαστικές δομές** θα πρέπει, αρχικά, να επικεντρώσουμε το ενδιαφέρον μας σε αυτές καθαυτές τις δομές της εξουσίας που παράγουν ψυχοπαθητικές προσωπικότητες.
13. Εκτιμήθηκε (στα δύο webinars) ότι πάντα πρέπει να υπάρχει ψυχολόγος στις αθλητικές ομάδες (ειδικά στις παιδικές και στις ομάδες των εφήβων).

Αυστηρότερο νομικό πλαίσιο - αλλαγές στους θεσμούς - συστημικές αλλαγές:

14. Η θέσπιση αυστηρότερου νομικού πλαισίου, κυρίως αυστηρότερων ποινών, ώστε να μην αποθαρρύνονται/δυσκολεύονται τα παιδιά που ασχολούνται με τον αθλητισμό να πηγαίνουν στους αθλητικούς χώρους, να μην αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την αθλητική δραστηριότητα, μεταξύ άλλων.
15. Συστημικές αλλαγές-ουσιαστικές αλλαγές στους θεσμούς: Δεν πρέπει να ξεχνάμε το ρόλο που θα πρέπει να έχουν οι θεσμοί, ώστε να γίνονται *συστημικές αλλαγές*, επειδή όσο και να προσπαθούν όλοι οι υπόλοιποι, δε θα τα καταφέρουν.
16. Η θεσμοθέτηση των «**Σχολών Γονέων**» σε όλη την Ελλάδα και, κυρίως, στην αγροτική κοινωνία (επαρχία, μη-αστικές περιοχές) όπου οι γυναίκες, σύμφωνα με τις μαρτυρίες, δε μπορούν, αδυνατούν ή διστάζουν να αντιδράσουν στην κακοποίηση και τη βία.
- 16.1 Οργάνωση εκδηλώσεων στις οποίες θα συμπεριλαμβάνονται «σχολές γονέων».

Πρόταση για μελλοντική συζήτηση:

17. Να συζητηθεί στο μέλλον η σεξουαλική παρενόχληση που δέχονται τα αγόρια στο σχολείο από άτομα του ιδίου φύλου, από μεγαλύτερους ή από άτομα του αντίθετου φύλου, σε συνδυασμό με το στερεότυπο ότι πρέπει να είναι γενναία, και ατρόμητα.
18. Να συζητηθεί, επίσης, η σεξουαλική παρενόχληση που δέχονται οι άνδρες—εκπαιδευτικοί και καθηγητές—από τις μαθήτριες ή τις φοιτήτριές τους και η δυσκολία που αντιμετωπίζουν (σε συνδυασμό με τον έμμεσο εκβιασμό) για να αποδείξουν ότι υπήρξαν θύματα και όχι θύτες.

Η χρήση της τεχνολογίας – των νέων μέσων

19. Η δημιουργία και χρήση διαδικτυακών κοινοτήτων και πλατφορμών (όπως το πρόγραμμα HALT), δηλαδή προγράμματα ή εκστρατείες ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και βελτίωσης της γνώσης σχετικά με:
- α) την παρενόχληση και την κακοποίηση στον αθλητισμό και τη φυσική αγωγή, καθώς και τους τρόπους αποφυγής (πρόληψη),
 - β) την υποστήριξη αθλητών/τριών,
 - δ) την *ενίσχυση της ευαισθητοποίησης* των αθλητών/τριών που αντιμετωπίζουν ή αντιμετώπισαν την παρενόχληση ή άλλη μορφή βίας.

20. Οι προαναφερόμενοι στόχοι επιτυγχάνονται μέσω ψηφιακών εργαλείων (π.χ. διαδικτυακές πλατφόρμες) καθώς και των ΜΚΔ (μέσων κοινωνικής δικτύωσης), όπως η κοινότητα πρακτικής του έργου HALT που συζητήθηκε στο 1^ο webinar (πχ. online ερωτηματολόγια, εκπαιδευτικό υλικό, επιστημονικά άρθρα, videos και δημιουργία ταινιών),
- 20.1 Συγκρότηση *υπηρεσίας ανώνυμων καταγγελιών*, όπως αυτή του έργου HALT, που αποτελεί το πρώτο εργαλείο ψηφιακών καταγγελιών,
21. Είναι πολύ σημαντικό, να αποκαλύπτονται τέτοιες συμπεριφορές, και ειδικά να γίνονται καταγγελίες, και όχι μόνο! Απαιτούνται κυρώσεις οι οποίες μπορεί να είναι ποινικές, αστικές και διοικητικές καθώς και αποζημιώσεις.

Ανώτατα Εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΑΕΙ): μηδενική ανοχή στο εκπαιδευτικό, ακαδημαϊκό και εργασιακό περιβάλλον!

22. Η ακαδημαϊκή κοινότητα πρέπει να προσανατολιστεί στην *πρόληψη* ώστε να αποτρέπονται τέτοιες συμπεριφορές στο μέλλον. Απαιτούνται, λοιπόν, αλλαγές σε *θεσμικό επίπεδο*: υποστήριξη θυμάτων, μηδενική ανοχή στο εκπαιδευτικό, ακαδημαϊκό και εργασιακό περιβάλλον.
23. Η θεσμοθέτηση και υλοποίηση πολιτικής για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στα ΑΕΙ θα συμβάλει σταδιακά στην ενθάρρυνση των καταγγελιών/αναφορών, έτσι ώστε *να γκρεμιστεί η πρακτική της σιωπής* και να μην «κανονικοποιείται» η παρενόχληση και η κακοποίηση ως μέρος της ακαδημαϊκής κουλτούρας.
24. **Ερευνητικά δεδομένα:** Όταν υπάρξουν τέτοιες πολιτικές στα ΑΕΙ θα προκύψουν και ερευνητικά δεδομένα που θα μπορούμε να τα αξιοποιήσουμε *στο επίπεδο της πρόληψης* για να χαράξουμε τις αντίστοιχες πολιτικές.
25. Όλα τα πανεπιστήμια οφείλουν από το 2019 (βάση νόμου) να συγκροτήσουν *επιτροπές ισότητας!*
26. Οι θεσμοθετημένες επιτροπές ισότητας φύλων αποτελούν ένα πολύ σημαντικό βήμα στα ελληνικά πανεπιστήμια, εφόσον, θεσμικά πλέον, υποχρεούνται τα πανεπιστήμια να συγκροτήσουν ένα όργανο που θα μεριμνά για τις υποθέσεις παρενοχλήσεων.
- 26.1 Στα ΑΕΙ της χώρας μας υπήρχαν ελάχιστες δράσεις πρόληψης ή διαχωρισμού περιστατικών παρενόχλησης και άλλων μορφών έμφυλης βίας, με εξαίρεση το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ).
27. Εκτιμήθηκε και επισημάνθηκε ότι τα ΑΕΙ έχουν την υποχρέωση
- να εγκαθιδρύσουν πολιτική για την πρόληψη και αντιμετώπιση που θα περιλαμβάνει (1) *προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης*, (2) *θέσπιση διαδικασιών αναφοράς/καταγγελιών και κυρώσεων*.
 - να παρέχουν στήριξη στα θύματα.

- να συντάξουν οδηγούς/οδηγίες και πρωτόκολλα για την αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα ασφαλές πλαίσιο για τα μέλη τους.

28. **Παροχή υπηρεσιών διαμεσολάβησης:** Στις αρμοδιότητες αυτών των επιτροπών ισότητας φύλων των ΑΕΙ είναι η παροχή υπηρεσιών διαμεσολάβησης σε περιπτώσεις καταγγελιών για διακριτική μεταχείριση ή παρενοχλητική συμπεριφορά και παροχή συνδρομής προς τα θύματα διακρίσεων.

Επώνυμες καταγγελίες: «Αναγνώρισε - Ανταποκρίσου – Ανάφερε»

29. Να προσφέρεται το πρώτο βήμα: να παρέχεται στο θύμα ο «χώρος» για να μιλήσει, να «εξομολογηθεί», να το αναφέρει ή να το καταγγείλει, με βάση το τρίπτυχο «Αναγνώρισε - Ανταποκρίσου – Ανάφερε».
30. Να ενθαρρύνονται τα θύματα να προβαίνουν σε **επώνυμες καταγγελίες** γιατί μόνο τότε θα υπάρξει πραγματικό αποτέλεσμα, αφού θα υπάρχουν συνέπειες στους καταγγελλόμενους και το θύμα θα έχει την έμπρακτη στήριξη της κοινωνίας (πχ. αποζημιώσεις).

Νομοθεσία

31. Πρέπει να αλλάξει η νομοθεσία προς το αυστηρότερο ώστε να προστατεύει το θύμα από πιθανά ή ενδεχόμενα αντίποινα από τον θύτη (πχ. μήνυση/αγωγή), και εδώ
32. τονίστηκε και η ανάγκη της **γενικής πρόληψης** και της **ειδικής πρόληψης**: ειδικής για τον θύτη ώστε να μην το επαναλάβει και γενικής ώστε να λειτουργήσει ως παραδειγματισμός.

Ο σημαντικός ρόλος της ψυχολόγου

33. Εκτιμήθηκε και στο 2^ο webinar ο σημαντικός ρόλος της ύπαρξης ψυχολόγου στις αθλητικές ομάδες, όπου **με το πρόσχημα βοήθειας** για την αθλητική βελτιστοποίηση, θα παρέχεται **ένα μέσο** στα παιδιά, αλλά και στους μεγαλύτερους/ες αθλητές/τριες, να μιλήσουν για θέματα που τους απασχολούν, όπως οι παραβατικές συμπεριφορές κακοποίησης, σεξουαλικής παρενόχλησης και έμφυλης βίας, αφού πολλές φορές διστάζουν να το συζητήσουν με τους γονείς τους ή κάποιο άλλο άτομο του οικείου περιβάλλοντός τους.

Στήριξη και προώθηση της επιστημονικής έρευνας για τη σεξουαλική παρενόχληση, και ειδικά στην κοινωνική περιοχή του Αθλητισμού όπου δεν υπάρχει!

34. Πολύ σημαντική, προκειμένου να καταπολεμηθεί αυτή η κουλτούρα ατιμωρησίας και **«να φύγουμε από το φόβο»**, αναδεικνύεται η προώθηση της έρευνας που διευκολύνει τη δημιουργία στοχευμένων ή συγκεκριμένων στρατηγικών οι οποίες, με τη σειρά τους, θα οδηγήσουν σε οργανωτικές, θεσμικές, και πολιτισμικές αλλαγές.

35. Πολύ σημαντική κρίνεται επίσης, η ενθάρρυνση των ατόμων/θυμάτων να γνωστοποιούν και να καταγγέλλουν την έμφυλη βία, τη σεξουαλική παρενόχληση, την κακοποίηση και το βιασμό!
36. Πρωτίστως όλοι οι οργανισμοί πρέπει να έχουν υλοποιήσει τις δομές, το πλαίσιο και τους κώδικες δεοντολογίας ώστε να μπορούν να προστατεύσουν τα άτομα που έχουν υποστεί τη βία, αλλά και τους μάρτυρες αυτών των συμβάντων.

Προστασία των ΑμεΑ (άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα με αναπηρία, ευάλωτες κοινωνικές ομάδες)

37. Επισημάνθηκε η σπουδαιότητα της ίδρυσης *Υπηρεσιών Συμβουλευτικής και Υποστήριξης ΑμεΑ* από την πολιτεία και από άλλους φορείς.
38. Επισημάνθηκε η σπουδαιότητα της δημιουργίας *Γραμματείας υποστήριξης ΑμεΑ ή Γραμματείας Ισότητας και Δικαιοσύνης των ατόμων με αναπηρία,*
39. Προτάθηκε και η δημιουργία **δομών εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης** προσβάσιμων σε όλους/ες, που θα παρέχουν, μεταξύ άλλων, συμβουλευτική στην οικογένεια μέσω έμπειρων επαγγελματιών, συμβάλλοντας γενικότερα στη δημιουργία μιας κουλτούρας «μιλώ για το πρόβλημά μου».
40. Υπογραμμίστηκε η επιτακτική ανάγκη της **εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών** φυσικής αγωγής (και των προπονητών/τριών) σε θέματα φύλου και ισότητας και σεβασμού της διαφορετικότητας (όσον αφορά στην αναπηρία, το σεβασμό της διαφορετικότητας, τη φυλετική ταυτότητα, το σεξουαλικό προσανατολισμό ή την έμφυλη ταυτότητα).
41. Υποδείχθηκαν **τρόποι πρόληψης για την προστασία των παιδιών με αναπηρίες (ΑμεΑ-άτομα με αναπηρία):** (α) εκπαίδευση για να γνωρίζουν τα διάφορα μέλη του σώματος και ποια μέλη του σώματος είναι αυτά που δεν αγγίζουν μπροστά σε άλλους, (β) εκπαίδευση στις «σωστές συμπεριφορές», να μάθουν να λένε όχι σε ανεπιθύμητα αγγίγματα (γ) εκπαίδευση/μαθήματα για τις αλλαγές στο σώμα τους κατά την εφηβεία και (δ) ενημέρωση/εκπαίδευση για τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και την ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη.
42. Επισημάνθηκε η σημαντικότητα δημιουργίας *Γραμματείας υποστήριξης ΑμεΑ, ή Γραμματείας Ισότητας και Δικαιοσύνης των ατόμων με αναπηρία,*
43. Προτάθηκε και η δημιουργία **δομών εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης** προσβάσιμων σε όλους/ες, που θα παρέχουν, μεταξύ άλλων, συμβουλευτική στην οικογένεια μέσω έμπειρων επαγγελματιών, συμβάλλοντας γενικότερα στη δημιουργία μιας κουλτούρας «μιλώ για το πρόβλημά μου».
44. Υπογραμμίστηκε η επιτακτική ανάγκη της **εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών** φυσικής αγωγής (και γυμναστών/τριών, προπονητών/τριών) σε θέματα φύλου και ισότητας, και σεβασμού της διαφορετικότητας (όσον αφορά στην αναπηρία, το σεβασμό της διαφορετικότητας, τη φυλετική ταυτότητα, το σεξουαλικό προσανατολισμό ή την έμφυλη ταυτότητα).
45. **Τρόπους πρόληψης για την προστασία των παιδιών με ειδικές ανάγκες ή με αναπηρίες:** (α) εκπαίδευση για να γνωρίζουν τα διάφορα μέλη του σώματος, και ποια

μέλη του σώματος είναι αυτά που δεν αγγίζουν μπροστά σε άλλους, (β) εκπαίδευση στις «σωστές συμπεριφορές», να μάθουν να λένε όχι σε αγγίγματα που δε θέλουν, (γ) εκπαίδευση/μαθήματα για τις αλλαγές στο σώμα τους στην εφηβεία, και (δ) ενημέρωση/εκπαίδευση για τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και την ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη.

LGBTQ+

46. Τονίστηκε ότι απαιτείται η ισότιμη συμπεριφορά/αντιμετώπιση από τους/τις εκπαιδευτικούς, καθώς και πολιτική γραμμή που διευκολύνει τη συμμετοχή εκείνων που ανήκουν στην κοινωνική ομάδα των LGBTQ+ στις αθλητικές δραστηριότητες στο σχολείο:
- Η υιοθέτηση πολιτικής κατά του εκφοβισμού και του διαχωρισμού των LGBTQ+ από προπονητές/τριες και αθλητές/τριες,
 - Ο σεβασμός του προπονητή για την επιθυμία τους να μην ανακοινωθεί ή να εξωτερικευθεί η ταυτότητα του φύλου τους ή ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός και
 - η δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς εντός της σχολικής τάξης.
47. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από υπομονετικότητα, διακριτικότητα, και ευγένεια. Οφείλουν να είναι παιδαγωγικά καταρτισμένοι και ευαισθητοποιημένοι σχετικά με θέματα ισότητας και οποιοσδήποτε μορφής διάκριση.
48. Πρέπει να δοθεί έμφαση στις υποστηρικτικές δομές και τους φορείς κοινωνικοποίησης όπως είναι 1) το σχολείο-και 2) η οικογένεια, επειδή είναι πολύ σημαντικό οι γονείς να στηρίζουν και να αποδεχτούν τη διαφορετικότητα του παιδιού τους.

Ειρήνη Καμπερίδου

Εύη Μωραϊτίδου
Ενημέρωση-χαιρετισμός

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

1^ο webinar

Παρασκευή, 5 Μαρτίου 2021 Ώρα: 18.00-20.00

Μαρία Στρατηγάκη
«Σεξουαλική παρενόχληση:
Αιτίες, ανοχές, αντιστάσεις»

Μαρία Ψυχουντάκη
«Σεξουαλική παρενόχληση:
Ασπίδα προστασίας η
Οικογένεια»

Ασπασία Δανιά
«Μαθαίνοντας τι συνιστά
ανεπιθύμητη σεξουαλική
συμπεριφορά εντός του
μαθήματος της σχολικής
Φυσικής Αγωγής»

Ειρήνη Καμπερίδου
Οργάνωση- Συντονισμός

**Παρενόχληση,
Φύλο
και Αθλητισμός**

Μαρία Μήτσιου
Κυριακή Γιαννακίδου

«Η συμβολή της ΠΕΠΓΑΣ στην
Κοινωνία και την Επιστήμη»

YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=LtNeMaGAs64>

1^ο Webinar «Παρενόχληση, Φύλο και Αθλητισμός» αφιερωμένο στην αείμνηστη καθηγήτρια Υβόννη Χαραχούσου – 5 Μαρτίου 2021

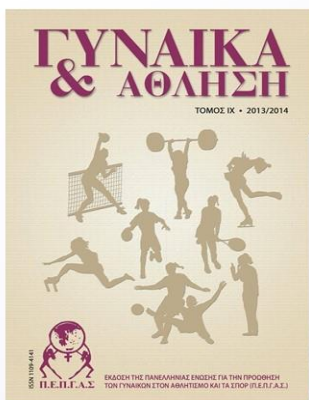
Πρόλογος-Εισαγωγή

Η Καθηγήτρια Ειρήνη Καμπερίδου, υπεύθυνη για τον συντονισμό και την οργάνωση του webinar, κατά την έναρξη, παρουσίασε τις ομιλήτριες και επεσήμανε, ότι «Όλα αυτά, που εισπράττουμε την τελευταία περίοδο, στο πεδίο του αθλητισμού, ουσιαστικά προκύπτουν από τις ασύμμετρες σχέσεις εξουσίας που συναντάμε στους αθλητικούς θεσμούς, που αναπόφευκτα οδηγούν στην κατάχρηση εξουσίας και την αναπαραγωγή μιας κουλτούρας ατιμωρησίας.»

Η γυναικεία συμμετοχή, όπως υποστηρίζει η κ. Καμπερίδου, θα μπορούσε να συμβάλει στην καλλιέργεια μιας κουλτούρας ισονομίας, δηλαδή στην εξάλειψη των κοινωνικών στερεότυπων που αναπαράγουν, μεταξύ άλλων, διάφορες μορφές έμφυλης βίας συμπεριλαμβανόμενης και της σεξουαλικής παρενόχλησης.

Στη συνέχεια, ενημέρωσε το κοινό ότι το πρώτο webinar, που πραγματοποιήθηκε Παρασκευή, 5 Μαρτίου 2021, ενόψει της Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας, ήταν αφιερωμένο στην αείμνηστη καθηγήτρια Υβόννη Χαραχούσου, ακαδημαϊκή προσωπικότητα, που υπήρξε κοινωνικό πρότυπο και μέντορας. Ήταν αυτή που πρώτη στον ελληνικό χώρο και, συγκεκριμένα, στο ΤΕΦΑΑ του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης συγκρότησε γνωστικά αντικείμενα περί φύλου, αθλητισμού και ισότητας. Δηλαδή, υπήρξε η πρώτη αθλητική επιστήμων που εισήγαγε θέματα φύλου και ισότητας σε μαθήματα ΤΕΦΑΑ.

Επίσης, το 1995 ίδρυσε την Πανελλήνια Ένωση Προώθησης των γυναικών στον Αθλητισμό και τα Σπορ (ΠΕΠΓΑΣ), της οποίας υπήρξε και πρόεδρος μέχρι το 2010. Το επιστημονικό περιοδικό *Γυναίκα & Άθληση* (<https://www.pepgas.gr>) που συνεχίζει να εκδίδει η εν λόγω ένωση είναι δικό της δημιούργημα, και το μοναδικό του είδους του στον ελλαδικό χώρο. Όραμα της Υβόννης Χαραχούσου ήταν η δημιουργία, στον ελλαδικό χώρο και όχι μόνο, προϋποθέσεων στον αθλητισμό και τη φυσική δραστηριότητα που θα εξασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες πρόσβασης και ανέλιξης και για τα δυο φύλα. Σε συνέντευξή της το 2016, η Υβόννη τόνιζε ότι: «Ο αθλητισμός ενώνει τα φύλα, δεν τα χωρίζει».

© Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΕΝΩΝΕΙ ΤΑ ΦΥΛΑ ΔΕΝ ΤΑ ΧΩΡΙΖΕΙ

«Η εντρύφησή μου στα αντικείμενα της Κοινωνιολογίας και της Αθλητικής Κοινωνιολογίας καθώς και η συμμετοχή μου στις διαλέξεις του τμήματος των Γυναικείων Σπουδών ήταν το έναυσμα για να δημιουργήσω μια γυναικεία οργάνωση με στόχο την προώθηση των γυναικών στον αθλητισμό και τα σπορ.»

(Υβόννη Χαραχούσου, Νοεμ. 2016).

Παρενόχληση, Φύλο και Αθλητισμός

Απεριόριστο στην
αρίστη Καθηγήτρια
Υβόννη Χαραχούσου

Παρασκευή 5 Μαρτίου 2021, 18:00-20:00
1^ο webinar

ΣΥΝΔΕΘΕΙΤΕ:

<https://uoa.webex.com/uoa/j.php?MTID=miba0cd7862eabd80ba789a5c9b2434238>

Εύη Μωραϊτίδου Πρόεδρος Συλλόγου
Ελλήνων Ολυμπιονικών (ΣΕΟ)

Μαρία Στρατηγάκη Πρόεδρος Ελληνικής
Εταιρείας Γυναικών Πανεπιστημιακών (ΕΛΕΓΥΠ),
Αν. Καθηγήτρια Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειον
Πανεπιστήμιο

Μαρία Ψυχουντάκη Καθηγήτρια
Ψυχολογίας-Αθλητικής Ψυχολογίας ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ
Ασπασία Δανιά Επίκουρη Καθηγήτρια
Διδακτικής Φυσικής Αγωγής ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ

Κυριακή Γιαννακίδου Πρωταθλήτρια
Ελλάδος, Βαλκανιονίκης και η πρώτη γυναίκα Γενική
Γραμματέας Αθλητισμού

Μαρία Μήτσιου Πρόεδρος της Πανελληνίας
Ένωσης Προώθησης Γυναικών στον Αθλητισμό και
τα Σπορ (ΠΕΠΓΑΣ)

Διοργάνωση: Σπουδαστήριο Κοινωνιολογίας

Ειρήνη Καμπερίδου Αν. Καθηγήτρια

Κοινωνιολογίας: Κοινωνικό Φύλο και Αθλητισμός

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού (ΣΕΦΑΑ)

Εύη Μωραϊτίδου: Χαιρετισμός-ΣΕΟ

Στη συνέχεια, η κ. Εύη Μωραϊτίδου, η Πρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Ολυμπιονικών (ΣΕΟ), μετά τον χαιρετισμό, υπογραμμίζει ότι το ζήτημα της παρενόχλησης των αθλητών/τριών μπορεί να ήρθε στην επιφάνεια μετά τις πρόσφατες αποκαλύψεις αθλητριών, ωστόσο είναι ένα πρόβλημα γνωστό εδώ και πολλά χρόνια πριν, και αναφέρει διάφορα παραδείγματα τόσο από τον ελληνικό όσο και τον διεθνή αθλητικό χώρο.

Στη συνέχεια, η κ. Εύη Μωραϊτίδου, η Πρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Ολυμπιονικών (ΣΕΟ), μετά τον χαιρετισμό, υπογράμμισε ότι το ζήτημα της παρενόχλησης των αθλητών/τριών μπορεί να ήρθε στην επιφάνεια μετά τις πρόσφατες αποκαλύψεις αθλητριών, ωστόσο είναι ένα πρόβλημα γνωστό εδώ και πολλά χρόνια, και ανέφερε διάφορα παραδείγματα τόσο από τον ελληνικό όσο και τον διεθνή αθλητικό χώρο

Για αυτόν το λόγο, τόνισε ότι οι αθλητικοί οργανισμοί *οφείλουν* να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια να προστατεύσουν τους αθλητές και τις αθλήτριες. Επίσης, εξήγησε ότι για να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης πρέπει πρώτα να αναγνωρίσουμε ότι υπάρχει και ότι μπορεί να συμβεί στον καθένα ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας και αγωνιστικού επιπέδου. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ενημερωθούν ανάλογα αθλητές/τριες, παράγοντες, προπονητές και γονείς. Έγινε, ακόμη, αναφορά στο εγχειρίδιο της ΔΟΕ για την προστασία των αθλητών από την παρενόχληση και την κακοποίηση στον αθλητισμό, στο οποίο περιέχονται τα εργαλεία για τη θέσπιση πολιτικών και την ανάπτυξη διαδικασιών, όπως για παράδειγμα αυτών των καταγγελιών.

Η κα. Μωραϊτίδου τόνισε ότι πρέπει να δημιουργηθούν ανεξάρτητες αρχές που θα ερευνούν τέτοια περιστατικά καθώς και ασφαλιστικές δικλίδες που θα αποτρέπουν την επανάληψή τους στο μέλλον. Επίσης, παρατήρησε ότι ~~είναι~~ η έμφυλη βία είναι θέμα παιδείας όπως η βία στην οικογένεια, η οποία με τη σειρά της γεννάει βία στην κοινωνία και, όταν αυτή συνδιαλέγεται (συνδυάζεται) με κατάχρηση εξουσίας, οδηγεί στην καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για αυτό το λόγο, είναι σημαντικό να διαφυλάξουμε τον αθλητισμό, που είναι μικρογραφία της κοινωνίας, δημιουργώντας ένα ασφαλές περιβάλλον για τα παιδιά και με αυτό τον τρόπο να οδηγηθούμε σε έναν κόσμο με λιγότερη βία.

Μαρία Στρατηγάκη: «Σεξουαλική παρενόχληση: αιτίες, ανοχές, αντιστάσεις» Η επόμενη ομιλήτρια, η Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Γυναικών Πανεπιστημιακών (ΕΛΕΓΥΠ), Μαρία Στρατηγάκη, (Αν. Καθηγήτρια Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειον Πανεπιστήμιο), έθεσε ορισμένα προκαταρκτικά ζητήματα σχετικά με τη βία κατά των γυναικών στην εισήγησή της με θέμα «Σεξουαλική παρενόχληση: αιτίες, ανοχές, αντιστάσεις». Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει τον ορισμό της βίας κατά των γυναικών, όπως είχε οριστεί από το πρόγραμμα δράσης του ΟΗΕ (Πεκίνο 1995), καθώς και διάφορες μορφές βίας κατά των γυναικών, όπως βιασμός και κακοποίηση, θεσμική και λεκτική βία, σεξουαλική παρενόχληση, όπου σύμφωνα με τις φεμινιστικές θεωρητικές προσεγγίσεις συνδέονται άμεσα με την πατριαρχία.

Ειδικότερα, η σεξουαλική παρενόχληση, σύμφωνα με την οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2002), «είναι η εκδήλωση οποιασδήποτε μορφής ανεπιθύμητης λεκτικής, μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός ατόμου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος».

Από την πλούσια βιβλιογραφία για το θέμα αυτό, η κ. Στρατηγάκη παρουσίασε τα αποτελέσματα πρόσφατης έρευνας για τη σεξουαλική παρενόχληση της οργάνωσης Action Aid (Ιανουάριος 2021). Το βασικό (και ανησυχητικό) εύρημα ήταν ότι το 90% των γυναικών δηλώνει ότι «έχουν υπάρξει παρούσες ή/και αποδέκτριες μαρτυριών ή έχουν υποστεί οι ίδιες συμπεριφορές σεξουαλικής παρενόχλησης» σε χώρους εργασίας από άνδρες δράστες (95%), με το 64% αυτών να έχουν υπάρξει και αποδέκτριες μαρτυριών και θύματα: το 21% θύματα, ενώ το 5% αποδέκτριες μαρτυριών, αλλά όχι θύματα.

Αντίστοιχα, το 50% των γυναικών παρενοχλήθηκαν από συναδέλφους, το 1/4 περίπου αναφέρουν ότι παρενοχλήθηκαν από πελάτες, και 1 στις 5 φορές εμπλέκεται ο διευθυντής ή ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης (το 1/3 των περιστατικών αφορά σε ανώτερο στη διοίκηση).

Ακόμα, η κ. Στρατηγάκη παρουσίασε το πρόγραμμα *Speak out* της Action Aid που αφορά στη νομική υποστήριξη για σεξουαλική παρενόχληση, καθώς και το *εγχειρίδιο για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης*, έκδοση του 2011 της Γενικής Γραμματείας Ισότητας Φύλων (2011) που απευθύνεται σε εργαζόμενους, εργοδότες και σε κοινωνικούς φορείς. Αυτό το *εγχειρίδιο για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης* χωρίζεται σε τρία μέρη που αφορούν στο υπόβαθρο, τον τρόπο αντιμετώπισης και τις οδηγίες για την καταπολέμηση και πρόληψη. Επίσης, η κ. Στρατηγάκη περιέγραψε τρεις τακτικές (συμπεριφορές) των γυναικών για

την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης: 1) την αποφασιστική-άμεση λεκτική τακτική: ευθεία και ψυχρή απόρριψη, 2) την αποτρεπτική-έμμεση τακτική: αποφυγή, δεν δίνουν θάρρος, μιλούν για τη σχέση τους, ελπίζουν στο φιλότιμο και 3) την υποχωρητική τακτική: υποκύπτουν στις πιέσεις, όταν αποφασίζουν να διακόψουν εντείνεται η παρενόχληση με απειλές.

Εν συνεχεία, μίλησε για τη διεθνή και ευρωπαϊκή νομοθεσία (από το 1992-2019): τον τρόπο αντιμετώπισης της παρενόχλησης από τη δημόσια πολιτική (τη θέσπιση κανόνων, νόμων, οδηγιών, καθώς και συστάσεις στη διεθνή και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ΟΗΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση, το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (International Labour Organization) έχουν αναπτύξει πολλές δράσεις για την αντιμετώπιση της παρενόχλησης, αφού συνδέεται άμεσα με την αγορά εργασίας.

Στη συνέχεια έγινε αναφορά στην υφιστάμενη ελληνική νομοθεσία για τη σεξουαλική παρενόχληση, με τον νόμο 2488/2006 για την εφαρμογή ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση, την ανέλιξη, τους όρους και τις συνθήκες εργασίας και τον νόμο 4531/2018 «κύρωσης της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας».

Ωστόσο καταλήγοντας δήλωσε ότι δεν αρκούν μόνο τα εγχειρίδια, οι νόμοι και οι οδηγίες, αλλά θα πρέπει να υπάρχει συνεχής ενεργοποίηση όχι μόνο των θυμάτων αλλά συνεχής κινητοποίηση 1) των θεσμών (προσαρμογή των νόμων για τα πειθαρχικά παραπτώματα και εφαρμογή των νόμων από αστυνομία, δικαιοσύνη κλπ., 2) της κοινωνίας των πολιτών (γυναικείες οργανώσεις που εκπροσωπούν το θύμα, ΜΚΟ για δικαιώματα (π.χ. Action Aid, κ.ά), αλλά και των ίδιων των πολιτών (ανδρών και γυναικών): προσωπική ανοχή μηδέν, ενθάρρυνση καταγγελίας από μάρτυρες, και καταγγελία από μάρτυρες

Μαρία Ψυχουντάκη: «Σεξουαλική παρενόχληση: Ασπίδα προστασίας η οικογένεια»

Το webinar συνεχίστηκε με την ομιλία της Κας Μαρίας Ψυχουντάκη (Καθηγήτριας Ψυχολογίας - Αθλητικής Ψυχολογία ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ), η οποία στην ομιλία της με θέμα «Σεξουαλική παρενόχληση: Ασπίδα προστασίας η οικογένεια», επεσήμανε το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η οικογένεια, μέσω της οποίας ο καθένας δημιουργεί τις βάσεις, τη δύναμη και τον τρόπο να ανταπεξέρθεται στα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Η κ. Ψυχουντάκη συμφώνησε ότι η μαρτυρία της Σοφίας Μπεκατώρου, άνοιξε τον ασκό του Αιόλου, δίνοντας δύναμη και σε άλλα άτομα να μιλήσουν. Το πιο τραγικό όμως είναι όταν όλα αυτά συμβαίνουν εις βάρος των παιδιών. Σε αυτό το πλαίσιο, παρουσίασε έρευνα του Harvard του 2017 για την παιδική κακοποίηση, η οποία έδειξε ότι οι περισσότεροι γονείς δεν κατάφεραν να αντιμετωπίσουν και να αποτρέψουν τη σεξουαλική παρενόχληση στη ζωή των παιδιών τους! Το 76% των ερωτηθέντων (72% αγόρια και 80% των κορίτσια) δήλωσαν ότι δεν είχαν ποτέ συνομιλία με τους γονείς σχετικά με το πώς να αποφεύγουν τη σεξουαλική παρενόχληση. Αυτό δείχνει μία σκληρή πραγματικότητα, δηλαδή τα παιδιά δεν έχουν ουσιαστική σχέση με τους γονείς τους. Ωστόσο, όπως παρατήρησε η κ. Ψυχουντάκη, αυτό μπορεί να αλλάξει, ώστε να δημιουργήσουν οι γονείς ένα τοίχος προστασίας για τα παιδιά τους.

Στη συνέχεια ανέλυσε τις μεθόδους ανατροφής, όπως: 1) της αυταρχικής ανατροφής, 2) ανεκτικής/επιτρεπτικής ανατροφής, 3) μη εμπλεκόμενης/αδιάφορης ανατροφής, και 4) διαλεκτικής ανατροφής. Καταλήγει ότι είναι εφικτή η αλλαγή αυτής της προαναφερόμενης κατάστασης αν ακολουθηθεί μια διαλεκτική και δημοκρατική ανατροφή, που θα οδηγήσει τα παιδιά σε καλύτερη προσαρμογή, σε καλύτερο αυτοέλεγχο, και στην κοινωνική και ηθική ωριμότητα, δηλαδή καλύτερα ψυχολογικά εφόδια για την αντιμετώπιση δυσκολιών στο μέλλον.

Ακολούθως η κ. Ψυχουντάκη, εξετάζοντας τρόπους πρόληψης της σεξουαλικής παρενόχλησης, επισημαίνει ότι «είναι σημαντικό να ορίζουμε το πρόβλημα, γιατί δεν γνωρίζουν το φάσμα των συμπεριφορών που συνιστούν τη σεξουαλική παρενόχληση, και πρέπει να παρεμβαίνουμε στα σεξιστικά ή σεξουαλικά σχόλια, να διδάσκουμε την κριτική «κατανάλωση» των ΜΜΕ και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και να ενημερώνουμε για τους τρόπους αντιμετώπισης. Επίσης, πρέπει να ενθαρρύνουμε και να προσδοκούμε την εντιμότητα (η εντιμότητα είναι σημαντική παράμετρος για να γίνει ένα παιδί ηθικό, θαρραλέο), καθώς και να παρέχουμε αναγνώριση και να ενισχύουμε την αυτοεκτίμηση.

Κλείνοντας την ομιλία της δήλωσε ότι «η *Αγάπη και τα Όρια*» είναι ο χρυσός κανόνας ανατροφής των παιδιών, ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν τον εαυτό τους και τους άλλους στην κοινωνία που μεγαλώνουν. Συνεπώς, κάθε γονιός πρέπει να προσφέρει στο παιδί του επικοινωνία, αγάπη, παιχνίδι, πειθαρχία και εκπαίδευση.

Ασπασία Δανιά: «Μαθαίνοντας τι συνιστά ανεπιθύμητη σεξουαλική συμπεριφορά εντός του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής»

Το πρόγραμμα συνεχίστηκε με την εισήγηση της κ. Ασπασίας Δανιά (Επίκουρη Καθηγήτρια Διδακτικής Φυσικής Αγωγής ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ), με θέμα «*Μαθαίνοντας τι συνιστά ανεπιθύμητη σεξουαλική συμπεριφορά εντός του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής*».

Η κ. Δανιά ξεκίνησε με ένα παιδαγωγικό σενάριο που αφορούσε μια μαθήτρια-αθλήτρια, η οποία δεχόταν ανεπιθύμητες σεξουαλικές συμπεριφορές (και cyberbullying) και, ακολουθώντας την *υποχωρητική τακτική*, εγκατέλειψε τον αθλητισμό και κλείστηκε στον εαυτό της. Με αυτό το έναυσμα η κ. Δανιά τόνισε «την ανάγκη για αγωγή και εκπαίδευση των εφήβων σε θέματα φύλου, αφού η σεξουαλικότητα είναι μία έννοια που συνδέεται με βασικούς τομείς ανάπτυξης και επιπλέον χρήζει ανάγκης για υιοθέτηση ευρύτερης οπτικής που να λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως η ατομική ταυτότητα, η ηθική ανάπτυξη, και οι διαπροσωπικές σχέσεις».

Ανέφερε, επίσης, ότι διάφορες θεωρίες περί φύλου τονίζουν ότι σε κάθε είδους σεξουαλικής παρενόχλησης εμφανίζεται 1) η *σκοπιμότητα*, 2) η *επανάληψη* και 3) η *σχέση εξουσίας*, θέματα που έχουν ήδη πραγματευθεί στις προηγούμενες ομιλίες. Για το λόγο αυτό προτείνει να εκπαιδευτούν οι έφηβοι/ες μαθητές/τριες, ώστε να μπορούν να κατονομάζουν και να αντιμετωπίζουν ή να προλαμβάνουν συμπεριφορές αυτού του είδους. Όπως τονίζει η ομιλήτρια, απαιτείται ένας *σεξουαλικός γραμματισμός*, όπου τόσο οι εμπειρίες του ατόμου, όσο και εμπειρίες που θα αποκτήσει με τη σχέση του με συμμαθητές/τριες, γονείς, και προπονητές θα συμβάλουν στην ανάπτυξη μιας υγιούς σεξουαλικής ζωής. Για το λόγο αυτό προτείνει την ένταξη του *σεξουαλικού γραμματισμού* στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής, αφού το μάθημα αυτό είναι γεμάτο από εμπειρίες αλληλεπίδρασης και βιωματικών διαδικασιών μέσω έντονης

σωματικής επαφής εκπαιδευτικού-μαθητή και αθλητή-προπονητή, ενώ ταυτόχρονα καλούνται οι μαθητές/τριες ή αθλητές/τριες να δοκιμάσουν τα σωματικά τους όρια.

Η κ. Δανιά, όπως και οι προηγούμενες ομιλήτριες, τόνισε τη σημαντικότητα της πρόληψης— και την ανάγκη να αναπτυχθούν *στρατηγικές* στο μάθημα της φυσικής αγωγής που να συμβάλλουν στην πρόληψη, ώστε να αποφεύγονται ανεπιθύμητες σεξουαλικές συμπεριφορές στο μάθημα. Με αυτόν τον τρόπο προστατεύουμε την αξιοπρέπεια, τα ατομικά όρια και την ασφάλεια των μαθητών/τριών.

Σε αυτό το πλαίσιο παρουσίασε ένα σύστημα αξιολόγησης της ανεπιθύμητης σεξουαλικής συμπεριφοράς που ονομάζεται "*The Flag System*", που είναι διαθέσιμο στη διεθνή βιβλιογραφία. Αυτό το σύστημα, αντί να κρίνει μία πράξη ως σωστή ή λανθασμένη, ορίζει παραμέτρους αξιολόγησης που βαθμολογούνται ανάλογα, αν αξιολογούνται για το θύμα, το θύτη ή τους παρατηρητές. Στη συνέχεια, έγινε χρήση αυτού του συστήματος για να αξιολογηθεί το παιδαγωγικό σενάριο που παρουσιάστηκε στην αρχή της ομιλίας σχετικά με την αθλήτρια/μαθήτρια που υπέστη σεξουαλική παρενόχληση και εγκατέλειψε τον αθλητισμό. Με τη μέθοδο αυτή, προκύπτουν διάφορες στρατηγικές αντιμετώπισης τέτοιων συμπεριφορών είτε αντιδραστικές είτε προληπτικές.

Αφού αναφέρθηκαν διάφορα πρωτόκολλα σχετικά με τον παιδαγωγικό χειρισμό από την πλευρά του εκπαιδευτικού, όπως «να εξετάζουμε/ακούμε, να κατονομάζουμε/αντιμετωπίζουμε, να απαγορεύουμε, να εξηγούμε ή/και να παρατηρούμε ακόμη περισσότερο», η κ. Δανιά προχώρησε στην παρουσίαση και ανάλυση των στρατηγικών πρόληψης. Αυτές περιλαμβάνουν δράσεις για τους *συνομήλικους*, ομάδα με ισχυρή επιρροή στους έφηβους, και για τους *γονείς*, υπογραμμίζοντας ότι θα πρέπει να υπάρχει διάυλος επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας, ώστε να εκπαιδευτούν και οι ίδιοι οι γονείς σε αυτή τη διαδικασία. Βέβαια, και οι ίδιοι οι *εκπαιδευτικοί* «με αφορμή το σώμα θα πρέπει να μιλάνε ανοιχτά για την σεξουαλικότητα», να υπάρχει ειλικρίνεια και σαφήνεια στην ορολογία, σεβασμός στα όρια των μαθητών/τριών, καθώς και συζήτηση για τις εικόνες που προβάλλουν τα ΜΜΕ.

Καταλήγοντας, η κ. Δανιά πρότεινε την εκπαίδευση των μελλοντικών γυμναστών/ προπονητών ώστε να αξιοποιούν το «κεφάλαιο εξουσίας» προπονητή που προκύπτει από τη σχέση μαθητή/αθλητή – γυμναστή/ προπονητή με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ώστε να παρέχουν γνώση και δεξιότητες στους μαθητές – αθλητές τους. Για αυτόν τον λόγο τα προγράμματα συμβουλευτικής εκπαιδευτικών/προπονητών θα πρέπει να επικεντρώνονται σε αυτό το κομμάτι ώστε να χειριστούν μέσα σε ένα πιο γόνιμο περιβάλλον αλληλεπίδρασης το «κεφάλαιό» τους και την επίδραση αυτού στους μαθητές και αθλητές τους.

Κυριακή Γιαννακίδου: ΠΕΠΓΑΣ, ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΡΑ και ο ρόλος της ως Γενική Γραμματέας Αθλητισμού

Το webinar συνεχίστηκε με την ομιλία της κ. Κυριακής Γιαννακίδου (Πρωταθλήτρια Ελλάδος, Βαλκανιονίκης και η πρώτη γυναίκα Γενική Γραμματέας Αθλητισμού στη χώρα μας), η οποία αφού προλόγισε για την Πανελλήνια Ένωση Προώθηση Γυναικών στον Αθλητισμό και τα Σπορ (ΠΕΠΓΑΣ) και το περιοδικό «Γυναίκα και Άθληση», επικεντρώθηκε στις δράσεις και την κοινωνική προσφορά του Πανελληνίου Αθλητικού Σωματείου Γυναικών *Καλλιπάτειρα* (έτος

ίδρυσης 1976, μέλος του ΟΗΕ), το οποίο αποτελεί το μοναδικό γυναικείο αθλητικό σωματείο στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα, η κ. Γιαννακίδου αναφέρθηκε στις προσπάθειες που είχαν καταβληθεί για την ενσωμάτωση/ένταξη των παιδιών, αγοριών και κοριτσιών, στην αθλητική δραστηριότητα, μέσω ομιλιών σε σχολεία, αθλητικούς συλλόγους και σε ραδιοφωνικές εκπομπές. Στόχος αυτών των δράσεων ήταν η ενημέρωση των γονέων (κυρίως μητέρες) για τα οφέλη που μπορεί να προσφέρει ο αθλητισμός. στα παιδιά τους, προκειμένου να τα προτρέψουν να ασχοληθούν με όποιο άθλημα θα τα ενδιέφερε.

Επίσης, λόγω αναγκών και ελλείψεων σε αθλητική υποδομή, σε πολλές απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδας και σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, η κ. Γιαννακίδου, ως ΓΓ Αθλητισμού και ως μέλος της ΠΕΠΓΑΣ, επικεντρώθηκε κυρίως σε δράσεις που αφορούσαν την οικονομική ενίσχυση των περιοχών αυτών, ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών που ζούσαν σε κάθε περιοχή. Στόχος αυτής της οικονομικής ενίσχυσης ήταν η αναβάθμιση των αθλητικών εγκαταστάσεων μέσω κατασκευής ή συντήρησης γηπέδων και γυμναστηρίων καθώς και προσφοράς αθλητικού εξοπλισμού. Παράλληλα, το Σωματείο *Καλλιπάτειρα* στήριξε μέσω συνεδρίων, εκδηλώσεων και αγώνων, πλήθος πρωτοβουλιών, που αφορούσαν, τόσο το γυναικείο αθλητισμό, όσο και γυναίκες αθλήτριες μεμονωμένα.

Στη συνέχεια, επικεντρώθηκε στην προσωπική εμπειρία της ως Γενική Γραμματέας Αθλητισμού και στο γεγονός ότι την πρώτη ημέρα των καθηκόντων της ήρθε αντιμέτωπη με ένα ζήτημα σεξουαλικής παρενόχλησης ενός 12χρονου κοριτσιού από τον προπονητή της, περιγράφοντας τις σχετικές ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν. Ακολούθως, στο πλαίσιο της Ελληνικής Προεδρίας, διοργάνωσε διεθνή ημερίδα για την προστασία των ανηλίκων στον αθλητισμό, το Μάρτιο του 2014 στο Ζάππειο. Σκοπός της ημερίδας ήταν η προάσπιση της ισότητας των δύο φύλων στον αθλητισμό, η ανάδειξη των ευαίσθητων πτυχών του θέματος καθώς και η παρουσίαση και ο προσδιορισμός των αρνητικών φαινομένων βίας πολλαπλών μορφών που σχετίζονται με το φύλο. Απώτερος στόχος ήταν η χώρα μας να επιδιώξει να δώσει λύσεις, και να γίνει ανταλλαγή εμπειριών, υπογραμμίζει η κ. Γιαννακίδου.

Καταλήγοντας, επεσήμανε ότι συμφωνεί με την ένταξη της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία και τη θέσπιση αυστηρότερου νομικού πλαισίου, «ώστε να καταφέρουμε να βοηθήσουμε τα παιδιά που ασχολούνται με τον αθλητισμό να μη δυσκολεύονται να πηγαίνουν στους αθλητικούς χώρους και να αποτρέπουμε τέτοιου είδους συμπεριφορές».

Μαρία Μήτσιου: «Η συμβολή της ΠΕΠΓΑΣ στην Κοινωνία και την Επιστήμη»

Οι εισηγήσεις των ομιλητών ολοκληρώθηκαν με αυτή της κ. Μαρίας Μήτσιου (Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Προώθησης Γυναικών στον Αθλητισμό και τα Σπορ-ΠΕΠΓΑΣ), η οποία παρουσίασε την ιστορία και τις κοινωνικές δράσεις της ΠΕΠΓΑΣ.

Ο σκοπός της ΠΕΠΓΑΣ (έτος ίδρυσης 1994) είναι να δοθεί στις γυναίκες όλων των ηλικιών το δικαίωμα να κατακτήσουν όχι μόνο τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την συμμετοχή στον αθλητισμό και την φυσική δραστηριότητα, αλλά και την ισότιμη συμμετοχή σε όλες τις ηγετικές θέσεις της διοίκησης του αθλητισμού.

Η ΠΕΠΓΑΣ, όπως τόνισε η κ. Μήτσιου, συνεργάζεται με όλες τις εθνικές και διεθνείς ενώσεις, που ενδιαφέρονται για θέματα σχετικά με τις γυναίκες και τον αθλητισμό, την προώθηση της έρευνας σε γυναικεία αθλητικά θέματα στα ΑΕΙ και σε άλλους εκπαιδευτικούς και επιστημονικούς φορείς, την προπόνηση και εκπαίδευση γυναικών σε όλους τους αθλητικούς ρόλους, όπως αθλήτριες, προπονήτριες, αξιωματούχους, διαιτητές, μέλη διοικητικών συμβουλίων, κ.α., τη συμβολή στην προβολή των γυναικείων αθλημάτων ισότιμα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ).

Στη συνέχεια η Πρόεδρος της ΠΕΠΓΑΣ περιέγραψε τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των στόχων, όπως η έκδοση του επιστημονικού περιοδικού με τίτλο "ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΗ" (το μοναδικό με αυτή τη θεματολογία στη χώρα μας), η διοργάνωση ημερίδων/πρακτικών σεμιναρίων και δραστηριοτήτων κινητικής αναψυχής σε συνδυασμό με άλλες μορφές αναψυχής (π.χ. πεζοπορία με περιβαλλοντική εκπαίδευση, βόλτα με ιστιοφόρο, εκδρομές σε θερμά λουτρά, κ.ά.), καθώς και ο σχεδιασμός, διοργάνωση, υλοποίηση κοινωνικών δράσεων. Η κ. Μήτσιου ανέφερε επίσης, τη συγκρότηση ομάδων εργασίας για την διερεύνηση και εμβάθυνση σε εξειδικευμένα θέματα που άπτονται των πεδίων *γυναίκα και άθληση*, καθώς και συμμετοχή σε κοινωνικές δράσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση σε θέματα υγείας και αντιμετώπισης κοινωνικού αποκλεισμού.

Ερωτήσεις, συζήτηση, προτάσεις 1^{ου} webinar

Ο κ. Νικόλαος Πατσαντάρας, Καθηγητής Αθλητικής Κοινωνιολογίας (ΣΕΦΑΑ/ ΕΚΠΑ), και ενεργό μέλος του Σπουδαστηρίου της Κοινωνιολογίας, ευχαρίστησε και συνεχάρη τις ομιλήτριες για τη συμμετοχή τους, και πρότεινε να γίνεται συζήτηση για τέτοιου είδους θέματα και με τη συμμετοχή των ανδρών. Επίσης, με βάση την επιστημονική του διαδρομή και τις σχετικές μελέτες/ έρευνες που έχει πραγματοποιήσει, εστίασε σε δύο κύρια ζητήματα. Αρχικά, ότι, όταν γίνεται αναφορά σε εξουσιαστικές δομές, θα πρέπει να επικεντρώσουμε το ενδιαφέρον μας σε αυτές καθαυτές τις δομές της εξουσίας που παράγουν ψυχοπαθητικές προσωπικότητες.

Στη συνέχεια, πρότεινε, αντί της *σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης*, να γίνει μια υπέρβαση και να αναφερθούμε στην *ερωτική διαπαιδαγώγηση*. Παρόλο που είναι μία δύσκολη διαδικασία, ο έρωτας είναι αυτός που εξευγενίζει τα σεξουαλικά ένστικτα, γι' αυτό θα πρέπει να δώσουμε βαρύτητα στην ερωτική διαπαιδαγώγηση.

Η Καθηγήτρια Ανή Χρόνη (Sport Psychology & Sport Coaching, Inland Norway University. Πρώην Πρόεδρος του WomenSport International) έδωσε συγχαρητήρια στην κ. Καμπερίδου για το webinar και στο Σπουδαστήριο Κοινωνιολογίας της ΣΕΦΑΑ/ΤΕΦΑΑ του ΕΚΠΑ για αυτή τη δράση, **«γιατί είναι το πρώτο και μόνο ΤΕΦΑΑ», όπως τόνισε, «που ανέλαβε επίσημα δράση στο θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης, μία εκδήλωση όπου δίνεται η δυνατότητα να αναδειχθούν και να συζητηθούν σημαντικές παράμετροι του θέματος.»** Συνεχάρη επίσης, τις υπόλοιπες ομιλήτριες.

Η κ. Όλγα Καραγιάννη, εκπαιδευτικός και μέλος της ΠΕΠΓΑΣ, αναφερόμενη στην εμπειρία της ως δασκάλα τένις δήλωσε ότι αναζητούσε τις συμβουλές ψυχολόγων και είχε πάντα στις ομάδες της έναν ψυχολόγο. Μέσα από αυτή τη διαδικασία της επικοινωνίας των παιδιών με τον ψυχολόγο αναδύονταν πολλά θέματα που υπήρχαν σε κάθε οικογένεια, κυρίως σε

απομακρυσμένες ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Σε αυτό το πλαίσιο, διοργάνωναν εκδηλώσεις στις οποίες συμπεριλαμβάνονταν «σχολές γονέων» όπου, μαζί με τα οφέλη του αθλητισμού, να προωθήσουν μηνύματα για την ισότητα των δύο φύλων. Καταλήγοντας, πρότεινε θεσμοθέτηση σχολών γονέων σε όλη την Ελλάδα και κυρίως στις μικρές κοινότητες, στις μη αστικές περιοχές, όπου πρέπει να παρέμβουν, γιατί το κακό γίνεται εκεί που οι γυναίκες δεν μπορούν να αντιδράσουν.

Η κ. Σαββίνα Καραλή (φοιτήτρια ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ), αρχικά, ευχαρίστησε όλες τις ομιλήτριες, και, στη συνέχεια, είπε ότι έχοντας η ίδια υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στο σχολείο, διαφωνεί με την πρόταση στην εισήγηση της κ. Δανιά, σύμφωνα με την οποία «δεν πρέπει να προβαίνουμε άμεσα σε τιμωρίες και κυρώσεις του θύτη αλλά να δίνεται μια δεύτερη ευκαιρία και να υπάρχουν κυρώσεις όταν επαναληφθεί». Η φοιτήτρια υπογράμμισε ότι με αυτό τον τρόπο δεν προστατεύεται το θύμα, και αναρωτήθηκε γιατί οι ομιλήτριες πρότειναν αυτή την αντιμετώπιση, δεδομένης της παραβατικής φύσης της σεξουαλικής παρενόχλησης.

Η κ. Δανιά διευκρίνισε ότι μέσα από την εισήγησή της παρουσίασε ένα σύστημα αξιολόγησης που μπορεί να κάνει μία αποτύπωση της αρχικής κατάστασης και μετά, βάσει αυτής της αποτύπωσης, δίνεται η δυνατότητα να προβούμε σε μία παιδαγωγική αντιμετώπιση, μέσα από την οποία μπορούν να προκύψουν ορισμένες στρατηγικές/τακτικές. Η αρχική αποτύπωση είναι μόνο μία «φωτογραφική» απεικόνιση της κατάστασης, αφού υπάρχουν διάφορες άγνωστες συνιστώσες, πχ. άγνωστο προφίλ του θύματος και του θύτη, το πλαίσιο του σχολείου κ.α. Επιπλέον, η κ. Δανιά ανέφερε ότι ο στόχος της επικεντρωνόταν στον παθητικό καθηγητή και στις ενέργειες στις οποίες θα μπορούσε να προβεί ο παθητικός καθηγητής αν είχε αποτυπώσει την κατάσταση.

Στη συνέχεια, κάνοντας αναφορά στον επίλογο της ομιλίας της κ. Ψυχουντάκη, η κ. Χρόνη πρόσθεσε «Αγάπη και Όρια»! Η τιμωρία δεν φέρνει πάντα τα καλύτερα αποτελέσματα, ενώ η θέσπιση ορίων (ή η οριοθέτηση) οδηγεί σε σταδιακή αλλαγή συμπεριφοράς. Είναι γνωστό ότι η τιμωρία δε μας δίνει τα καλύτερα αποτελέσματα, γιατί μπορεί να δημιουργήσει φόβο στο θύτη και δε θα έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα, αφού συνήθως επαναλαμβάνει την παραβατική συμπεριφορά σε άλλα άτομα. Αν αντιληφθεί όμως, μέσω της συζήτησης και της οριοθέτησης, τη φύση και τις συνέπειες των πράξεών του, τότε αυξάνονται οι πιθανότητες διακοπής της παραβατικής συμπεριφοράς του.

Συνεχίζοντας τις απαντήσεις στο ερώτημα της φοιτήτριας κ. Καραλή, η κ. Ψυχουντάκη εξήγησε ότι η τιμωρία δεν είναι η πρώτη επιλογή, και μάλιστα στο σχολικό πλαίσιο. Ο λόγος είναι ότι η τιμωρία θα φέρει ένα πρόσκαιρο αποτέλεσμα στο θύτη, όμως δεν θα μάθει τίποτα από αυτή την εμπειρία, θα κρατήσει το θυμό του. Καταλήγοντας, εξήγησε ότι αυτή η πρόσφατη δημοσιοποίηση των περιστατικών θα αφήσει ένα καλό, δε θα φοβόμαστε, δε θα νιώθουμε αμηχανία να συζητήσουμε με τους οικείους μας ανθρώπους τέτοιου είδους θέματα.

Ο κ. Γιάννης Κότσιας (καθηγητής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), αφού συνεχάρη τις συμμετέχουσες και ανέφερε ότι ζούμε σε μία εποχή όπου σπάνε τα ταμπού, έθεσε ως πρόταση για συζήτηση στο μέλλον τη σεξουαλική παρενόχληση που δέχονται τα αγόρια στο σχολείο από

άτομα του ίδιου φύλου, είτε από μεγαλύτερους είτε από άτομα του αντίθετου φύλου, σε συνδυασμό με το στερεότυπο ότι πρέπει να είναι γενναία και ατρόμητα.

Επιπροσθέτως, ο κ. Κοτσιάς αναφέρθηκε στη σεξουαλική παρενόχληση που δέχονται οι καθηγητές από τους μαθητές τους, αναφερόμενος στην προσωπική του μαρτυρία ως θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης από μαθήτριά του, όπου σε συνδυασμό με τον έμμεσο εκβιασμό από την μαθήτριά του, βρέθηκε σε δύσκολη θέση προκειμένου να αποδείξει ότι ήταν θύμα και όχι θύτης.

Η κ. Καμπερίδου ανακοίνωσε ότι στο 3^ο webinar θα καλυφθούν σχετικά θέματα, δηλαδή θα συμπεριλάβει έρευνα για τη σεξουαλική παρενόχληση των ανδρών⁵ στον εργασιακό χώρο, καθώς και θέματα έμφυλης ταυτότητας, μεταξύ άλλων, ενώ η κ. Ψυχουντάκη πρόσθεσε ότι η βία δεν έχει φύλο και θα πρέπει να σταματήσει από όπου και να προέρχεται.

⁵ Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι, μετά από ερευνητική αναζήτηση για το 3^ο webinar, δεν εντόπισα επιστημονική ή ακαδημαϊκή έρευνα περί σεξουαλικής παρενόχλησης των ανδρών (σε αντίθεση με εκείνη των γυναικών). Δηλαδή, η έρευνα που αφορά τη σεξουαλική παρενόχληση των ανδρών σε εργασιακούς χώρους είναι περιορισμένη έως «ανύπαρκτη». Εδώ δεν αναφέρομαι στην έμφυλη βία, κακοποίηση ή παρενόχληση που αντιμετωπίζει η κοινωνική ομάδα LGBTQ+(ΛΟΑΤΚΙ+).

Εισηγήσεις – ομιλίες

Παρενόχληση, Φύλο και Αθλητισμός

Παρασκευή 9 Απριλίου 2021, 18.00-20.00
2^ο webinar

Στυλιανή (Ανή) Χρόνη Καθηγήτρια Sport Psychology & Sport Coaching, Inland Norway University. Πρώην Πρόεδρος του WomenSport International
«*Grooming: Μια τρυφερή προσέγγιση που ξεγελά και τραυματίζει μοιραία*»

Στέλλα Δούκα, Καθηγήτρια, ΤΕΦΑΑ/ΑΠΘ, Τομέας Ανθρωπιστικών Σπουδών και Αναψυχής. Συντονίστρια του έργου HALT: «*Ανάσχεση της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον αθλητισμό με χρήση τεχνολογιών μάθησης*»

Δήμητρα Κογκίδου Καθηγήτρια ΠΤΔΕ/ΑΠΘ. Πρόεδρος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του ΑΠΘ
«*Πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στα ΑΕΙ- Πού βρισκόμαστε σήμερα;*»

Ιωάννα Κονδύλη Αν. Καθηγήτρια, Νομική Σχολή ΕΚΠΑ, Μέλος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του ΕΚΠΑ.
«*Η σεξουαλική παρενόχληση ως προσβολή της προσωπικότητας*»

Διοργάνωση: Σπουδαστήριο Κοινωνιολογίας
Ειρήνη Καμπερίδου Αν. Καθηγήτρια ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ
Κοινωνιολογία: Κοινωνικό Φύλο και Αθλητισμός
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ (ΕΚΠΑ)
Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού (ΣΕΦΑΑ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

2^ο webinar

9 Απριλίου 2021, ώρα: 18.00-20.00

YouTube:

https://www.youtube.com/watch?v=GtZMRbK_6q4

Στυλιανή (Ανή) Χρόνη (INN)
«Grooming:
Μια τρυφερή προσέγγιση
που ξεγελά και τραυματίζει
μοιραία»

Στέλλα Δούκα (ΑΠΘ)
«HALT: Ανάσχεση της
παρενόχλησης και της
κακοποίησης στον Αθλητισμό
με χρήση τεχνολογιών
μάθησης»

Δήμητρα Κογκίδου (ΑΠΘ)
«Πρόληψη και
αντιμετώπιση του
φαινομένου της
σεξουαλικής
παρενόχλησης στα ΑΕΙ.
Πού βρισκόμαστε
σήμερα;»

Ειρήνη Καμπερίδου (ΕΚΠΑ)
Οργάνωση- Συντονισμός

Παρενόχληση Φύλο

και

Αθλητισμός

ΣΕΦΑΑ / ΕΚΠΑ

Ιωάννα Κονδύλη (ΕΚΠΑ)
«Η σεξουαλική παρενόχληση
ως προσβολή της
προσωπικότητας»

Υπό την Αιγίδα και υποστήριξη

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ
Συμβούλων Εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής

2^ο Webinar – 9 Απριλίου 2021

Πρόλογος

Η κ. Ειρήνη Καμπερίδου (Αν. Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας: Κοινωνικό Φύλο και Αθλητισμός, ΣΕΦΑΑ, ΕΚΠΑ), υπεύθυνη για το συντονισμό και την οργάνωση του διαδικτυακού σεμιναρίου (webinar), αρχικά, εξέφρασε τις ευχαριστίες της στον Πρύτανη του ΕΚΠΑ Καθηγητή Θάνο Δημόπουλο για τη στήριξη, δημοσιοποίηση και προώθηση αυτής της εκδήλωσης στην πανεπιστημιακή κοινότητα και τα ΜΜΕ.

Επίσης ευχαρίστησε τις ομιλήτριες και τους υποστηρικτές αυτών των webinars, καθώς και τον Κοσμήτορα της ΣΕΦΑΑ καθηγητή Νίκο Γελαδά, ο οποίος στήριξε και ενέκρινε τα τρία webinars από την πρώτη ημέρα που δημοσιοποιήθηκαν οι δηλώσεις της Σοφίας Μπεκατώρου. Επεσήμανε ακόμη, ότι όλα τα μέλη της ΣΕΦΑΑ (ΔΕΠ, Ε.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π., ΕΤΕΠ, ιατρείο κλπ.) συνεργάστηκαν σε διάφορες δράσεις με στόχο την εξάλειψη οποιασδήποτε παρενόχλησης στο ακαδημαϊκό περιβάλλον.

Στη συνέχεια, ο Κοσμήτορας, καθηγητής Νίκος Γελαδάς, έδωσε συγχαρητήρια στο *Σπουδαστήριο Κοινωνιολογίας* του Τομέα Θεωρητικών Επιστημών που διοργανώνει τέτοιες δραστηριότητες και ευχαρίστησε προσωπικά τις ομιλήτριες. Δήλωσε ότι, τόσο λόγω της υφιστάμενης διοικητικής του θέσης, αλλά και λόγω της ηλικίας του γνωρίζει ότι, μέσα σε μία τόσο μεγάλη κοινότητα, μπορεί να παρατηρηθούν απρεπείς και κοινωνικώς απαράδεκτες συμπεριφορές. Υπογράμμισε ακόμη, ότι τέτοια προβλήματα συναντώνται από τις αρχές, στις πρωτόγονες κοινωνίες μέχρι την πιο αναπτυγμένη σύγχρονη κοινωνία. Εξέφρασε ακόμη την ελπίδα ότι αυτές οι δραστηριότητες ευαισθητοποίησης θα φέρουν ορισμένα αποτελέσματα και τόνισε ότι, δυστυχώς, η χώρα μας υπολείπεται σε θεσμούς πρόληψης και αποτροπής παρόμοιων περιστατικών. Τέλος, πρότεινε την τιμωρία ως μέσο δευτερογενούς πρόληψης.

Η κ. Καμπερίδου αναφερόμενη σε κάποια σχόλια που προέκυψαν από το 1^ο webinar, εξήγησε ότι, στο πλαίσιο αυτών των webinars, δεν ήταν εφικτό να εξεταστούν όλες οι μορφές βίας και όλες οι κοινωνικές ομάδες που έχουν υποστεί βία λόγω του περιορισμένου χρόνου. Για το λόγο αυτό έγινε επικέντρωση στην γυναίκα, όπου συναντάται η πλειονότητα των περιστατικών με βάση τα τρέχοντα παγκόσμια στατιστικά και ερευνητικά δεδομένα.

Συγκεκριμένα είπε: «Δεν ήταν δυνατόν να εξετάσουμε όλες τις μορφές βίας και όλες τις κοινωνικές ομάδες που έχουν υποστεί βία σε ένα δίωρο διαδικτυακό σεμινάριο. Επικεντρωθήκαμε στη γυναίκα, δεδομένου ότι ερευνητικά στοιχεία τεκμηριώνουν πως η πλειονότητα που υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση ή σωματική βία είναι γυναίκες. Λάβαμε υπόψη στατιστικά δεδομένα και έρευνες που τεκμηριώνουν ότι η πλειονότητα των γυναικών στην Ευρώπη (το 85%) έχει υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, μία (1) στις 3 γυναίκες, και συγκεκριμένα (735 εκατομμύρια γυναίκες) μεταξύ 15 έως 25 ετών, έχουν βιώσει σωματική ή σεξουαλική βία, και ειδικά από τους συντρόφους τους. Αυτά τα τρομακτικά στατιστικά δεδομένα αφορούν 160 χώρες και συγκεντρώθηκαν από το έτος 2000 έως το 2018.⁶ Ωστόσο,

⁶ United Nations (2021). Endemic violence against women cannot be stopped with a vaccine' – WHO chief. *UN News Global perspective Human stories* <https://news.un.org/en/story/2021/03/1086812>

εμείς, ως Σπουδαστήριο της Κοινωνιολογίας της ΣΕΦΑΑ, και ειδικά μετά τις αποκαλύψεις της Μπεκατώρου και άλλων αθλητριών περί κατάχρησης εξουσίας—λαμβάνοντας υπόψη τα στατιστικά δεδομένα και τις έρευνες—αποφασίσαμε να διοργανώσουμε τα τρία webinars, ευελπιστώντας ότι θα εμπνεύσουν και θα συνεχιστούν από νέους ερευνητές και νέες ερευνήτριες, δηλαδή να πάρουν τη σκυτάλη οι νέοι επιστήμονες και φορείς και να συμβάλλουν στην κοινωνική ευαισθητοποίηση, και ειδικά στην πρόληψη.»

Πριν συστήσει την πρώτη ομιλήτρια, η κ. Καμπερίδου υπογράμμισε ότι η επιστημονική έρευνα για τη σεξουαλική παρενόχληση έχει τις απαρχές της στη δεκαετία του 1970. Ωστόσο, στην κοινωνική περιοχή του Αθλητισμού, η έρευνα ξεκίνησε πολύ αργότερα και η πλειονότητά της επικεντρώνεται στις σχέσεις προπονητών και αθλητριών. Η πρώτη (και μόνη) επιστήμων που ασχολήθηκε με το θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης στον αθλητισμό είναι η κ. Στυλιανή (Ανή) Χρόνη, όπως τονίζει η κ. Καμπερίδου, προσθέτοντας ότι, από το 2005 που η κ. Χρόνη έκανε τη συλλογή των δεδομένων για τη χώρα μας, μέχρι και σήμερα (το 2021), δεν έχουν δημοσιοποιηθεί άλλα στοιχεία (μελέτη/ επιστημονική έρευνα) για τη σεξουαλική παρενόχληση στον αθλητισμό!!!

Στυλιανή (Ανή) Χρόνη: «Grooming: Μια τρυφερή προσέγγιση που ξεγελά και τραυματίζει μοιραία»

Η πρώην Πρόεδρος του WomenSport International, κ. Ανή Χρόνη (Καθηγήτρια Sport Psychology & Sport Coaching, Inland Norway University) ευχαριστώντας την κ. Καμπερίδου για τη διοργάνωση αυτής της σειράς των webinars και τον Κοσμήτορα της ΣΕΦΑΑ Νίκο Γελαδά για τη στήριξη αυτών των δραστηριοτήτων, ξεκίνησε την παρουσίασή της με θέμα *«Grooming: Μια τρυφερή προσέγγιση που ξεγελά και τραυματίζει μοιραία»*.

Αρχικά, προσέγγισε με έναν διαφορετικό τρόπο την έννοια της λέξης «grooming» (αποπλάνηση) και χρησιμοποίησε τον όρο «γαλούχηση», ορίζοντάς τον ως μία διαδικασία που συνδυάζεται με τη-φροντίδα με αποτέλεσμα ο δράστης να ξεγελά: καλλιεργεί τον έλεγχο των θυμάτων, κυρίως μέσω της διαδικασίας της αποπλάνησης ή γαλούχησης. Αποτελεί πρακτική χειραγώγησης, ένας τρόπος απόκτησης πρόσβασης και ελέγχου (σωματικά και ψυχικά), που εξ' όψεως δείχνει μη βίαιη και αβλαβής. Η κ. Χρόνη ανέφερε ότι η διαδικασία αυτή, παρόλο που είναι ίδια είτε έχει στόχο παιδιά είτε ενήλικες, μπορεί να διαρκέσει μέχρι και 5 έτη.

Ανέφερε ως παράδειγμα την περίπτωση μίας αθλήτριας και του προπονητή της, κατά την οποία δομήθηκε ανάμεσά τους σχέση εμπιστοσύνης και τίποτα δεν φαινόταν ένοχο ή ύποπτο στην αρχή. Πράγματι, με τη διαδικασία του «grooming» ο δράστης καλλιεργεί προς τα θύματα αλλά και προς τον περίγυρό τους ένα συνδυασμό καλοσύνης, εμπιστοσύνης, προσοχής, υλικού δελεασμού, ειδικών προνομίων, με απώτερο στόχο να μειωθούν οι πιθανότητες αποκάλυψης της δράσης του και, στο τέλος, να μη γίνεται πιστευτό το θύμα. Στη συνέχεια, η κ. Χρόνη εξέτασε δύο μοντέλα του «grooming», ένα για παιδιά που ασχολούνται με τον αθλητισμό (Brackenridge, 2001) και ένα για ενήλικες (Sinnamon, 2017), και μέσω αυτών των δύο μοντέλων εξέτασε το παράδειγμα της Σοφίας Μπεκατώρου.

Ολοκληρώνοντας την ομιλία της, παρέθεσε τα στοιχεία επικινδυνότητας στον αθλητισμό και, συγκεκριμένα: 1) εξαιρετικά άμεση σωματική επαφή, 2) συχνή παραμονή μόνος/η με

αθλητή/τρια, 3) επαφή σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, 4) διαπροσωπική οικειότητα επιπέδου οικογένειας και 5) συναισθηματική σύνδεση πέρα επαγγελματικών ορίων.

Στέλλα Δούκα: «HALT: Ανάσχεση της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον αθλητισμό με χρήση τεχνολογιών μάθησης»

Η επόμενη ομιλήτρια, κ. Στέλλα Δούκα (Καθηγήτρια, ΤΕΦΑΑ/ΑΠΘ, Τομέας Ανθρωπιστικών Σπουδών και Αναψυχής) παρουσίασε το ευρωπαϊκό έργο «*HALT*: Ανάσχεση της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον αθλητισμό με χρήση τεχνολογιών μάθησης».

Το ευρωπαϊκό έργο HALT (2019-2021), στο οποίο συμμετέχουν 7 εταίροι από 6 χώρες, αφορά την κακοποίηση και παρενόχληση στον αθλητισμό και τις πιθανές επιπτώσεις στους αθλητές/τριες, καθώς και τις σχετικές καταγγελίες και έρευνες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το αντικείμενο του προγράμματος HALT είναι η ευαισθητοποίηση σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές για την πρόληψη της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον αθλητισμό. Το έργο, όπως ανέφερε η κ. Δούκα, στοχεύει 1) στην ευαισθητοποίηση και τη βελτίωση της γνώσης σχετικά με την παρενόχληση και την κακοποίηση στον αθλητισμό, 2) στην υποστήριξη αθλητών/τριών για την αναγνώριση και την αποφυγή της παρενόχλησης και της κακοποίησης και τέλος, 3) στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των ενδιαφερόμενων αθλητών σχετικά με τα οφέλη από τη χρήση διαδικτυακών κοινοτήτων.

Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται μέσω ψηφιακών εργαλείων, όπως η δημιουργία κοινότητας πρακτικής (πχ. online ερωτηματολόγια, εκπαιδευτικό υλικό, επιστημονικά άρθρα, videos) σε διάφορες γλώσσες, δημιουργία ταινίας, ενός «σοβαρού παιχνιδιού» (serious games) και μιας υπηρεσίας ανώνυμων καταγγελιών, δηλαδή το πρώτο εργαλείο ψηφιακών καταγγελιών. Εν συνεχεία, αυτά τα ψηφιακά εργαλεία παρουσιάστηκαν διαδραστικά.

Υπογράμμισε, επίσης, ότι είναι πολύ σημαντικό, να αποκαλύπτονται τέτοιες συμπεριφορές, δηλαδή να γίνονται καταγγελίες, να γίνεται μια αρχή, ωστόσο αυτό δεν αποτελεί λύση του προβλήματος. Για το λόγο αυτό, υποστήριξε ότι η ακαδημαϊκή κοινότητα πρέπει να προσανατολιστεί στην πρόληψη, ώστε να αποτρέπονται, κατά το δυνατόν, τέτοιες συμπεριφορές στο μέλλον.

Δήμητρα Κογκίδου: «Πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στα ΑΕΙ- Πού βρισκόμαστε σήμερα;»

Η επόμενη ομιλία πραγματοποιήθηκε από την κ. Δήμητρα Κογκίδου (Καθηγήτρια ΠΤΔΕ/ΑΠΘ. Πρόεδρος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του ΑΠΘ) με θέμα «*Πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στα ΑΕΙ-Πού βρισκόμαστε σήμερα;*». Ξεκινώντας, η κ. Κογκίδου επεσήμανε τη χρησιμότητα τέτοιου είδους σεμιναρίων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης τα οποία, πρόσθεσε, θα πρέπει να ενταχθούν στη λειτουργία όλων των χώρων και να μην είναι ευκαιριακά. Σκοπός της διάλεξής της ήταν η ενημέρωση για τις ενέργειες των ελληνικών πανεπιστημίων ως προς την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και το κίνημα #Me Too.

Η κ. Κογκίδου έθεσε ερωτήματα, όπως 1) Το πανεπιστήμιο είναι ένας ασφαλής χώρος όπου οι νέοι μπορούν να μάθουν χωρίς να υποστούν διακρίσεις και βία με βάση το φύλο και τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα έκφρασης φύλου; 2)) Το πανεπιστήμιο είναι ένας χώρος που προάγει τον σεβασμό όλων; 3)) Το πανεπιστήμιο ένας ασφαλής εργασιακός χώρος;

Η ομιλήτρια υποστήριξε ότι αυτά τα δικαιώματα («ασφαλή εκπαιδευτικά και εργασιακά περιβάλλοντα») δεν έχουν διασφαλιστεί. Αυτό έχει επιπτώσεις στους νέους ανθρώπους και στα υπόλοιπα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας που υφίστανται παραβιάσεις και διακρίσεις αλλά και ευρύτερο κοινωνικό και οικονομικό κόστος, και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις.

Επίσης, τόνισε ότι τα θύματα αντιμετωπίζουν μία πρόσθετη δυσκολία όταν αποφασίζουν να προβούν σε αναφορά ή/και καταγγελία: φοβούνται ότι η εμπειρία τους αυτή μπορεί να υποβαθμιστεί ή να μη ληφθεί σοβαρά υπόψη· μπορεί να πιστεύουν ότι δε θα βελτιωθεί η κατάσταση ή φοβούνται ότι μπορεί να επιδεινωθεί· ακόμη χειρότερα μπορεί να φοβούνται ότι θα υπάρξουν αντίποινα ή ότι θα κατηγορηθούν ότι φταίνε γιατί το προκάλεσαν ή δεν το απέφυγαν. Εάν η εκπαιδευτική κοινότητα γνωρίζει και συγκαλύπτει αυτές τις συμπεριφορές ή παραμένει ουδέτερη, στην πράξη συμμετέχει με αυτόν τον τρόπο στη διατήρησή τους και εναποθέτει το βάρος της διαχείρισης στα ίδια τα θύματα, συμβάλλοντας στη δημιουργία συναισθημάτων απόγνωσης και ενοχής στους αποδέκτες και στις αποδέκτριες.

Τα ΑΕΙ (Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα) είναι εργασιακοί και μαθησιακοί χώροι που χαρακτηρίζονται από καθορισμένη ιεραρχική δομή και σχέσεις εξουσίας και όπου υπάρχει σχέση εξουσίας υπάρχει και κατάχρηση εξουσίας. Οπότε, είναι αναμενόμενο να πλήττονται οι πιο ευάλωτες ομάδες, όπως ο φοιτητικός πληθυσμός και κυρίως οι φοιτήτριες, καθώς και οι γυναίκες εργαζόμενες.

Ως εκ τούτου, όπως καταλήγει, το πανεπιστήμιο για να αντιμετωπίσει συστηματικά και αποτελεσματικά αυτή την κατάσταση, θα πρέπει να προβεί σε αλλαγές θεσμικού επιπέδου (υποστήριξη θυμάτων, μηδενική ανοχή στο εκπαιδευτικό–εργασιακό περιβάλλον). Εκτιμάται ότι, η θεσμοθέτηση και υλοποίηση πολιτικής για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), θα εγκαθιδρύσει σταδιακά μία διαφορετική εκπαιδευτική και εργασιακή κουλτούρα που θα αποτρέπει το φαινόμενο. Με τον τρόπο αυτό, θα δοθεί το μήνυμα της μηδενικής ανοχής σε βία και διακρίσεις με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα έκφρασης φύλου. Η θεσμοθέτηση και υλοποίηση πολιτικής για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στα ΑΕΙ θα συμβάλει σταδιακά στην ενθάρρυνση της αναφοράς τους, έτσι ώστε να αλλάξει αυτή η πρακτική της σιωπής και να μην κανονικοποιείται η παρενόχληση ως μέρος της ακαδημαϊκής κουλτούρας. Αν υπάρχουν τέτοιες πολιτικές, θα υπάρχουν και ερευνητικά δεδομένα που θα μπορέσουμε να αξιοποιήσουμε στο επίπεδο της πρόληψης και να χαράξουμε τις αντίστοιχες πολιτικές για την αντιμετώπισή τους.

Επιπροσθέτως, η κ. Κογκίδου ανέφερε ότι στα ελληνικά ΑΕΙ υπήρχαν ελάχιστες δράσεις πρόληψης μέχρι τώρα, με εξαίρεση το ΑΠΘ. Πρόσθεσε ότι, σε αντίθεση με τα μεγάλα πανεπιστήμια διεθνώς, δεν υπήρχαν ειδικές υπηρεσίες για τη διαχείριση των περιστατικών παρενόχλησης και άλλων μορφών έμφυλης βίας. Επίσης, υποστήριξε ότι αυτό δεν είναι μία

τυχαία, παράλειψη, αφού, βάσει νόμου από το 2019, όλα τα πανεπιστήμια πρέπει να συγκροτήσουν *επιτροπές ισότητας*, αλλά δυστυχώς αυτό δεν έχει γίνει ακόμη. Τόνισε ότι τα πανεπιστήμια έχουν την υποχρέωση να εγκαθιδρύσουν μία πολιτική για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου που θα περιλαμβάνει τα προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, τη θέσπιση διαδικασιών αναφοράς και κυρώσεων, καθώς και τη στήριξη των θυμάτων.

Στη συνέχεια, πρότεινε να συνταχθούν οδηγοί και πρωτόκολλα για την αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα ασφαλές πλαίσιο για τα μέλη των ΑΕΙ προκειμένου για αναφορά περιστατικών και στήριξη των θυμάτων.

Σήμερα, αυτό είναι πιο επιτακτικό από ποτέ καθώς προβλέπεται από την πολιτική ποιότητας των περισσότερων ιδρυμάτων για την προώθηση της πραγματικής ισότητας των δύο φύλων και την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας σε όλους τους οργανισμούς. Οι θεσμοθετημένες επιτροπές ισότητας φύλων είναι ένα πολύ σημαντικό βήμα στα ελληνικά πανεπιστήμια, γιατί θεσμικά πλέον υποχρεούνται τα πανεπιστήμια να συγκροτήσουν ένα όργανο που θα μεριμνά συγκεκριμένα για τις υποθέσεις παρενοχλήσεων και διακριτικής μεταχείρισης. Στις αρμοδιότητες αυτών των επιτροπών στα πανεπιστήμια συγκαταλέγεται η παροχή υπηρεσιών διαμεσολάβησης σε περιπτώσεις καταγγελιών για διακριτική μεταχείριση ή παρενοχλητική συμπεριφορά και η παροχή συνδρομής προς τα θύματα διακρίσεων.

Ιωάννα Κονδύλη: «Η σεξουαλική παρενόχληση ως προσβολή της προσωπικότητας»

Η τελευταία εισήγηση πραγματοποιήθηκε από την κ. Ιωάννα Κονδύλη (Αν. Καθηγήτρια, Νομική Σχολή ΕΚΠΑ, Μέλος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του ΕΚΠΑ) με θέμα *«Η σεξουαλική παρενόχληση ως προσβολή της προσωπικότητας»*.

Η κ. Κονδύλη τοποθετήθηκε ως προς τη νομική πλευρά του θέματος, επισημαίνοντας ότι -βάσει του αστικού δικαίου- η προσωπικότητα στην ευρύτερη έννοια είναι το σύνολο των αστάθμητων αξιών που απαρτίζουν την ουσία του ανθρώπου, την οποία προστατεύει ο συντακτικός νομοθέτης. Αναφέρθηκε, αρχικά, στη «φυσική υπόσταση» της προσωπικότητας, την οποία απαρτίζουν το σώμα, η υγεία, και η σωματική ακεραιότητα.

Ακολούθως, εξήγησε ότι η «ψυχική υπόσταση» της προσωπικότητας αφορά στον ψυχικό κόσμο του ατόμου, δηλαδή τον κόσμο αυτό που θα πρέπει να είναι σε ψυχική γαλήνη και ισορροπία. Αναφέρθηκε, επίσης, στην «ηθική υπόσταση» του ανθρώπου, στην τιμή, την υπόληψη και την αξιοπρέπεια, τις οποίες πρέπει να απολαμβάνει στο κοινωνικό σύνολο και οι οποίες έχουν αντικειμενική έννοια. Όταν λοιπόν υπάρχει σεξουαλική παρενόχληση, προσβάλλονται τουλάχιστον οι δύο από τις τρεις υποστάσεις, δηλαδή η ψυχική και η ηθική, ενώ όταν υπάρχει εμπλοκή, προσβολή του σώματος, προσβάλλονται και οι τρεις.

Όσον αφορά στον όρο σεξουαλική παρενόχληση, η κ. Κονδύλη επεσήμανε ότι άρχισε να εμφανίζεται στα κείμενα ενωσιακού δικαίου, που αναφέρονταν στην ισότητα των δύο φύλων, μετά τη δεκαετία του 1970. Προχωρώντας, ανέλυσε την τελευταία ενσωμάτωση του νόμου 3896/2010 που είναι η ενσωμάτωση της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης

ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και την εργασία, ο σκοπός της οποίας ήταν 1) η ισότητα στην πρόσβαση στην εργασία, 2) η ισότητα στην κατάρτιση και στην επαγγελματική εμπειρία, 3) η ισότητα στις συνθήκες εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των αμοιβών και 4) η ισότητα στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Σε αυτή την οδηγία συμπεριλαμβάνεται και ο ορισμός της σεξουαλικής παρενόχλησης, δηλαδή της οποιασδήποτε μορφής *αθέμιτης* λεκτικής, ψυχολογικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, η οποία προσβάλλει την προσωπικότητα και δημιουργεί ένα εχθρικό, εκφοβιστικό ή ταπεινωτικό περιβάλλον, που ευτελίζει τον άνθρωπο.

Επιπρόσθετα, ο νόμος αυτός προβλέπει κυρώσεις οι οποίες μπορεί να είναι ποινικές, αστικές και διοικητικές. Τέλος, η καθηγήτρια ανέλυσε τους νόμους που ισχύουν σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση στον εργασιακό χώρο, όπως ορίζεται στον αστικό κώδικα και τις σχετικές αποζημιώσεις που απορρέουν για ηθική ικανοποίηση.

Ερωτήσεις, συζήτηση, προτάσεις 2^{ου} webinar

Ζητήθηκαν διευκρινήσεις από την κ. Δούκα για το πρόγραμμα HALT σχετικά με την καταγραφή των καταγγελιών μέσω του χάρτη και, συγκεκριμένα, πώς θα αξιοποιηθούν αυτά τα δεδομένα και πώς έχει διασφαλιστεί η προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Η κ. Δούκα διευκρίνισε ότι οι καταγγελίες είναι ανώνυμες, ενώ ο καταγγέλλων/ουσα δηλώνει μόνο χώρα, ηλικία και ποια νομίζει ότι είναι η ενόχληση ή η κακοποίηση που έχει υποστεί, καθώς και από ποια πλευρά, δηλαδή ως αθλητής/τρια, ως γονέας για το παιδί του/της, κλπ., και, κατόπιν, εμφανίζεται ο ευρωπαϊκός αριθμός με τον οποίο μπορεί να επικοινωνήσει. Με αυτό τον τρόπο, ο καταγγέλλων/ουσα επιλέγει τον τρόπο με τον οποίο επιθυμεί να προχωρήσει. Επίσης, μετά από σχετική συζήτηση με τους ψυχολόγους, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, ακόμη και η ανώνυμη καταγγελία από το θύμα είναι εξαιρετικά σημαντική και αποτελεί ένα πρώτο βήμα.

Η κ. Χρόνη υπερθεμάτισε, τονίζοντας πόσο σημαντικό είναι να προσφέρεται το πρώτο βήμα, δηλαδή να μπορέσει το θύμα να το πει κάπου. Ωστόσο, με βάση το τρίπτυχο «Αναγνώρισε - Ανταπόκριση - Ανάφερε», δυστυχώς δεν υπάρχει σε αυτό έργο (HALT) η έννοια της ανταπόκρισης και μπορεί να προσφέρει σε κάποια ορισμένα άτομα ένα είδος βοήθειας αλλά μπορεί για κάποια άλλα να αποτελέσει εμπόδιο.

Επίσης, στην ερώτηση για τη βιωσιμότητα και τον σκοπό αυτού του έργου, η κ. Δούκα απάντησε ότι όσον αφορά στην πλατφόρμα θα παραμείνει διαθέσιμη για πολλά χρόνια, ενώ ο βασικός σκοπός του έργου είναι η δημιουργία των εργαλείων που θα βοηθήσουν στην κατανόηση κακοποιητικών συμπεριφορών και την ευαισθητοποίηση.

Η κ. Χρόνη πρόσθεσε ότι το έργο αυτό αποτελεί ένα καλό βήμα και θα μπορούσε να γίνει πιο αποτελεσματικό με την προσθήκη της ανταπόκρισης. Τέλος, η κ. Δούκα απάντησε ότι τα σενάρια στα οποία βασίστηκε ο σχεδιασμός των «*serious games*», έχουν δημιουργηθεί από την ομάδα των ψυχολόγων του έργου HALT, με βάση τα αποτελέσματα των ερευνών. Διευκρίνισε, εξάλλου, ότι το εν λόγω πρόγραμμα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε βάσει συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος και κόστους και ότι υπάρχει πρόθεση υλοποίησης ενός νέου προγράμματος, στο οποίο θα αξιοποιηθεί η εμπειρία που αποκτήθηκε με το έργο HALT.

Η κ. Ξένια Αργειτάκη (Επίκουρη Καθηγήτρια, Τομέας Κλασσικού Αθλητισμού, ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ), μέλος της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής (ΕΟΕ), ρώτησε την κ. Δούκα αν έχει ληφθεί κάποιο μέτρο προστασίας για τα παιδιά, δηλαδή τους/τις αθλητές/τριες της ενόργανης γυμναστικής που προέβησαν σε καταγγελίες. Ωστόσο, η κ. Δούκα ανέφερε ότι οι σχετικές καταγγελίες είναι ανώνυμες και ούτε αναφέρεται το άθλημα ούτε το όνομα του θύτη. Η αναφορά της σε αυτό το γεγονός αφορούσε κάποιες προσωπικές συζητήσεις της με ορισμένους από τους καταγγέλλοντες. Η κ. Κονδύλη ανέφερε ότι, όταν κάποιος κάνει μία ονομαστική καταγγελία, ακολουθούνται οι προβλεπόμενες διαδικασίες.

Επίσης, η κ. Δούκα, σε ερώτηση για το σκοπό του βίντεο που έχει δημιουργηθεί στην πλατφόρμα, διευκρίνισε ότι δημιουργήθηκε για την ευαισθητοποίηση του κοινού και παρουσιάζει συνεντεύξεις από πάρα πολλά άτομα του αθλητικού χώρου από τις 6 χώρες που συμμετέχουν στο έργο HALT.

Η κ. Κονδύλη τόνισε ότι θα πρέπει να ενθαρρύνονται οι νέοι άνθρωποι -και όλοι οι άνθρωποι γενικώς- να προβαίνουν σε **επώνυμες καταγγελίες**, γιατί μόνο τότε θα υπάρξει πραγματικό αποτέλεσμα, δηλαδή συνέπειες στους καταγγελλόμενους και στήριξη της κοινωνίας στα θύματα (αποζημιώσεις κλπ).

Η κ. Όλγα Καραγιάννη, μέλος της ΠΕΠΓΑΣ, επανέλαβε τον σημαντικό ρόλο ύπαρξης ψυχολόγου στις αθλητικές ομάδες, όπου –παράλληλα με την ψυχολογική υποστήριξη και ενδυνάμωση με στόχο την αθλητική βελτιστοποίηση- παρέχεται ένα μέσο στα παιδιά, και γενικότερα στους αθλητές/τριες, να μπορέσουν να μιλήσουν για θέματα που τους απασχολούν, όπως οι παραβατικές συμπεριφορές κακοποίησης και σεξουαλικής παρενόχλησης, αφού πολλές φορές διστάζουν να το συζητήσουν με τους γονείς τους ή κάποιο άλλο άτομο του οικείου τους περιβάλλοντος.

Η κ. Δούκα συμπλήρωσε ότι βασικός στόχος είναι, μέσω της διεξαγωγής αυτών των ερευνών και προγραμμάτων, να εκπονηθούν συγκεκριμένες στρατηγικές που θα οδηγήσουν σε οργανωτικές, θεσμικές, πολιτισμικές αλλαγές/μεταβολές. Αυτή η διαδικασία θεωρείται πολύ σημαντική, ώστε να αλλάξει αυτή η κουλτούρα και να καταπολεμήσουμε το φόβο. Η κα Δούκα ολοκλήρωσε υπογραμμίζοντας ότι, αν και ο δρόμος είναι μακρύς, με αυτό τον τρόπο γίνεται τουλάχιστον μία αρχή.

Συμμετέχουσα φοιτήτρια στο webinar δήλωσε ότι θα πρέπει να αλλάξει και η νομοθεσία ώστε να προστατεύει το θύμα από πιθανά αντίποινα από το θύτη, πρόταση με την οποία συμφώνησε και η καθηγήτρια της Νομικής του ΕΚΠΑ, η κ. Κονδύλη, η οποία επεσήμανε ότι είναι αναγκαία η αυστηροποίηση των ποινών. Υπογράμμισε, επίσης, την ανάγκη της ειδικής και της γενικής πρόληψης: ειδικής για τον ίδιο το θύτη, ώστε να μην το επαναλάβει, και γενικής, που θα λειτουργεί ως παραδειγματισμός.

Στη συνέχεια, η κ. Κονδύλη ανέφερε το παράδειγμα μιας νέας γυναίκας, εργαζόμενης σε εταιρεία, η οποία δεχόταν σεξουαλική παρενόχληση από συγγενικό άτομο του ιδιοκτήτη. Η νέα γυναίκα γνωστοποίησε την παρενόχληση και το αποτέλεσμα ήταν να απολυθεί! Ωστόσο, είχε το θάρρος να το καταγγείλει στη δικαιοσύνη και να δικαιωθεί.

Η κ. Χρόνη δήλωσε ότι γνωρίζουμε την ύπαρξη του προβλήματος και, επειδή μέσα στα ΤΕΦΑΑ εκπαιδεύουμε καθηγητές/τριες φυσικής αγωγής και προπονητές/τριες, οφείλουμε να αναλάβουμε δράση συνολικά, και όχι μόνο στο ΣΕΦΑΑ του ΕΚΠΑ. Πρέπει να γίνονται μαθήματα φύλου και ισότητας σε όλα τα ΤΕΦΑΑ και σε όλους τους εκπαιδευτικούς φορείς και βαθμίδες, ειδικά όσον αφορά στον τρόπο διαχείρισης τέτοιων συμπεριφορών.

Η κ. Κογκίδου τόνισε με τη σειρά της ότι είναι πολύ σημαντικό να ενθαρρύνουμε τα άτομα να γνωστοποιούν, να καταγγέλλουν την παρενόχληση, αλλά, πρωτίστως, όλοι οι οργανισμοί πρέπει να έχουν υλοποιήσει τις απαραίτητες δομές, το πλαίσιο και τους κώδικες δεοντολογίας ώστε να μπορούν να προστατεύσουν αφενός τα άτομα που έχουν υποστεί τη βία και αφετέρου τους μάρτυρες αυτών των συμβάντων.

ΣΕΦΑΑ/ΤΕΦΑΑ
(ΕΚΠΑ)

Παρενόχληση, Φύλο και Αθλητισμός

Παρασκευή 14 Μαΐου 2021, 18.00-20.00
3^ο webinar

Δήμητρα Κουτσούκη Καθηγήτρια ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ.
Πρώτη στην Ελλάδα γυναίκα Πρόεδρος ΤΕΦΑΑ.
Διευθύντρια του Εργαστηρίου Προσαρμοσμένης Κινητικής
Δραστηριότητας /Αναπτυξιακών & Κινητικών Διαταραχών.
«Παρενόχληση Unlimited: ΑμεΑ των δύο φύλων»

Ασπασία Δανιά Επίκουρη Καθηγήτρια Διδακτικής
Φυσικής Αγωγής ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ.
*«LGBTQ: Θέματα ισοτιμίας και πρόληψης των
διακρίσεων στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό»*

Βούλα Ζυγούρη, Γενική Γραμματέας του Συλλόγου
Ελλήνων Ολυμπιονικών (ΣΕΟ), Ολυμπιονίκης.
«Διαχείριση στερεότυπων φύλου στον Αθλητισμό»

Γιάννης Γεωργίου Υποψήφιος Διδάκτορας
Κοινωνιολογίας του Αθλητισμού, ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ.
*«Στάσεις των φοιτητών/τριών της ΣΕΦΑΑ
απέναντι στην ανδρική και τη γυναικεία
ομοφυλοφιλία»*

Διοργάνωση: Σπουδαστήριο της Κοινωνιολογίας
Ειρήνη Καμπερίδου, Καθηγήτρια ΣΕΦΑΑ/ ΕΚΠΑ
Κοινωνιολογία: Κοινωνικό Φύλο και Αθλητισμός
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ (ΕΚΠΑ)
Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού (ΣΕΦΑΑ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικών και Καποδιστριακών
Πανεπιστημίων Αθηνών

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

ΣΕΦΑΑ / ΤΕΦΑΑ (ΕΚΠΑ)

3^ο webinar

Παρασκευή, 14 Μαΐου 2021,

ώρα: 18.00-20.30

Ασπασία Δανιά (ΕΚΠΑ)
«LGBTQ: Θέματα ισοτιμίας
και πρόληψης των
διακρίσεων στη φυσική
Αγωγή και τον Αθλητισμό»

Δήμητρα Κουτσούκη (ΕΚΠΑ)
«Παρενόχληση Unlimited:
ΑμεΑ των δύο φύλων»

Γιάννης Γεωργίου (ΕΚΠΑ)
«Στάσεις των
φοιτητών/τριών της
ΣΕΦΑΑ απέναντι στην
ανδρική και τη γυναικεία
ομοφυλοφιλία»

Ειρήνη Καμπερίδου (ΕΚΠΑ)
Οργάνωση & Συντονισμός

Παρενόχληση Φύλο και Αθλητισμός

Υπό την Αιγίδα
και την υποστήριξη

Βούλα Ζυγούρη (ΣΕΟ)
«Διαχείριση στερεότυπων
φύλου στον Αθλητισμό»

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ
Συμβούλων Εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής

3^ο Webinar – 14 Μαΐου 2021

Πρόλογος

Η κ. Ειρήνη Καμπερίδου (Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας: Κοινωνικό Φύλο και Αθλητισμός, ΕΚΠΑ - ΣΕΦΑΑ), υπεύθυνη για τον συντονισμό και την οργάνωση των webinars, προλόγισε το 3^ο webinar υπενθυμίζοντας ότι είναι αναγκαίος ο εκδημοκρατισμός των αθλητικών θεσμών ώστε να λειτουργούν αποτρεπτικά αναφορικά με ζητήματα κατάχρησης εξουσίας όπως είναι και η σεξουαλικής παρενόχλησης. Διευκρίνισε ότι αυτός εκδημοκρατισμός δεν πρέπει να περιορίζεται στην απλή ενθάρρυνση των γυναικών για ανάληψη θέσεων θεσμικής εξουσίας, αλλά ότι το ίδιο το νομικό και κανονιστικό σύστημα που υποστηρίζει τον αθλητισμό θα πρέπει να προβλέπει ισότιμη συμμετοχή των φύλων στη θεσμική ιεραρχία, σε αντίθεση με τις ασύμμετρες σχέσεις εξουσίας που συναντάμε στους αθλητικούς θεσμούς μέχρι σήμερα.

Ευχαρίστησε τον Πρύτανη του ΕΚΠΑ, καθηγητή Θάνο Δημόπουλο για τη στήριξη, δημοσιοποίηση και προώθηση αυτής της εκδήλωσης στην πανεπιστημιακή κοινότητα και τα ΜΜΕ, καθώς και τους συντελεστές, τους ομιλητές, τις ομιλήτριες και τους υποστηρικτές αυτών των webinars. Εξέφρασε ακόμη, τις ευχαριστίες της στον Κοσμήτορα ΣΕΦΑΑ καθηγητή Νίκο Γελαδά, ο οποίος ενέκρινε και υποστήριξε τα τρία διαδικτυακά σεμινάρια και άλλες δραστηριότητες για την εξάλειψη της παρενόχλησης. Ανέφερε τις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν από τα μέλη της Σχολής με στόχο την ενημέρωση και την εξάλειψη της παρενόχλησης στο ακαδημαϊκό περιβάλλον, ως μία αφετηρία για την καθοδήγηση των φοιτητών και φοιτητριών για αυτές τις μορφές βίας.

Στη συνέχεια ο κ. Γελαδάς ευχαρίστησε όλους τους εμπλεκόμενους, τους φορείς, τους διοργανωτές, τους ομιλητές και τις ομιλήτριες και τόνισε ότι θεωρεί καθήκον του, ως Κοσμήτορας ενός μεγάλου ιδρύματος με πάνω από 1.200 ενεργούς φοιτητές, 70 μέλη διδάσκοντες και πάνω από 40 άτομα διοικητικό προσωπικό, όχι μόνο την ενθάρρυνση αλλά και τη βοήθεια στη διοργάνωση τέτοιων εκδηλώσεων για ένα θέμα που έχει να κάνει με τις διακρίσεις, την κατάχρηση εξουσίας και την άσκηση βίας.

Ακολούθησαν οι χαιρετισμοί: 1) της Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Προώθησης Γυναικών στον Αθλητισμό και τα Σπορ (ΠΕΠΓΑΣ), κ. Μαρίας Μήτσου, 2) του Γενικού Γραμματέα της Ομοσπονδίας των Συλλόγων Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΕΠ) του ΕΚΠΑ, και Προέδρου του Συλλόγου ΕΕΠ Αττικής (ΕΚΠΑ), κ. Γιώργο Αραχωβίτη, 3) του εκπροσώπου και υπεύθυνου-ψυχολόγου του Σικιαριδείου Ιδρύματος, κ. Παναγιώτη Χολή, ο οποίος τόνισε ότι αυτό το θέμα συναντάται ιδιαίτερα στην ειδική αγωγή, όπου τα άτομα με ειδικές ανάγκες δέχονται συχνά σωματική και σεξουαλική βία στην καθημερινότητά τους και δυστυχώς λόγω της κατάστασής τους δεν μπορούν να διαχειριστούν τα ψυχολογικά τραύματα που δημιουργούνται.

Ολοκληρώνοντας τον πρόλογο, η κ. Καμπερίδου επεσήμανε και στο 3^ο webinar ότι δεν θα μπορούσαν να εξεταστούν όλες οι μορφές βίας και για όλες τις κοινωνικές ομάδες στο πλαίσιο αυτών των τριών webinars. Τα δύο πρώτα webinars επικεντρώθηκαν στη γυναίκα, δεδομένου ότι τα ερευνητικά στοιχεία τεκμηριώνουν πως η πλειονότητα, η συντριπτική πλειοψηφία που υφίσταται σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας ή σωματική βία είναι γυναίκες.

Ωστόσο, σε αυτό το 3^ο και τελευταίο webinar, όπως διευκρίνισε η κ. Καμπερίδου, «θα εστιάσουμε και στις διακρίσεις λόγω ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού», προσθέτοντας ότι: «Τα τελευταία χρόνια οι προβληματισμοί για το φύλο, τη σεξουαλικότητα, το σώμα [...] η μελέτη και η ανάλυση δεδομένων που σχετίζονται με την ομοφοβία έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών ερευνών [...] και εδώ θα εστιάσουν οι δύο ομιλίες σήμερα.»

Επίσης, αυτό το διαδικτυακό σεμινάριο, το 3^ο και τελευταίο, όπως ανέφερε η κ. Καμπερίδου, «θα ξεκινήσει με τον κοινωνικό αποκλεισμό που αντιμετωπίζουν οι συνάνθρωποί μας με αναπηρίες ως κοινωνική ομάδα και ως άτομα», υπογραμμίζοντας ότι αν συμπεριλάβουμε εδώ και τη διάσταση του φύλου, οι κοινωνικές ανισότητες αυξάνονται ραγδαία».

Ακολούθως, η κ. Καμπερίδου επεσήμανε ότι είναι ερευνητικά τεκμηριωμένο ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρίες: 1) διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν εκμετάλλευση, βία και σεξουαλική κακοποίηση, 2) Συχνά πέφτουν θύματα βίας από το άτομο που τις φροντίζει, 3) Σημαντικό ποσοστό δεν παρακολουθείται από γιατρούς, 3) υποβάλλονται σε αναγκαστική στέρωση και 4) είναι «αόρατες» στα ΜΜΕ. Στη συνέχεια, σύστησε την πρώτη ομιλήτρια που θα εξέταζε το εν λόγω θέμα.

Δήμητρα Κουτσούκη: «Παρενόχληση Unlimited-ΑμεΑ των δύο φύλων»

Η Καθηγήτρια κ. Δήμητρα Κουτσούκη (Διευθύντρια του Εργαστηρίου Προσαρμοσμένης Κινητικής Δραστηριότητας/Αναπτυξιακών & Κινητικών Διαταραχών, ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ) συγχαιρώντας αυτή την πρωτοβουλία, στην ομιλία της με τίτλο «Παρενόχληση Unlimited – ΑμεΑ των δύο φύλων», διευκρίνισε ότι στα άτομα με αναπηρία δεν ανήκουν μόνο αυτά που έχουν ορατή ή μη ορατή αναπηρία διαγνωσμένη από τους γιατρούς. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, στα άτομα με αναπηρία ανήκουν και τα άτομα που έχουν χρόνιες παθήσεις, τα άτομα της τρίτης ηλικίας που είναι ανήμπορα να υπερασπίσουν τους εαυτούς τους και οι πρόσφυγες (ευάλωτες ομάδες).

Οι όροι παρενόχληση, κακοποίηση και βία, όπως παρατήρησε η ομιλήτρια, χρησιμοποιούνται αλληλένδετα και εκφράζουν παρόμοια συμπεριφορά ανθρώπων εναντίον άλλων ενηλίκων ή ανηλίκων/παιδιών για την επίτευξη άδικων και ακατάλληλων σκοπών. Η κ. Κουτσούκη εξέτασε το θέμα της σωματικής επαφής με κάποιο παιδί και έκανε το διαχωρισμό μεταξύ του «καλού αγγίγματος» και του «κακού αγγίγματος», κάνοντας ιδιαίτερη μνεία στη λεπτή γραμμή της διαφοροποίησης μεταξύ των δύο. Παρουσίασε ακόμη, τα αποτελέσματα ερευνών που δείχνουν ότι 20% των παιδιών του γενικού πληθυσμού γίνονται θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά ανεβαίνουν από 25% έως 85% όταν πρόκειται για παιδιά με αναπηρίες!

Πρόσθεσε ότι τα παιδιά με νοητική αναπηρία είναι πιο ευάλωτα λόγω της εξάρτησής τους από γονείς, κηδεμόνες και φροντιστές, αλλά, κυρίως, γιατί έχουν λίγες επικοινωνιακές δυνατότητες, είναι κοινωνικά απομονωμένα και, προφανώς, δεν έχουν τη δυνατότητα να αναφέρουν κάτι που τους συνέβη, ούτε έχουν την εκπαίδευση να διαχειριστούν τέτοιες καταστάσεις.

Όσον αφορά στους έφηβους με νοητική αναπηρία, η κ. Κουτσούκη τονίζει ότι εδώ συναντάται πολλαπλάσια έκθεσή τους στη σεξουαλική κακοποίηση λόγω του γεγονότος ότι, σε πολλές περιπτώσεις, πρόκειται για μικρά παιδιά σε σώμα ενηλίκου. Συχνά, λόγω της αυτόνομης διαβίωσης στην οποία οδηγούνται όταν δεν υπάρχουν γονείς, ζούνε σε χώρους μέσα στους

οποίους αφενός μπορεί να υποστούν ιδρυματοποίηση και αφετέρου λεκτική, σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση.

Η κ. Κουτσούκη συνόψισε τους κύριους παράγοντες ευαλωτότητας, όπως 1) η απουσία επικοινωνιακών δεξιοτήτων, 2) ο φόβος τιμωρίας και εγκατάλειψης, 3) η συμμόρφωση ώστε να λάβουν επιβράβευση και 4) η έλλειψη σεξουαλικής εκπαίδευσης ή σεξουαλικής έκφρασης χωρίς επιλογή, τονίζοντας ότι η έλλειψη φροντίδας και η παραμέληση συνιστούν επίσης μορφές κακοποίησης.

Ανέφερε παραδείγματα συμπεριφορών που δηλώνουν σημάδια σεξουαλικής παρενόχλησης και πρότεινε τρόπους *πρόληψης*, ώστε να αποφευχθούν οι παραβιάσεις του προσωπικού τους χώρου και του σώματός τους. Η πρόληψη αυτή βασίζεται κυρίως: 1) στην *εκπαίδευση* αυτών των παιδιών ώστε να γνωρίζουν τα διάφορα μέλη του σώματος και ποια μέλη του σώματος είναι αυτά που δεν αγγίζουν μπροστά σε άλλους, 2) εκπαίδευση στις «σωστές συμπεριφορές» και να μάθουν να λένε όχι σε ανεπιθύμητα αγγίγματα, 3) ενημέρωση για τις αλλαγές στο σώμα τους κατά την είσοδο στην εφηβεία (και μαζί με την οικογένειά τους) και 4) ενημέρωση για τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και την ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη.

Τέλος, η εισήγησή ολοκληρώθηκε με αναφορά στις υπηρεσίες συμβουλευτικής και υποστήριξης που παρέχονται από την πολιτεία και από άλλους φορείς. Η κ. Κουτσούκη πρότεινε την ίδρυση *Γραμματείας Υποστήριξης ΑμεΑ* σε εθνικό επίπεδο, δηλαδή Γραμματείας Ισότητας και Δικαιοσύνης των ΑμεΑ (ατόμων με αναπηρία), αλλά και τη δημιουργία δομών εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης προσβάσιμων σε όλους, την παροχή συμβουλευτικής στην οικογένεια μέσω έμπειρων επαγγελματιών και γενικότερα τη δημιουργία κουλτούρας «μιλώ για το πρόβλημά μου».

Ασπασία Δανιά «LGBTQ: θέματα ισοτιμίας και πρόληψης των διακρίσεων στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό»

Το πρόγραμμα συνεχίστηκε με την εισήγηση της κ. Ασπασίας Δανιά (Επίκουρη Καθηγήτρια Διδακτικής Φυσικής Αγωγής ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ), στην οποία συμμετείχαν ως συμπαραουσιαστές τέσσερεις τριτοετείς φοιτητές και φοιτήτριές της, που συμμετείχαν στη δημιουργία της εισήγησης, με τίτλο «*LGBTQ: θέματα ισοτιμίας και πρόληψης των διακρίσεων στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό*».

Η κ. Δανιά εξήγησε ότι η εισήγηση αφορούσε στον τρόπο εκπαίδευσης των εν ενεργεία και μελλοντικών εκπαιδευτικών ως προς τη διαχείριση και την παροχή ίσων ευκαιριών σε άτομα που έχουν διαφορετική ταυτότητα φύλου ή σεξουαλικό προσανατολισμό. Η συντομογραφία *LGBTQ* (Lesbian, Gay, Bi-Sexual, Transexual, Queer) παραπέμπει σε όρους που σχετίζονται με το φάσμα της σεξουαλικότητας ή της ταυτότητας του φύλου, που στην εφηβεία, όπως παρατηρεί η κ. Δανιά, είναι υπό διαμόρφωση. Συμπλήρωσε πως: «θέλουμε τα άτομα που αποφασίζουν να έχουν αυτόν τον προσανατολισμό (*LGBTQ*) να έχουν ισότιμη αντιμετώπιση από τους ενεργεία εκπαιδευτικούς ή προπονητές στο χώρο της φυσικής αγωγής και του αθλητισμού.

Με στόχο την αυθεντικότερη προσέγγιση του θέματος, ο φοιτητής Ν. Τσιανέλης παρουσίασε συνέντευξη με άτομο της κοινότητας LGBTQ που περιγράφει τις εμπειρίες και τα συναισθήματα

που είχε όταν συμμετείχε σε δραστηριότητες φυσικής αγωγής και αθλητισμού, τονίζοντας συναισθήματα όπως ο κοινωνικός φόβος και το άγχος.

Η κ. Δανιά στη συνέχεια διευκρίνησε τη συντομογραφία LGBTQ, όπως επίσης και την έννοια των όρων *ομοφοβία* (μίσος ή δυσφορία με τους ανθρώπους που προσελκύονται από άτομα του ίδιου φύλου) και *ετερομορφικότητα* (την παγκόσμια άποψη που προάγει την ετεροφυλοφιλία ως το φυσιολογικό ή προτιμώμενο σεξουαλικό προσανατολισμό).

«Είναι, για αυτό το λόγο, σημαντικό να διδαχθεί η διαφοροποίηση του σεξουαλικού προσανατολισμού από την ταυτότητα του φύλου», παρατήρησε η κ. Δανιά. Μεταφέροντας αυτά τα δεδομένα στην φυσική αγωγή και τον αθλητισμό, επεσήμανε ότι, ενώ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ολόπλευρη ανάπτυξη της νεολαίας, ο τρόπος με τον οποίο είναι οργανωμένα και δομημένα δημιουργεί πάρα πολλές ανισότητες για τα άτομα της κοινότητας LGBTQ. Έτσι, οι έρευνες δείχνουν ότι στα σχολικά περιβάλλοντα φυσικής αγωγής, οι νέοι LGBTQ αισθάνονται ιδιαίτερα ευάλωτοι, λόγω της κουλτούρας της αποκαλούμενης «υποχρεωτικής ετεροφυλοφιλίας» και τεκμηριώνουν τη συχνότητα εμφάνισης διακρίσεων κατά των LGBTQ. Εξαιτίας αυτών των εμπειριών βρίσκονται αντιμέτωποι με πολλές αρνητικές επιπτώσεις, όπως συναισθηματική δυσφορία, αποφυγή σχολείου, χρήση ουσιών, αυτοκτονία και απουσία ευημερίας.

Συμπερασματικά, η κ. Δανιά τόνισε ότι είναι επιτακτική ανάγκη η εκπαίδευση στη διαχείριση και κατανόηση των εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής για τη δημιουργία περιβάλλοντος που καλλιεργεί την επίτευξη αυτογνωσίας και αυτοπραγμάτωσης μέσω της κίνησης και των κοινωνικών εμπειριών. Θα πρέπει μέσα από τη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό να μπορούν να προσφέρουν ευκαιρίες φυσικής δραστηριότητας που να μη συνεπάγονται την εκμάθηση συμπεριφορών που «αρμόζουν στο φύλο μας», αλλά να προσφέρουν ευκαιρίες ανεξαρτήτως στερεοτύπου και φύλου. Επίσης, προσδιόρισε λέξεις και εκφράσεις που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται και άλλες που θα πρέπει να αποφεύγονται. Η κ. Δανιά υπογράμμισε, επιπλέον, τη σημαντικότητα της κατανόησης της έννοιας φύλο και το διαχωρισμό της ταυτότητας του φύλου από την έλξη που κάποιος αισθάνεται σε σχέση με το βιολογικό του φύλο και τον τρόπο που θέλει να εκφράζει το φύλο του.

Στη συνέχεια οι φοιτητές/τριες **Τσιανέλης, Ν. Τσοκάνη Μ., Φωτίου, Σ., Χρυσάγης Τ.** παρουσίασαν προτάσεις σχετικά με τον τρόπο που θα πρέπει να αντιμετωπίζουμε τα άτομα της LGBTQ κοινότητας στο σχολικό πλαίσιο: 1) ισότιμη συμπεριφορά από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, 2) πολιτική γραμμή που να επιτρέπει τη συμμετοχή τους στις αθλητικές δραστηριότητες, σύμφωνα με την ταυτότητα του φύλου τους, 3) υιοθέτηση πολιτικής κατά του εκφοβισμού και του διαχωρισμού τους από προπονητές και αθλητές, 4) σεβασμός, εκ μέρους του προπονητή, της επιθυμίας τους να μην γίνεται εξωτερίκευση της ταυτότητας του φύλου τους στον περίγυρο, 5) δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς εντός τάξης, 6) πρακτικές που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στο μάθημα της φυσικής αγωγής ώστε να αντιμετωπιστούν θέματα διακρίσεων, όπως αλλαγές στο περιεχόμενο των προγραμμάτων διδασκαλίας με συναφείς εμπειρίες συμμετοχής και επιλογές και ευκαιρίες για κοινωνική αλληλεπίδραση.

Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από υπομονετικότητα, διακριτικότητα, και ευγένεια. Οφείλουν να είναι παιδαγωγικά καταρτισμένοι και ευαισθητοποιημένοι σχετικά με το θέμα της οποιοσδήποτε μορφής διάκρισης, δηλαδή με θέματα φύλου και ισότητας.

Τέλος, επισημάνθηκε ότι πρέπει να δοθεί έμφαση και στις υποστηρικτικές δομές, όπως είναι 1) η οικογένεια, που είναι σημαντικό να αποδεχτεί τη διαφορετικότητα και να στηρίζει το παιδί στις επιλογές του, 2) το σχολείο που ως παράγοντας κοινωνικοποίησης θα πρέπει να διδάξει στα παιδιά ανθρωπιστικές αρχές όπως τον σεβασμό, την κατανόηση των δικαιωμάτων και την κατανόηση της διαφορετικότητας, αρχές που πρέπει να κατέχει η τοπική κοινωνία ώστε να παραμερίζονται τα διάφορα κοινωνικά στερεότυπα.

Γιάννης Γεωργίου: «Στάσεις των φοιτητών και των φοιτητριών της ΣΕΦΑΑ απέναντι στην ανδρική και τη γυναικεία ομοφυλοφιλία»

Ο υποψήφιος διδάκτορας Γιάννη Γεωργίου (ΣΕΦΑΑ/ΕΚΠΑ) εξέτασε το θέμα «*Στάσεις των φοιτητών και των φοιτητριών της ΣΕΦΑΑ απέναντι στην ανδρική και τη γυναικεία ομοφυλοφιλία*», το οποίο βασίστηκε στη μεταπτυχιακή του διατριβή «Αξιολόγηση των στάσεων των φοιτητών/τριών της ΣΕΦΑΑ απέναντι στους ομοφυλόφιλους άντρες και στις ομοφυλόφιλες γυναίκες» <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/2837351>

Αρχικά ανέλυσε και εξέτασε την ετυμολογία και τη χρήση των όρων: σεξουαλικός προσανατολισμός, ομοφυλόφιλο άτομο, ετεροσεξουαλικότητα, ετεροκανονικότητα, ετεροσεξισμός, ομοφοβία, αρρενωπότητα και ηγεμονική αρρενωπότητα.

Ο σκοπός της έρευνας, ήταν η μελέτη των στάσεων των φοιτητών/τριών έναντι του διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού, μέσα σε ένα περιβάλλον (ΤΕΦΑΑ/ΣΕΦΑΑ του ΕΚΠΑ) που έχει ως επίκεντρο τις σπουδές και την έρευνα για το φυσικό σώμα. Οι μεταβλητές/παράγοντες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν δημογραφικοί, κοινωνικοί αλλά και αθλητικοί. Το δείγμα αποτελείτο από ετεροφυλόφιλους φοιτητές της ΣΕΦΑΑ τουλάχιστον το 50% από κάθε έτος, και το εργαλείο μέτρησης ήταν το Attitudes Towards Lesbian and Gay Men (ATLG) Scale.

Συγκεκριμένα, το δείγμα αποτέλεσαν (N=552) φοιτητές/τριες που αυτοπροσδιορίστηκαν ως ετεροφυλόφιλοι/-ες. Ως όργανο μέτρησης των στάσεων των ετεροφυλόφιλων φοιτητών/τριών έναντι της αντρικής και γυναικείας ομοφυλοφιλίας αντίστοιχα, χρησιμοποιήθηκε η μεταφρασμένη, σταθμισμένη και προσαρμοσμένη στην Ελληνική γλώσσα και κουλτούρα κλίμακα ATLG του Herek (1994). Επίσης, χρησιμοποιήθηκε ένα δημογραφικό ερωτηματολόγιο που αφορούσε στους παράγοντες που πιθανά σχετίζονται με την εμφάνιση αρνητικών στάσεων έναντι της ομοφυλοφιλίας. Τη θεωρητική βάση της έρευνας αποτέλεσαν η θεωρία περί Κοινωνικού Φύλου και η θεωρία της Αρρενωπότητας.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι άντρες έχουν περισσότερο αρνητικές στάσεις σε σχέση με τις γυναίκες απέναντι στους ομοφυλόφιλους και περισσότερο στην ανδρική ομοφυλοφιλία. Ωστόσο, τα ετεροφυλόφιλα άτομα που έχουν επαφή με ομοφυλόφιλο άτομο σημείωσαν χαμηλότερο μέσο όρο αρνητικών στάσεων προς την ανδρική ομοφυλοφιλία.

Επίσης, παρατηρήθηκε ότι όσο αυξάνεται ο βαθμός θρησκευτικότητας, τόσο αυξάνονται και οι αρνητικές στάσεις προς την ανδρική και γυναικεία ομοφυλοφιλία. Με αναφορά στις πολιτικές πεποιθήσεις, οι προσκείμενοι/ες φοιτητές/τριες σε πιο συντηρητικούς πολιτικά χώρους, εμφανίζουν πιο αρνητικές στάσεις, ενώ όσο οι πεποιθήσεις κινούνται προς προοδευτικούς πολιτικά χώρους οι στάσεις γίνονται πιο θετικές.

Τέλος, δεν προέκυψε σχέση των στάσεων με τις μεταβλητές που αντιστοιχούν στην ενασχόληση με τον αθλητισμό. Το επίπεδο ενασχόλησης καθώς και ο ατομικός ή ο ομαδικός χαρακτήρας του αθλήματος δεν φαίνεται να διαδραματίζει κάποιο ρόλο αναφορικά με τη διαμόρφωση των στάσεων των φοιτητών/τριών της ΣΕΦΑΑ για την ομοφυλοφιλία.

Βούλα Ζυγούρη: «Διαχείριση στερεότυπων φύλου στον Αθλητισμό»

«Πολλές φορές το ίδιο το στερεότυπο αποτελεί και κοινωνική ανάγκη», υποστήριξε η κ. Βούλα Ζυγούρη, η Γενική Γραμματέας του Συλλόγου Ελλήνων Ολυμπιονικών (ΣΕΟ), στην εισήγησή της με θέμα «*Διαχείριση στερεότυπων φύλου στον Αθλητισμό*».

Τα στερεότυπα των φύλων, όπως εξήγησε η ομιλήτρια, αφορούν στην αντίληψη μιας κοινωνικής ομάδας για τις ιδιότητες κάποιας άλλης ομάδας, μια αντίληψη υποκειμενική, που δε βασίζεται ούτε στις ικανότητες ούτε στα χαρακτηριστικά και ταυτόχρονα κατευθυνόμενη, αφού συνήθως δημιουργείται από τις ανάγκες, ή πολλές φορές επιβάλλεται από τις ανάγκες της ίδιας της κοινωνίας, είτε βιολογικές είτε οικονομικές.

Ωστόσο, όπως παρατήρησε, και τα αθλήματα υπακούν σε ένα κοινωνικό στερεότυπο, καθώς διαχωρίζονται σε *ουδέτερα*, σε *γυναικεία* και σε *ανδρικά*, με αποτέλεσμα αυτά που χαρακτηρίζονται ως ανδρικά να εκπέμπουν ρωμαλεότητα και δυναμισμό και να μη θεωρούνται γυναικεία, σύμφωνα με το πρότυπο που δημιουργεί η κοινωνία μας, με αποτέλεσμα τα περισσότερα κορίτσια δεν τα προτιμούν.

Η κ. Ζυγούρη επεσήμανε επίσης, ότι στην παρούσα κατάσταση η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) διαπιστώνει ότι υπάρχει *ισότιμη συμμετοχή* μεταξύ των δύο φύλων στα αθλήματα, αλλά δυστυχώς δεν υπάρχει *ισάξια συμμετοχή* στη αθλητική ιεραρχία/ηγεσία των αθλημάτων (πχ. προπονητές, διαιτητές, κ.τ.λ.).

Εξήγησε ότι η ανατροπή των κοινωνικών στερεοτύπων ξεκίνησε από τον αθλητισμό λόγω της δυναμικής του, δηλαδή λόγω του γεγονότος ότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των γυναικών είναι συνυφασμένα με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έτσι προσέφερε γόνιμο έδαφος για αναθεώρηση των στερεοτύπων φύλου, κυρίως με ωφέλεια των γυναικών, αλλά προέκυψε και από την ανάγκη για οικονομικό όφελος και αποτέλεσμα, αφού πραγματοποιούνται αγώνες με περισσότερους αθλητές και καταναλώνονται περισσότερα αγαθά.

Ακόμη και σε κοινωνίες που δεν είναι επιτρεπτή η συμμετοχή γυναικών στα αθλήματα, μέσω των προγραμμάτων «*Διαχείρισης Στερεότυπων*» έχει γίνει εφικτή η πραγματοποίηση σχετικών αγώνων. Αυτά τα προγράμματα εξήγησε η κ. Ζυγούρη, μπορεί να είναι ρυθμιστικά (πχ. IOC Gender Equality Programs, Make Place for One More Woman) και απαιτούν συμπράξεις πολλών φορέων. Είναι και ριζικά γιατί εκπορεύονται κεντρικά (δηλαδή από τις κεντρικές

κυβερνήσεις) και προκαλούν έντονη κοινωνική μόχλευση, όπως για παράδειγμα το πρόγραμμα μεικτών αγωνισμάτων της ΔΟΕ.

Καταλήγοντας την παρουσίασή της, επεσήμανε ότι τα έμφυλα στερεότυπα υπάρχουν αφού υπάρχουν κοινωνικές ανάγκες, ωστόσο αυτά αποτρέπονται όταν οι κοινωνικές ανάγκες το υπαγορεύουν και οπωσδήποτε ο αθλητισμός είναι η ιδανική πλατφόρμα για αυτές τις ανατροπές.

Ερωτήσεις, συζήτηση, προτάσεις 3^{ου} webinar

Τέθηκαν ερωτήματα σχετικά με την κοινωνική ομάδα LGBTQ+ και τη συμμετοχή τους σε αγωνίσματα, και, ειδικά, σχετικά με τον όρο *transgender*. Στη συζήτηση που ακολούθησε, ο κ. Γεωργίου διευκρίνισε ότι ο όρος αυτός χαρακτηρίζει τα άτομα που έχουν προβεί σε αλλαγή/μετάβαση φύλου, διαδικασία η οποία είναι μακροχρόνια και η οποία σύμφωνα με την ΔΟΕ ορίζει τότε ένα άτομο μπορεί να συμμετέχει σε αγώνες.

Επίσης, διευκρινίστηκε ότι στον αθλητισμό υπάρχει διαχωρισμός με βάση το βιολογικό φύλο (sex) όπου και με αυτό το δεδομένο δομείται η αθλητική ανταγωνιστική δραστηριότητα, ώστε να επιτευχθεί η ισόνομη μεταχείριση των δύο φύλων.

Ο καθηγητής Αθλητικής Κοινωνιολογίας, Νικόλαος Πατσαντάρας, συνεχάρη τους ομιλητές/τριες και στη συνέχεια έκανε μια σύντομη αναφορά στο μάθημα της κ. Καμπερίδου «Κοινωνικό Φύλο & Αθλητισμός» που διαπραγματεύεται θέματα φύλου και ισότητας στον αθλητισμό, τη φυσική αγωγή και την κοινωνία από το 2006 μέχρι σήμερα, καθώς και στην πορεία του Σπουδαστηρίου Κοινωνιολογίας της ΣΕΦΑΑ, όπου τα τελευταία 25 έτη έχει ασχοληθεί με θέματα φύλου και ισότητας στον αθλητισμό και τη φυσική αγωγή, τη βιολογική διαφορά σε σχέση με τον ριζοσπαστικό φεμινισμό μέσα από την ταυτότητα του φύλου και συζητήσεις περί φύλου, κοινωνικής ισότητας και δικαιοσύνης.

Επίσης, ο κ. Πατσαντάρας υποστήριξε ότι τα θέματα των τριών webinars προσεγγίστηκαν μέσα από παιδαγωγικές, κοινωνιολογικές, ψυχολογικές, και νομικές οπτικές και αναλύσεις, οι οποίες είναι περίπλοκες και απαιτούν και περίπλοκες λύσεις. Αυτές οι λύσεις, όπως τόνισε, θα προκύψουν μέσα από διεπιστημονικές συνεργασίες για να είναι εφικτή η προσέγγιση αυτών των ζητημάτων με αναλυτικό και εποικοδομητικό τρόπο και να βρεθούν λύσεις, ιδιαίτερα στην περίπτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες καθώς και των ανθρώπων με σωματικές ιδιαιτερότητες.

Γενικά συμπεράσματα και προτάσεις από τα τρία webinars

Συζητήθηκε η σημαντικότητα της πρόληψης στα ΤΕΦΑΑ που προετοιμάζουν τους μελλοντικούς προπονητές/τριες και καθηγητές/τριες φυσικής αγωγής, και γενικά στα ΑΕΙ ώστε να εκπαιδευτούν οι φοιτητές/τριες σε στρατηγικές αντιμετώπισης τέτοιων συμπεριφορών.

Τα φαινόμενα παραβατικών συμπεριφορών βίας και παρενόχλησης είναι φαινόμενα γνωστά εδώ και πολλά χρόνια τόσο σε ελληνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Ωστόσο είναι σημαντικό να οριστεί το πρόβλημα ώστε να είναι κατανοητό από όλους τους ανθρώπους.

Προτάθηκε τόσο η εκπαίδευση των παιδιών και εφήβων στο σχολικό περιβάλλον, αλλά και η εκπαίδευση των γονέων (σχολές γονέων) ώστε η οικογένεια να μπορεί να στηρίζει και να

εκπαιδεύσει το παιδί, να του παρέχει μία «ασπίδα προστασίας», για να προλαμβάνονται τέτοιες καταστάσεις, γεγονός που αποτελεί στρατηγική πρόληψης της παρενόχλησης και κακοποίησης, και μέσο καταπολέμησης της έμφυλης βίας και της σεξουαλικής παρενόχλησης

Στο πλαίσιο της στρατηγικής πρόληψης, θα πρέπει να εκπονηθούν / δημιουργηθούν πρωτόκολλα σχετικά με τον παιδαγωγικό χειρισμό από την πλευρά του εκπαιδευτικού, αλλά και να κατοχυρωθεί η παρουσία ψυχολόγων στις αθλητικές ομάδες. Επίσης, τονίστηκε η χρησιμότητα σεμιναρίων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, τα οποία όμως δε θα πρέπει να είναι ευκαιριακά.

Ωστόσο, οι ομιλητές και οι ομιλήτριες καταλήγουν ότι, για να οδηγηθούμε σε ουσιαστικές αλλαγές, θα πρέπει να υπάρξει η ενεργή συμμετοχή των *θεσμών* ώστε να πραγματοποιηθούν συστημικές αλλαγές. Αλλαγές τόσο οργανωτικές και θεσμικές όσο και πολιτισμικές. Θα πρέπει να γίνουν πιο αυστηροί (αυστηροποιηθούν) οι νόμοι, καθώς και να εφαρμοστούν κώδικες δεοντολογίας που να προστατεύουν τα θύματα και τους μάρτυρες. Κι αυτό γιατί, παρόλο που είναι σημαντικό να ενθαρρύνουμε τα άτομα σε γνωστοποίηση και καταγγελία αυτών των γεγονότων, πρέπει πρωτίστως όλοι οι οργανισμοί να έχουν υλοποιήσει αυτές τις απαραίτητες δομές. Οι *θεσμοθετημένες επιτροπές ισότητας φύλων* στα ελληνικά πανεπιστήμια είναι ένα πολύ σημαντικό βήμα, γιατί πλέον υποχρεούνται να έχουν τα πανεπιστήμια ένα θεσμικό όργανο που θα μεριμνά συγκεκριμένα για τις υποθέσεις παρενόχλησεων και διακριτικής μεταχείρισης.

Εν κατακλείδι, οι εισηγήσεις, τα ερευνητικά αποτελέσματα, τα προγράμματα, οι δράσεις και οι προτάσεις που παρουσιάστηκαν στα σχετικά webinars, συνθέτουν μία προσπάθεια για να δημιουργηθούν συγκεκριμένες στρατηγικές και να αλλάξει αυτή «η κουλτούρα παρενόχλησης και ατιμωρησίας» (Καμπερίδου, 2021).

Τα θέματα που αναλύθηκαν προσεγγίστηκαν μέσα από κοινωνιολογικές, παιδαγωγικές, ψυχολογικές, και νομικές οπτικές που είναι περίπλοκες και για το λόγο αυτό απαιτούν και περίπλοκες λύσεις οι οποίες θα πρέπει να υλοποιηθούν από διεπιστημονικές συνεργασίες ώστε να είναι εφικτή η προσέγγιση αυτών των ζητημάτων με αναλυτικό και εποικοδομητικό τρόπο.

Πραγματοποιείται μία αρχή, κάποια πρώτα βήματα, για τον μακρύ και δύσκολο δρόμο των οργανωτικών, θεσμικών και πολιτισμικών αλλαγών που πρέπει να εφαρμοστούν στους αθλητικούς και εργασιακούς χώρους, αλλά και γενικότερα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο με στόχο την καλλιέργεια μίας κουλτούρας ισονομίας με την εξάλειψη των κοινωνικών στερεότυπων που αναπαράγουν διάφορες μορφές έμφυλης βίας. Αρκούν οι καταγγελίες των θυμάτων; Φθάνουν οι νόμοι; Φθάνουν οι έρευνες και τα στατιστικά στοιχεία; Δεν αρκούν μόνο οι νόμοι, τα εγχειρίδια, και οι οδηγίες, όπως επεσήμανε η Μαρία Στρατηγάκη στο 1^ο διαδικτυακό σεμινάριο, αλλά θα πρέπει να υπάρχει συνεχής ενεργοποίηση-κινητοποίηση, όχι μόνο των θυμάτων, αλλά και 1) των *θεσμών* (προσαρμογή των νόμων για τα πειθαρχικά παραπτώματα και εφαρμογή των νόμων από αστυνομία, δικαιοσύνη κλπ., 2) της *κοινωνίας των πολιτών* (γυναικείες οργανώσεις που εκπροσωπούν το θύμα, ΜΚΟ για δικαιώματα (π.χ. Action Aid, κ.ά) και, τέλος, 3) *των ίδιων των πολιτών (ανδρών και γυναικών)*: προσωπική ανοχή μηδέν, ενθάρρυνση καταγγελίας από μάρτυρες και καταγγελία από μάρτυρες. Η κουλτούρα μηδενικής ανοχής απαιτεί ισόρροπη συμμετοχή στα κέντρα εξουσίας.

II.

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ (ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΚΑΙ ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΕΣ)

1o webinar

Μαρία ΣΤΡΑΤΗΓΑΚΗ, Πρόεδρος Ελληνικής Εταιρείας Γυναικών Πανεπιστημιακών(ΕΛΕΓΥΠ), Αν. Καθηγήτρια Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Σεξουαλική παρενόχληση: αιτίες, ανοχές, αντιστάσεις

"Η σεξουαλική παρενόχληση είναι η πιο διαδεδομένη μορφή έμφυλης βίας που είναι συχνά κοινωνικά ανεκτή και δεν καταγγέλλεται. Συνδέεται με σχέσεις εξουσίας και πατριαρχικές πρακτικές. Μένει βαθιά ριζωμένη στην συνείδηση των θυμάτων, κυρίως γυναικών, και επηρεάζει την εργασία και τη ζωή τους γενικότερα. Η μηδενική ανοχή δεν αφορά μόνον τους θεσμούς και τους οργανισμούς, αφορά όλους και όλες μας που είμαστε ή γινόμαστε σιωπηλοί μάρτυρες και δεν αντιδρούμε αμέσως και αποτελεσματικά. Ας μην αφήσουμε την ευκαιρία του metoo στην Ελλάδα να πάει χαμένη".

Μαρία ΨΥΧΟΥΝΤΑΚΗ, Καθηγήτρια Ψυχολογίας-Αθλητικής Ψυχολογίας. Εργαστήριο Κινητικής Συμπεριφοράς & Αθλητικής Ψυχολογίας, Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (ΣΕΦΑΑ), Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)

Σεξουαλική παρενόχληση: Ασπίδα προστασίας η οικογένεια

Η σεξουαλική παρενόχληση είναι μια σταθερή απειλή για όλα τα παιδιά και ιδιαίτερα τα κορίτσια. Αποτελεί μια ‘βουβή ανησυχία’ για παιδιά και γονείς. Ωστόσο, υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα που αναδεικνύουν τη δυσκολία των γονέων να αντιμετωπίσουν και να αποτρέψουν τη σεξουαλική παρενόχληση στη ζωή των παιδιών τους. Είναι χαρακτηριστική η σχετική έρευνα των Weissbourd και Cashin (2017), όπου φαίνεται ότι το 76% των ερωτηθέντων (72% των αγοριών και το 80% των κοριτσιών) ανέφεραν ότι δεν είχαν ποτέ συνομιλία με τους γονείς τους σχετικά με το πώς να αποφύγουν τη σεξουαλική παρενόχληση. Ενώ και τα δεδομένα από τον ελληνικό πληθυσμό είναι αποκαρδιωτικά. Τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (2020) στην 1^η ετήσια έκθεση για τη βία κατά των γυναικών, αναδεικνύουν ότι το πρόβλημα της βίας φαίνεται να ξεκινάει από το πιο σημαντικό κύτταρο της κοινωνίας, την οικογένεια.

Το ερώτημα που εγείρεται είναι *γιατί συμβαίνει αυτό;* ... και η απάντηση είναι σκληρή: *Γιατί δεν υπάρχει ουσιαστική σχέση μεταξύ των μελών της οικογένειας!* Πώς μπορεί, λοιπόν, αυτό να αλλάξει; Ποιες είναι οι προϋποθέσεις εκείνες με τις οποίες μια οικογένεια μπορεί να αποτελεί την ασπίδα προστασίας και το εφαλτήριο εξέλιξης ενός παιδιού;

Η λύση βρίσκεται στην υιοθέτηση του διαλεκτικού-δημοκρατικού τρόπου διαπαιδαγώγησης. Ο διαλεκτικός γονέας προσφέρει ζεστασιά και φροντίδα, ενθαρρύνει την ανεξαρτησία του παιδιού, θέτει κανόνες με δίκαιη και συνεπή πειθαρχία. Η διαλεκτική διαπαιδαγώγηση επιτρέπει στους γονείς, δουλεύοντας προδρομικά, να προστατεύσουν τα παιδιά, ώστε να αποφύγουν επικίνδυνες καταστάσεις, αλλά και να τις διαχειρίζονται καλύτερα, αν χρειαστεί. Ενώ, παράλληλα, δημιουργούν ένα αίσθημα ασφάλειας -σωματικής και ψυχολογικής- για το παιδί, το οποίο αποτελεί θεμέλιο λίθο για την απρόσκοπτη εξέλιξή του στη ζωή.

Περιγράφονται σε αδρές γραμμές οι διαφορετικοί τρόποι ανατροφής (Αυταρχική, Διαλεκτική-Δημοκρατική, Ανεκτική-Επιτρεπτική και Αμέτοχη-Αδιάφορη ανατροφή) και τα αποτελέσματά τους στη συμπεριφορά των παιδιών.

Αναλύονται οι τρόποι πρόληψης της σεξουαλικής παρενόχλησης που μια υγιής οικογένεια μπορεί να υιοθετήσει, για να βοηθήσει τα νέα μέλη της να νιώσουν ασφάλεια και να μπορούν να

προστατεύουν τον εαυτό τους. Για τους διαλεκτικούς γονείς κάθε ερέθισμα από την καθημερινή ζωή και την αλληλεπίδραση με τα παιδιά τους είναι και μια ευκαιρία προδρομικής λειτουργίας, ευαισθητοποίησης, προετοιμασίας των παιδιών τους.

Σύμφωνα με τους Weissbourd και Cashin (2017) και Weissbourd et al. (2017), βασικές δράσεις τις οποίες μια οικογένεια μπορεί να αναλάβει είναι:

(α) **Ορισμός του προβλήματος.** Είναι σημαντικό μέσα στην οικογένεια να ορίσουμε το πρόβλημα, γιατί πολλοί έφηβοι και νέοι δεν γνωρίζουν το φάσμα των συμπεριφορών που συνιστούν σεξουαλική παρενόχληση. Εξηγούμε τί σημαίνει αυτή η παραβίαση, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα παραδείγματα, ενώ διευκρινίζουμε τυχόν παρεξηγήσεις.

(β) **Παρέμβαση στα σεξιστικά ή σεξουαλικά σχόλια.** Συνήθως οι γονείς αποφεύγουν να πάρουν θέση στα σεξιστικά και σεξουαλικά σχόλια των παιδιών ή/και των φίλων τους. Ωστόσο, η παθητικότητα δηλώνει ανοχή και αποτελεί την αφετηρία μείωσης του σεβασμού των νέων για τους γονείς τους.

(γ) **Διδασκαλία της κριτικής χρήσης των μέσων ενημέρωσης.** Οι νέοι συνήθως δεν εξετάζουν κριτικά τα μέσα που ‘καταναλώνουν’ και, τελικά, διαμορφώνουν τη ζωή τους. Οι γονείς πρέπει να συζητήσουν, για παράδειγμα, τους σεξιστικούς στίχους ενός τραγουδιού που έτυχε να ακούσουν μαζί με το παιδί ή να σχολιάσουν ένα περιστατικό σεξουαλικής παρενόχλησης στις ειδήσεις. Είναι ζωτικής σημασίας οι γονείς να μιλήσουν και να βοηθήσουν τα παιδιά να γίνουν περισσότερο προσεκτικοί, κριτικοί καταναλωτές πληροφοριών.

(δ) **Ενημέρωση για τους τρόπους αντιμετώπισης της παρενόχλησης.** Πολλοί έφηβοι δεν ξέρουν τί να κάνουν όταν παρενοχλούνται ή δέχονται προσβολές με βάση το φύλο τους, είτε με τη μορφή αστείου από έναν φίλο είτε από κάποιον που δεν γνωρίζουν. Είναι σημαντικό να αναπτύξουν στρατηγικές για την προστασία τους και τη μείωση των πιθανοτήτων ο δράστης να τους βλάψει.

(ε) **Ενθάρρυνση και προσδοκία της έντιμης συμπεριφοράς.** Σίγουρα οι γονείς ενθαρρύνουν το παιδί τους να προστατεύει τον εαυτό του, αλλά ταυτόχρονα του διδάσκουν να σέβεται και να υποστηρίζει τους συνομηλίκους που παρενοχλούνται. Συχνά τα ίδια τα παιδιά είναι σε καλύτερη θέση να αποτρέψουν και να σταματήσουν τη σεξουαλική παρενόχληση μεταξύ των συνομηλίκων τους.

(στ) **Αναγνώριση και ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των παιδιών.** Οι νέοι είναι εξαιρετικά ευάλωτοι στην υποτίμηση και την παρενόχληση από τους άλλους, γιατί βάλλεται η αυτοεκτίμησή τους. Η οικογένεια είναι σημαντικό να κτίζει με κάθε τρόπο την αυτοεκτίμηση των παιδιών.

Εν κατακλείδι, ο χρυσός κανόνας ανατροφής των παιδιών είναι: «**Αγάπη και Όρια**».

Βιβλιογραφία

Weissbourd, R., & Cashin, A. (2017). What parents can do to stop sexual harassment. Harvard Graduate School of Education. <https://www.gse.harvard.edu/news/uk/17/10/what-parents-can-do-stop-sexual-harassment>

Weissbourd, R., Anderson, T.R., Cashin, A., & McIntyre, J. (2017). The talk. How adults can promote young people's healthy relationships and prevent misogyny and sexual harassment. Harvard Graduate School of Education. https://static1.squarespace.com/static/5b7c56e255b02c683659fe43/t/5bd51a0324a69425bd079b59/1540692500558/mcc_the_talk_final.pdf

Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (2020). 1^η Ετήσια έκθεση για τη βία κατά των γυναικών. <https://www.isotita.gr/1η-ετήσια-έκθεση-για-τη-βία-κατά-των-γυν/>

Ασπασία ΔΑΝΙΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια Διδακτικής Φυσικής Αγωγής. Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)

***Μαθαίνοντας τι συνιστά ανεπιθύμητη σεξουαλική συμπεριφορά
εντός του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής***

Η σεξουαλικότητα είναι μία έννοια που συνδέεται με βασικούς τομείς της ανάπτυξης των νέων (π.χ. σωματικούς, γνωστικούς, κοινωνικο-συναισθηματικούς). Έρευνες σχετικές με την εφηβική σεξουαλικότητα αποκαλύπτουν μία στενή οπτική γύρω από τη διερεύνηση των παραγόντων που συμβάλουν στη διαμόρφωσή της (π.χ. επικέντρωση σε θέματα ασθενειών). Με γνώμονα την ολόπλευρη ανάπτυξη των εφήβων, καταδεικνύεται η ανάγκη για υιοθέτηση μίας ευρύτερης οπτικής επί του θέματος η οποία να λαμβάνει υπόψη εξίσου παράγοντες όπως η ατομική ταυτότητα, η ηθική ανάπτυξη, οι διαπροσωπικές σχέσεις των ατόμων. Σκοπός της παρούσας διάλεξης είναι να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούνται (λεκτικά και μη) έννοιες σχετικά με τη σεξουαλική συμπεριφορά των νέων εντός του σχολικού μαθήματος της Φυσικής Αγωγής, ώστε να προταθούν στη συνέχεια παιδαγωγικές πρακτικές πρόληψης ή/και αντιμετώπισης ανεπιθύμητων περιστατικών. Η ύπαρξη σωματικής επαφής καθώς και η πίεση για επιδόσεις, αποτελούν συχνά διαπιστούμενες αιτίες εμφάνισης ανεπιθύμητης σεξουαλικής συμπεριφοράς εντός του συγκεκριμένου μαθήματος. Ως εκ τούτου, η διάλεξη επικεντρώνει στις πρακτικές που θα πρέπει να υιοθετηθούν από τους διδάσκοντες εντός του μαθήματος, ώστε να αναδειχθούν ηλικιακά κατάλληλες συμπεριφορές με έμφαση στην ελεύθερη βούληση, τον σεβασμό της ατομικής ταυτότητας και την ισότιμη συμμετοχή όλων.

Μαρία ΜΗΤΣΙΟΥ Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης
Προώθησης Γυναικών στον Αθλητισμό και τα Σπορ (ΠΕΠΓΑΣ)

Η συμβολή της ΠΕΠΓΑΣ στην Κοινωνία και την Επιστήμη

Ο σκοπός της ΠΕΠΓΑΣ (έτος ίδρυσης 1994) είναι να δοθεί στις γυναίκες όλων των ηλικιών το δικαίωμα να κατακτήσουν όχι μόνο τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την συμμετοχή στον αθλητισμό και τη-φυσική δραστηριότητα, αλλά και την ισότιμη συμμετοχή σε όλες τις ηγετικές θέσεις της διοίκησης του αθλητισμού.

2ο webinar

Στυλιανή (Ανή) ΧΡΟΝΗ, Καθηγήτρια Sport Psychology & Sport
Coaching, Inland Norway University, Εκπρόσωπος της WomenSport International στην UNESCO

Grooming: Μια τρυφερή προσέγγιση που ξεγελά και τραυματίζει μοιραία

Η παρουσίαση επικεντρώνεται σε δύο μοντέλα του «grooming», ένα για παιδιά που ασχολούνται με τον αθλητισμό (Brackenridge, 2001) και ένα για ενήλικες (Sinnamon, 2017), και μέσω αυτών των δύο μοντέλων εξετάζεται το παράδειγμα της Σοφίας Μπεκατώρου. Η εισήγηση διαπραγματεύεται τα στοιχεία επικινδυνότητας στον αθλητισμό και, συγκεκριμένα: 1)

εξαιρετικά άμεση σωματική επαφή, 2) συχνή παραμονή μόνος/η με αθλητή/τρια, 3) επαφή σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, 4) διαπροσωπική οικειότητα επιπέδου οικογένειας, και 5) συναισθηματική σύνδεση πέρα επαγγελματικών ορίων.

"Coaches, athletes, parents and all sports personnel need to become attentive to the specifics of the coach-athlete power relationship. Since sexual abuse lies at the far end of the 'sexual exploitation in sport continuum', processes like '**grooming**' ought to be explained to all parties involved in sport. Ensuring that parents, coaches, and sports stakeholders understand how young male and female athletes are **groomed toward accepting inappropriate forms of conduct** increases the chances for recognising the signs of danger and eventually safeguarding the athletes [...] A code of conduct needs to be developed and honoured by all individuals working with male and female athletes of all ages and levels. Lastly, parental education is also imperative to help parents adequately support their children's participation in sporting activities. [...] Child sexual abuse in the general society share common features with experiences in the sport setting, yet the coach-athlete relationship is a particularly unique one and as such requires special consideration. Coaches, athletes, parents and all sports personnel need to become attentive to the specifics of the coach-athlete power relationship. [...] processes like '**grooming**' ought to be explained to all parties involved in sport.⁷

**Στέλλα ΔΟΥΚΑ, Καθηγήτρια, ΤΕΦΑΑ/ΑΠΘ,
Τομέας Ανθρωπιστικών Σπουδών και Αναψυχής. Συντονίστρια του έργου HALT**

HALT: Ανάσχεση της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον αθλητισμό με χρήση τεχνολογιών μάθησης

Τα τελευταία χρόνια πλήθος ερευνών αναφέρουν περιστατικά κακομεταχείρισης, (παρε)νόχλησης ακόμη και απειλών αθλητών/τριών από προπονητές κυρίως, αλλά, και από αθλητικούς παράγοντες και συναθλητές. Η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή αναγνώρισε τα

⁷ Βλέπε σελίδες 2,3,35: Chroni, S., Fasting, K., Hartill, M., Knorre, N., Martin, M., Papaefstathiou, M., Rhind, D., Rulofs, B., Toftegaard, J., Vertommen, T., & Zurc, J. (Nov. 2012). Prevention of Sexual and Gender Harassment and Abuse in Sport: Initiatives in Europe and Beyond. Publisher: Deutsche Sportjugend Editor: Deutsche Sportjugend im Deutschen Olympischen Sportbund e.V.

δικαιώματα των αθλητών για ένα ασφαλές και υγιές αθλητικό περιβάλλον, υποστηρίζοντας ότι όλοι πρέπει να καταγγέλλουν περιστατικά βίας και κακομεταχείρισης όταν αυτά πέφτουν στην αντίληψη τους. Το πείραγμα, η ειρωνεία, το χτύπημα, οι κλωτσιές, οι προσβολές, ο σεξισμός, οι φωνές, η απουσία ενδιαφέροντος, η απομόνωση, η επιμονή σε εξαντλητικές δίαιτες, η άρνηση για συνεργασία με ειδικό επιστημονικό προσωπικό, η μη αναγνώριση των δικαιωμάτων του αθλητή, ο εξαναγκασμός για υιοθέτηση συγκεκριμένων συμπεριφορών, η εξαντλητική προπόνηση πέρα από τα όρια και η σύναψη σχέσεων προσωπικών και ερωτικών υπό τη μορφή εκμετάλλευσης, απειλής και πίεσης, είναι μερικά από τα παραδείγματα τα οποία υποδηλώνουν αντίστοιχα κακομεταχείριση, ενόχληση, απειλή και μείωση της προσωπικότητας του αθλητή.

Ειδικά στις περιπτώσεις ανηλίκων ατόμων όλα τα παραπάνω έχουν ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα. Σε μια έρευνα του Parks το 1995, η οποία αριθμούσε 138 αθλητές ηλικίας 11-25 ετών αναφέρεται ότι το 47% των αθλητών έχουν δεχτεί ενόχληση με τη μορφή κοροϊδίας, εξευτελισμού και προσβολών ενώ σε ανάλογη Καναδική έρευνα μεταξύ 1100 αθλητών οι οποίοι ανήκαν σε συλλόγους των πανεπιστημίων αναφέρεται ότι το 57% των αθλητών είχαν βιώσει σεξουαλική παρενόχληση από μεγαλύτερους συναθλητές και προπονητές. Ως παράγοντες κινδύνου στη βιβλιογραφία αναφέρονται το άθλημα, η εμπιστοσύνη των γονέων προς τον προπονητή, το υπόβαθρο (κουλτούρα) του ίδιου του αθλήματος, ο σεξουαλικός προσανατολισμός αλλά και η προσωπικότητα του αθλητή. Οι συνέπειες από τις προαναφερθείσες συμπεριφορές είναι σοβαρές και πολλές φορές ολέθριες όχι μόνο τη στιγμή που συμβαίνουν, αλλά, και για αρκετά χρόνια μετά. Κατάθλιψη, άγχος, συναισθηματική αστάθεια, επικοινωνιακά προβλήματα, θυμός, βία, διατροφικές διαταραχές, τραυματισμοί, εξουθένωση είναι μερικές από τις συνέπειες που έχουν καταγραφεί στη βιβλιογραφία.

Οι ειδικοί του αθλητισμού έχουν πολύ μεγάλη ευθύνη και θα πρέπει να ενημερώνονται και να ξέρουν πώς να ενεργήσουν σε περιστατικά τέτοιου είδους. Επιπλέον, οι ομοσπονδίες οφείλουν να ενημερώνουν και να ενεργούν προς όφελος των αθλητών, εντάσσοντας στο επιστημονικό τους προσωπικό, συνεργάτες, οι οποίοι είναι γνώστες και οφείλουν να μεριμνούν.

Στη σημερινή εποχή η τεχνολογία και το διαδίκτυο αποτελούν πλέον ένα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας μας. Για το λόγο αυτό ξεκινήσαμε το 2019 το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Erasmus+ Sport HALT (<http://halt.phed.auth.gr/>), με τίτλο: «**Ανάσχεση της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον αθλητισμό με χρήση τεχνολογιών μάθησης**» (Halting Harassment and Abuse in Sports using Learning Technologies-HALT), με αντικείμενο την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές για την πρόληψη της παρενόχλησης και της κακοποίησης στον αθλητισμό και επιμέρους στόχους, την ευαισθητοποίηση και τη βελτίωση της γνώσης σχετικά με την παρενόχληση και την κακοποίηση στον αθλητισμό, την υποστήριξη αθλητών για την αναγνώριση και την αποφυγή αυτών των φαινομένων και, τέλος, την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των ενδιαφερόμενων αθλητών σχετικά με τα οφέλη από τη χρήση διαδικτυακών κοινοτήτων. Επιλέξαμε λοιπόν η υλοποίηση του έργου να επιτευχθεί με την χρήση της τεχνολογίας και για το λόγο αυτό, στα πλαίσια του έργου, δημιουργήσαμε τις εξής υπηρεσίες:

-Υπηρεσία Καταγγελιών του έργου HALT, όπου οποιοσδήποτε ενήλικας ή έφηβος ο οποίος ανησυχεί ότι κάποιος συνάδελφος, κάποιος συναθλητής ή αν ο ίδιος πιστεύει ότι κινδυνεύει μπορεί να χρησιμοποιήσει την υπηρεσία καταγγελιών για να κάνει μια αναφορά. (http://halt.phed.auth.gr/whistleblowing/map_gr.php)

-Κοινότητα πρακτικής με διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό (<http://haltvm.phed.auth.gr/>)

-**Ενημερωτικό βίντεο** διάρκειας 4 περίπου λεπτών, με στόχο την ευαισθητοποίηση και με αναφορές εμπλεκομένων στον χώρο του αθλητισμού σε περιστατικά κακοποίησης και παρενόχλησης (<https://www.youtube.com/watch?v=VeTxu3ZMPJg&t=90s>)

-**Σοβαρό παιχνίδι** για την αναγνώριση περιστατικών παρενόχλησης και κακοποίησης (<http://games.csd.auth.gr/halt/>)

Οι υπηρεσίες αυτές μέχρι στιγμής έχουν μεγάλη αποδοχή από το κοινό πανευρωπαϊκά, αφού δίνεται η δυνατότητα με την χρήση της τεχνολογίας οι ενδιαφερόμενοι να ενημερωθούν και να ευαισθητοποιηθούν για φαινόμενα κακοποίησης και παρενόχλησης, να τα κατανοήσουν, να τα αναγνωρίσουν και να τα αποφύγουν, ενώ τέλος μπορούν και να τα καταγγείλουν. Η μεγάλη αυτή αποδοχή αποτελεί για ακόμα μία φορά επιβεβαίωση των ευεργετικών δράσεων της τεχνολογίας αφού έχει τη δυνατότητα να εκμηδενίσει αποστάσεις, να ενώσει και να ευαισθητοποιήσει ανθρώπους από κάθε γωνιά του πλανήτη και ταυτόχρονα να αποτελέσει πηγή γνώσεων και κατευθύνσεων.

Το έργο συντονίζεται από το Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του ΑΠΘ, σε συνεργασία με το Τμήμα Πληροφορικής του ιδρύματος και στην υλοποίησή του συμμετέχουν η Ελληνική Γυμναστική Ομοσπονδία και εταίροι από την Κύπρο, την Αυστρία, την Πορτογαλία, την Ισπανία και τη Σλοβενία.

Δήμητρα ΚΟΓΚΙΔΟΥ, Καθηγήτρια ΠΤΔΕ/ΑΠΘ,

**Πρόεδρος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) και Συντονίστρια του Δικτύου των Επιτροπών Ισότητας των Φύλων
των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ) της χώρας μας**

***Πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης
στα ΑΕΙ: Πού βρισκόμαστε σήμερα;***

Τα ΑΕΙ πρέπει να δώσουν άμεσα και έμπρακτα το μήνυμα της ΜΗΔΕΝΙΚΗΣ ΑΝΟΧΗΣ παίρνοντας τα κατάλληλα μέτρα που θα συμβάλλουν σταδιακά στη δημιουργία ασφαλών εργασιακών/ εκπαιδευτικών περιβαλλόντων που θα σέβονται τις ανθρώπινες σχέσεις, με ισότητα και πλήρη σεβασμό της αξιοπρέπειας όλων των μελών της Πανεπιστημιακής

Κοινότητας. Μας ενδιαφέρει κανένα μέλος της Πανεπιστημιακής Κοινότητας να μην υπόκειται σε διακρίσεις και παρενόχληση εξαιτίας του φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας / έκφρασης φύλου και των χαρακτηριστικών φύλου (σε συνδυασμό βέβαια και με άλλα χαρακτηριστικά).

Μέχρι τώρα δεν υπήρχαν ειδικές υπηρεσίες στα ΑΕΙ στην Ελλάδα, -όπως εδώ και δεκαετίες σε μεγάλα πανεπιστήμια διεθνώς – για να διαχειριστούν τα περιστατικά παρενόχλησης και άλλων μορφών έμφυλης βίας. Πάντως, η αναγκαιότητα εγκαθίδρυσης μιας πολιτικής για την πρόληψη και αντιμετώπιση της παρενόχλησης στην οποία θα ενταχθούν τα προγράμματα ευαισθητοποίησης, η θέσπιση διαδικασιών αναφοράς και κυρώσεων, καθώς η υποστήριξη των θυμάτων είχε τεθεί εδώ και μια δεκαετία στο ΑΠΘ από την Κοσμητεία της Παιδαγωγικής Σχολής. Οι προσπάθειες συνεχίστηκαν από την Επιτροπή Ισότητας των Φύλων αλλά ήταν άκαρπες μέχρι σήμερα – μόνον τα προγράμματα ενημέρωσης /ευαισθητοποίησης της πανεπιστημιακής κοινότητας, αλλά και ευρύτερα πραγματοποιήθηκαν.

Σήμερα το υπάρχον γενικά νομικό και το θεσμικό πλαίσιο είναι πιο ευνοϊκό μετά από τις σχετικά πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις για την ουσιαστική προώθηση της ισότητας των φύλων, την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας σε όλους τους οργανισμούς (Ν. 4604/2019). Επίσης, στα περισσότερα ΑΕΙ ιδρύθηκαν πλέον υποχρεωτικά Επιτροπές Ισότητας των Φύλων στις αρμοδιότητες των οποίων, σύμφωνα με το νόμο υπ'αρ. 4589 του 2019, είναι *η παροχή υπηρεσιών διαμεσολάβησης σε περιπτώσεις καταγγελιών για διακριτική μεταχείριση ή παρενοχλητική συμπεριφορά και η παροχή συνδρομής προς θύματα διακρίσεων όταν καταγγέλλουν διακριτική μεταχείριση* - αφού όμως πρώτα ρυθμιστούν στον εσωτερικό Κανονισμό του Α.Ε.Ι.

Η πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης και των διακρίσεων λόγω φύλου στα ΑΕΙ ήταν από τα πρώτα θέματα στην ατζέντα του Δικτύου των Επιτροπών Ισότητας των Φύλων στα ΑΕΙ. Στην παρούσα φάση, οι Επιτροπές Ισότητας των Φύλων στα ΑΕΙ εργάζονται ώστε να κινηθούν όλες αυτές οι διαδικασίες που απαιτούνται σε θεσμικό επίπεδο για να υπάρξει ένα πλαίσιο κανόνων για τη διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης και άλλων μορφών έμφυλης βίας και διακρίσεων. Το πρώτο στοίχημα θα είναι να υλοποιηθούν γρήγορα, - αυτό όμως εξαρτάται καταρχήν από τη ρύθμιση των θεσμικών διαδικασιών από τις Πρυτανικές Αρχές.

Ιωάννα ΚΟΝΔΥΛΗ Αν. Καθηγήτρια, Νομική Σχολή
ΕΚΠΑ, Μέλος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ)

Η σεξουαλική παρενόχληση ως προσβολή της προσωπικότητας

Η εισήγηση εξετάζει τους νόμους που ισχύουν σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση στον εργασιακό χώρο, όπως ορίζεται στον αστικό κώδικα και τις σχετικές αποζημιώσεις που απορρέουν για ηθική ικανοποίηση, αναλύοντας και την παρενόχληση ως προσβολή της προσωπικότητας: ψυχική, φυσική και ηθική. Ο συντακτικός νομοθέτης προστατεύει την προσωπικότητα στην ευρύτερη έννοια των αστάθμητων αξιών που απαρτίζουν την ουσία του ανθρώπου: Η «φυσική υπόσταση» της προσωπικότητας απαρτίζουν το σώμα, η υγεία, και η σωματική ακεραιότητα. Η «ψυχική υπόσταση» της προσωπικότητας αφορά στον ψυχικό κόσμο του ατόμου, δηλαδή τον κόσμο αυτό που θα πρέπει να είναι σε ψυχική γαλήνη και ισορροπία, και η «ηθική υπόσταση» του ανθρώπου αναφέρεται στην τιμή, την υπόληψη και την αξιοπρέπεια, μεταξύ άλλων. Όταν λοιπόν υπάρχει σεξουαλική παρενόχληση, προσβάλλονται τουλάχιστον οι δύο από τις τρεις υποστάσεις, δηλαδή η ψυχική και η ηθική, ενώ όταν υπάρχει εμπλοκή, προσβολή του σώματος, προσβάλλονται και οι τρεις. Ο όρος σεξουαλική παρενόχληση άρχισε να εμφανίζεται στα κείμενα ενωσιακού δικαίου, που αναφέρονταν στην ισότητα των δύο φύλων, μετά τη δεκαετία του 1970, και όσον αφορά στην τελευταία ενσωμάτωση του νόμου 3896/2010 που είναι η ενσωμάτωση της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και την εργασία, ο σκοπός της οποίας ήταν 1) η ισότητα στην πρόσβαση στην εργασία, 2) η ισότητα στην κατάρτιση και στην επαγγελματική εμπειρία, 3) η ισότητα στις συνθήκες εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των αμοιβών και 4) η ισότητα στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Σε αυτή την οδηγία συμπεριλαμβάνεται και ο ορισμός της σεξουαλικής παρενόχλησης, δηλαδή της οποιασδήποτε μορφής *αθέμιτης* λεκτικής, ψυχολογικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, η οποία προσβάλλει την προσωπικότητα και δημιουργεί ένα εχθρικό, εκφοβιστικό ή ταπεινωτικό περιβάλλον, που ευτελίζει τον άνθρωπο. Επιπρόσθετα, ο νόμος αυτός προβλέπει κυρώσεις οι οποίες μπορεί να είναι ποινικές, αστικές και διοικητικές.

3ο webinar

Δήμητρα ΚΟΥΤΣΟΥΚΗ, Καθηγήτρια. Διευθύντρια του Εργαστηρίου Προσαρμοσμένης Κινητικής Δραστηριότητας /Αναπτυξιακών & Κινητικών Διαταραχών ΣΕΦΑΑ, ΕΚΠΑ

Παρενόχληση Unlimited-ΑμεΑ των δύο φυλών

Τα αποτελέσματα ερευνών δείχνουν ότι 20% των παιδιών του γενικού πληθυσμού γίνονται θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά ανεβαίνουν από 25% έως 85% όταν πρόκειται για παιδιά με αναπηρίες! Στα άτομα με αναπηρία δεν ανήκουν μόνο αυτά που έχουν ορατή ή μη ορατή αναπηρία διαγνωσμένη από τους γιατρούς. Στα άτομα με αναπηρία ανήκουν και τα άτομα που έχουν χρόνιες παθήσεις, τα άτομα της τρίτης ηλικίας που είναι ανήμπορα να υπερασπίσουν τους εαυτούς τους και οι πρόσφυγες (ευάλωτες ομάδες). Οι όροι παρενόχληση, κακοποίηση και βία χρησιμοποιούνται αλληλένδετα και εκφράζουν παρόμοια συμπεριφορά ανθρώπων εναντίον άλλων ενήλικων ή ανηλίκων/παιδιών για την επίτευξη άδικων και ακατάλληλων σκοπών. Τα παιδιά με νοητική αναπηρία είναι πιο ευάλωτα λόγω της εξάρτησής τους από γονείς, κηδεμόνες και φροντιστές, αλλά, κυρίως, γιατί έχουν λίγες επικοινωνιακές δυνατότητες, είναι κοινωνικά απομονωμένα και, προφανώς, δεν έχουν τη δυνατότητα να αναφέρουν κάτι που τους συνέβη, ούτε έχουν την εκπαίδευση να διαχειριστούν τέτοιες καταστάσεις. Όσον αφορά στους έφηβους με νοητική αναπηρία, εδώ συναντάται πολλαπλάσια έκθεσή τους στη σεξουαλική κακοποίηση λόγω του γεγονότος ότι, σε πολλές περιπτώσεις, πρόκειται για μικρά παιδιά σε σώμα ενηλίκου. Συχνά, λόγω της αυτόνομης διαβίωσης στην οποία οδηγούνται όταν δεν υπάρχουν γονείς, ζούνε σε χώρους μέσα στους οποίους αφενός μπορεί να υποστούν ιδρυματοποίηση αφετέρου λεκτική, σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση.

Ασπασία ΔΑΝΙΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια Διδακτικής Φυσικής Αγωγής. Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (ΣΕΦΑΑ), Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)

LGBTQ: Θέματα ισοτιμίας και πρόληψης των διακρίσεων

στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό

Δανιά, Α., Τσιανέλης, Ν. Τσοκάνη Μ., Φωτίου, Σ., Χρυσάγης Τ., ΣΕΦΑΑ, ΕΚΠΑ

Η Φυσική Αγωγή (ΦΑ) και ο Αθλητισμός διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο ανάπτυξη της νεολαίας. Ωστόσο, η συμμετοχή στα παραπάνω πλαίσια πολλές φορές συνεπάγεται ανισότητες για άτομα με σεξουαλικό προσανατολισμό ή ταυτότητα φύλου που διαφέρουν από «κοινωνικά αποδεκτά» στερεότυπα. Έρευνες αποδεικνύουν ότι στα σχολικά περιβάλλοντα ΦΑ οι νέοι αισθάνονται ιδιαίτερα ευάλωτοι, λόγω μιας κουλτούρας «υποχρεωτικής ετεροφυλοφιλίας» και συντηρητισμού, μιας και βάσει του προγράμματος σπουδών πολλές φορές υπάρχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα για τους μαθητές και τις μαθήτριες ανάλογα με το φύλο τους. Από την άλλη μεριά, στους χώρους του Αθλητισμού, οι γκέι άνδρες αθλητές συχνά αποκλείονται μέσω της διαδικασίας διατήρησης της ηγεμονικής αρρενωπότητας ως αντίθετης σε κατασκευές της ομοφυλοφιλικής ταυτότητας, ενώ οι κανόνες της θηλυκότητας χρησιμοποιούνται για να αντικρούσουν ετερο-κανονιστικές αθλητικές κουλτούρες. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να καταδείξει ότι αν και η ΦΑ και Αθλητισμού είναι πλαίσια στα οποία στα οποία η σεξουαλικότητα - ως συστατικό της υποκειμενικότητας - «παράγεται και τρέφεται», οι εκπαιδευτικοί και οι προπονητές αδυνατούν να υποστηρίξουν τους ασκούμενους βάσει της ταυτότητας του φύλου τους. Σε αυτά τα πλαίσια, το σώμα είναι ένα κρίσιμο στοιχείο στη διαμόρφωση και την αντίληψη της προσωπικής ταυτότητας συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης των δευτερογενών χαρακτηριστικών του φύλου. Για το λόγο αυτό, είναι επιτακτική η ανάγκη να κατανοήσουν και να υποστηρίξουν οι ειδικοί ΦΑ Αθλητισμού τη διαμόρφωση ταυτότητας των ασκούμενων δημιουργώντας ένα περιβάλλον που καλλιεργεί την επίτευξη αυτογνωσίας και αυτοπραγμάτωσης μέσω της σωματικής κίνησης και των συναφών με αυτή κοινωνικών εμπειριών. Προς αυτή την κατεύθυνση δίνονται διδακτικές οδηγίες καθώς και συστάσεις επαγγελματικής επιμόρφωσης και αναπροσαρμογής των προγραμμάτων σπουδών.

**Ιωάννης Σ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Υποψήφιος Διδάκτορας Σχολή
Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο
Αθηνών**

***Στάσεις των φοιτητών και των φοιτητριών της ΣΕΦΑΑ απέναντι
στην ανδρική και τη γυναικεία ομοφυλοφιλία***

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνήσει τις στάσεις των, κατά δήλωσή τους ετεροφυλόφιλων, φοιτητών/τριών της Σχολής Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού έναντι των ομοφυλόφιλων αντρών και των ομοφυλόφιλων γυναικών. Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε ήταν η Ελληνική έκδοση της ATGL (Herek, 1994), των Γρηγορόπουλου, Παπαχαρίτου και Μωραΐτη, (2010) με δύο παράγοντες, έναν για την αντρική και έναν για τη γυναικεία ομοφυλοφιλία. Το δείγμα αποτέλεσαν 557 φοιτητές και φοιτήτριες της ΣΕΦΑΑ/ΤΕΦΑΑ. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές που διερευνήθηκαν αφορούσαν το φύλο, την ηλικία, το σεξουαλικό προσανατολισμό, τη θρησκευτικότητα, το επίπεδο εκπαίδευσης, την ηλικία, το εισόδημα, τη συναναστροφή με κάποιο μη ετεροφυλόφιλο άτομο, τον τόπο διαμονής έως την ενηλικίωση, την ενασχόληση τους με κάποιο άθλημα στο παρόν ή στο παρελθόν, το χαρακτήρα του αθλήματος, το επίπεδο συναγωνισμού και τον πολιτικό χώρο από τον οποίο εκφράζονται. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων βρέθηκε ότι οι παράγοντες με τη μεγαλύτερη επίδραση πάνω στις στάσεις, είναι το φύλο, η συναναστροφή με μη ετεροφυλόφιλο άτομο, η θρησκευτικότητα και ο πολιτικός χώρος. Δεν βρέθηκε στατιστική σημαντικότητα στους παράγοντες του αθλητή, του επιπέδου του αθλήματος και του είδους του αθλήματος.

Προτείνεται η περαιτέρω διερεύνηση του ζητήματος τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο, ώστε να δημιουργηθεί μια πλήρης εικόνα για τις στάσεις των ετεροφυλόφιλων έναντι των ομοφυλόφιλων εντός του αθλητικού πεδίου. Στη βάση αυτή μπορεί να αναδειχθούν οι ενδεδειγμένες πρακτικές και οι τρόποι εφαρμογής τους, έτσι ώστε να αμβλυνθούν οι ενδεχόμενες αρνητικές στάσεις των ετεροφυλόφιλων έναντι της ομοφυλοφιλίας.

Λέξεις κλειδιά: Ομοφυλοφιλία, ομοφοβία, διάκριση, αθλητισμός

Βούλα ΖΥΓΟΥΡΗ, Γενική Γραμματέας του Συλλόγου

Ελλήνων Ολυμπιονικών (ΣΕΟ)

Διαχείριση στερεότυπων φύλου στον Αθλητισμό

Η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) διαπιστώνει ότι υπάρχει σχεδόν *ισότιμη συμμετοχή* μεταξύ των δύο φύλων στα αθλήματα, αλλά δυστυχώς δεν υπάρχει *ισάξια συμμετοχή* στη αθλητική ιεραρχία/ηγεσία των αθλημάτων (πχ. προπονητές, διαιτητές, κ.τ.λ.). Τα αθλήματα υπακούνε σε ένα κοινωνικό στερεότυπο, καθώς διαχωρίζονται σε *ουδέτερα*, σε *γυναικεία* και σε *ανδρικά*, με αποτέλεσμα αυτά που χαρακτηρίζονται ως ανδρικά να εκπέμπουν ρωμαλεότητα και δυναμισμό και να μη θεωρούνται γυναικεία, σύμφωνα με το πρότυπο που δημιουργεί η κοινωνία μας, με αποτέλεσμα τα περισσότερα κορίτσια δεν τα προτιμούν. Ωστόσο μέσω των προγραμμάτων «*Διαχείρισης Στερεότυπων*» έχει γίνει εφικτή η πραγματοποίηση σχετικών αγώνων, ακόμη και σε κοινωνίες που δεν είναι επιτρεπτή η συμμετοχή γυναικών στα αθλήματα. Αυτά τα προγράμματα μπορεί να είναι ρυθμιστικά (πχ. *Make Place for One More Woman*) και απαιτούν συμπράξεις πολλών φορέων. Είναι και ριζικά γιατί εκπορεύονται κεντρικά (δηλαδή από τις κεντρικές κυβερνήσεις) και προκαλούν έντονη κοινωνική μόχλευση, όπως για παράδειγμα το πρόγραμμα μεικτών αγωνισμάτων της ΔΟΕ.

1^ο webinar (5 Μαρτίου 2021): <https://youtu.be/LtNeMaGAs64>

2^ο webinar (9 Απριλίου 2021): https://www.youtube.com/watch?v=GtZMRbK_6q4

3^ο webinar (14 Μαΐου 2021): https://youtu.be/1zQZ_WyIO3c

- © Καμπερίδου, Ε. (2021). *Παρενόχληση, φύλο και αθλητισμός: Η σημαντικότητα της πρόληψης*. E-book επιστημονική σειρά σεμιναρίων, προτάσεις και συμπεράσματα. Σπουδαστήριο Κοινωνιολογίας, Τομέας Θεωρητικών Επιστημών, Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Πέργαμος: <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/2949237>,
UoA Scholar: <http://www.tinyurl.com/ygoz2ojl>

© Βλ. επίσης Flipbook: [c470625207](https://www.tinyurl.com/ygoz2ojl)

© [theFile \(uoa.gr\)](https://www.tinyurl.com/ygoz2ojl)

